

18042

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ
URARTU DÖNEMİ MADENİ TAKILARI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Y. Doç. Dr. Gönül GÖKTEKİN
Tezi Hazırlayan : Leyla ULUSMAN

ANKARA - 1991

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

A. URARTU MEDENİYETİNE GENEL BAKIŞ.....	3
1. TARİHÇE.....	3
2. COĞRAFİ KONUM.....	5
3. TOPLUMSAL YAPI.....	7
4. URARTU SANAT ALANLARI.....	9
a. Dil ve yazı.....	23
b. Mimari.....	25
c. Fil dışı eserler	28
d. Duvar resimleri.....	33
e. Mühürler.....	36
f. Takılar.....	38
B. URARTU TAKILARI'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ	
1. KULLANILAN MADENLER	39
a. Bronz (Tunç).....	39
b. Gümüş	39
c. Altın.....	39
2. KULLANILAN TEKNİKLER.....	40
a. Repusse (Dövme) tekniği.....	40
b. Stampa (Mühür baskı) tekniği.....	41
c. Kalıp tekniği	41
d. Döküm tekniği.....	41
e. Granilasyon.....	41
f. Kazıma tekniği.....	42
g. Kesme tekniği.....	42
h. Telkari tekniği.....	42

3. MOTİF ÖZELLİKLERİ.....	42
a. Ana motifler.....	42
b. Ara bezemeler.....	42

İKİNCİ BÖLÜM

A. ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ URARTU

DÖNEMİNE AİT MADENİ TAKILAR.....	43
1. KEMERLER.....	43
a. Kullanılan maden.....	43
b. Kullanılan teknik.....	43
c. Kompozisyon.....	43
2. ADAK LEVHALARI.....	54
a. Kullanılan maden.....	54
b. Kullanılan teknik.....	54
c. Kompozisyon.....	54
3. PEKTORALLER (DÖŞLÜK).....	71
a. Kullanılan maden.....	71
b. Kullanılan teknik.....	71
c. Kompozisyon.....	71
4. BİLEZİKLER.....	80
a. Kullanılan maden.....	80
b. Kullanılan teknik.....	80
c. Kompozisyon.....	80
5. KÜPELER.....	105
a. Kullanılan maden.....	105
b. Kullanılan teknik.....	105
c. Kompozisyon.....	105
6. YÜZÜKLER.....	118
a. Kullanılan maden.....	118
b. Kullanılan teknik.....	118
c. Kompozisyon.....	118

7. KOLYELER.....	123
a. Kullanılan maden.....	123
b. Kullanılan teknik.....	123
c. Kompozisyon.....	123
8. BAŞLI İĞNELER.....	126
a. Kullanılan maden.....	126
b. Kullanılan teknik.....	126
c. Kompozisyon.....	126
9. FİBULALAR.....	151
a. Kullanılan maden.....	151
b. Kullanılan teknik.....	151
c. Kompozisyon.....	151
B. TAKILARLA İLGİLİ UYGULAMA	
ÖRNEKLERİ	164
ÖRNEK 1.....	165
ÖRNEK 2.....	166
ÖRNEK 3.....	167
ÖRNEK 4.....	168
ÖRNEK 5.....	169
ÖRNEK 6.....	170
ÖRNEK 7.....	171

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. SONUÇ.....	172
II. KAYNAKLAR.....	174
III. EKLER.....	176
A. RESİM LİSTESİ.....	176
B. ŞEKİL LİSTESİ.....	179

ÖNSÖZ

Maden işleme sanatının merkezi olarak bilinen Anadolu, olağanüstü teknikleri ilk kez uygulamış ve bu sanatın yaşaması için öncülük etmiş bir bölgedir.

Anadoluda yaşamış tüm uygarlıklar metalleri işleyerek hem kutsal, hemde sanatsal amaçlara yönelik takı ve benzeri sayısız eserler üretmişlerdir.

M.Ö. birinci binin başlarında Van (Tuşba) yöresinde bir Krallık kuran Urartular, M.Ö. 8.yy. da Halep ve Antalya yı da içine alan güçlü bir devlet olmuşlardır. Özellikle bu güçlü dönemlerinde (M.Ö. 9.,8.,7.yy.lar) çok ilgi çekici sanat eserleri meydana getirmişlerdir. Yaptıkları büyük saraylar ve anıtsal tapınaklar, Asur'lar ve Hitit'lilerin mimari eserleri ile yarışır nitelikte idi. Özellikle Bronzdan (Tunç) yapılmış olan çeşitli sanat eserleri (Takılar, Silahlar, Kullanım eşyaları) Ön Asya'nın, Firigya'nın, Yunanistan'ın, Etrüsk kentlerinin hatta Asur'luların en gözde dış alım eşyaları arasında yer almaktaydı. Ayrıca Urartu sanatı eski İran ve İskit sanatlarının doğuşuna da temel teşkil etmesi bakımından özel bir değer taşımaktadır. Tarım alanlarını sulamak amacıyla o zamanların basit teknolojisi ile engebeli arazi üzerine yaptıkları göletler ve sulama kanalları, bu günkü uzmanları bile şaşırtmaktadır.

Urartu sanatkarlarının maden işleme teknikleri, uyguladıkları Motif ve Bezemeler büyük bir ustalık ve ince bir zevk ürünüdür. Bu becerileri sayesinde çok zengin ve doyumsuz güzellikte eserler ortaya çıkarmışlardır.

Yapılan çeşitli kazılarla ortaya çıkarılan bu eserlerden çoğu müzelerde büyük bir itina ile korunmaktadır. Eserlerin bu denli iyi korunması onların hem gelecek kuşaklara aktarılması, hemde ileride bu kültüre ilgi duyacak başka araştırmacılara da inceleme fırsatı tanınması açısından büyük bir hizmettir.

Geçmişteki kültür ve sanat birikiminin bozulmadan yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla başlatılan bu araştırmada "Urartu Medeniyeti" ele alınmış olup, bu döneme ait Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde bulunan madeni takıların motif ve yapım teknikleri incelenmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda motif ve yapım teknikleri çağdaş takı yapımına uyarlanmıştır.

Bu araştırmanın yürütülmesi sırasında her aşamada büyük yardımlarını gördüğüm tez danışmanım Yar. Doç. Dr. Gönül Göktekin'e,

Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdür Muavini Sn. Tahsin Saatçi'ye ve müzede görevli Arkeolog arkadaşlara,

Eski Eserler Müzesi Genel Müdürlüğünde görevli Arkeolog Sn. İnci Seben'e,

Uygulamanın gerçekleştirildiği Gözde Gümüş Atölyesi sahip ve çalışanlarına,

Yabancı Litaratürün taranmasında, yazım aşamasında yardım ve desteğini gördüğüm eşim Sn. Bülent Ulusman'a,

Araştırmanın Bilgisayar ile yazımında büyük titizlik ve özen gösteren Sn. Figen-Orhan Ulusman ve Sn. Mehmet Karasu'ya içtenlikle teşekkür etmeyi görev sayarım.

Ankara : 1991

Leyla ULUSMAN

GİRİŞ

Takılar en eski çağlardan beri insanın sosyal yaşamı içinde sadece bir sanat kolu olmakla kalmamış, aynı zamanda kişinin sosyal sınıfını ve beğenilerini de yansıtmıştır. Tarihte ölü gömme armağanları olarak da önemli bir yeri olan takıların yapımında kullanılan ince ustalık ve teknikler akıllara durgunluk verecek niteliktedir. Bu gün hala aynı teknikler kullanılarak değişik çalışmalar yapılmaktadır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'de bulunan Urartu dönemine ait madeni takılar, desen ve motiflerinin zenginliği, kompozisyon ve bezeme özellikleri ve yapılarında kullanılan teknikleri ile araştırma konusu olarak alınmıştır. ANKARA Anadolu Medeniyetleri Müzesi çalışma alanı olarak seçilerek Müzede bulunan Urartu dönemi Madeni takılarını kapsayan bu çalışmada geçmişte kullanılan takı motif özellikleri, Takı hammaddeleri ve yapım tekniklerinin günümüzde de pek fazla değişikliğe uğramadan kullanılabilirdiği gözlenmiş, geçmişte kalan kültürün günümüzde yaşatılması, bizden sonraki nesillere örnek olabilmesi amacı ile bu tez konusu seçilmiştir.

Müzeeye genelde satın alma yolu ile gelen takıların bir kısmı vitrinlerde teşhir edilmekte, bir kısmı da depolarda korunmaktadır. Eserlerin pek çoğunun buluntu yerleri belli değildir.

Urartular 9. - 6. yüzyıl arasında Anadolu'da yaşayan, kendine özgü yaşam biçimi olan bir uygarlıktır. Urartu'ların Madeni işlemlerindeki ince zevk ve beceri, kullanılan teknikler en üst düzeye ulaşmıştır, maden yataklarının zenginliği, Urartuların madeni işleme sanatına büyük etken olmuştur.

Urartu usta ve sanatkarları metalleri takı yapımında kullanırken biçim, form, fonksiyon gibi özellikleri, sosyal, teknik ve sanatsal davranışları ile denetlemişlerdir. Kendilerinden önceki kültür mirasına sahip çıkarken, aynı zamanda yeni göçler ile birlikte Anadolu'yu ele geçiren değişik uygarlıkların getirdikleri teknik ve üslupları da özümlemişlerdir. Bu özümleme ve sahip çıkma hiç bir zaman salt pasif bir etkilenme biçiminde olmamış, aksine her zaman kendi özgün karakterlerini korumuşlardır.

Bu çalışmanın amacı Urartu dönemine ait Anadolu Medeniyetleri Müzesi teşhir vitrinlerinde bulunan madeni takıların motif ve teknik özelliklerinin incelenmesi ve bu motiflerin günümüz teknikleri ile çağdaş takıya uygulanması yolu ile geçmişteki Anadolu ile çağımız arasında bir kültür köprüsü kurulabilmesidir.

Çalışma süresince :

- Konu ile ilgili Literatür'ün taranması,
- Müzede yer alan takılar üzerinde doğrudan inceleme yapılması,
- Uzman Arkeologlarla görüşülmesi,
- Takıların teknik ve motif özelliklerinin saptanarak bu bulguların Gümüş

atölyesinde çağdaş takılara uygulanması,
aşamaları uygulanmıştır.

Takıların teknik ve motif özelliklerinin saptanarak bu bulguların Gümüş atölyesinde orjinalinde bulunan desen ve motifler örnek alınarak, günümüz modasına uygun madenlerin ve tekniklerin kullanılması ve çağdaş takıya yorumlanmasıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

A. URARTU MEDENİYETİNE GENEL BAKIŞ

1. TARİHÇESİ

1938 yılında Harvard Üniversitesi adına, Van Kalesinde başlatılan kazılarda elde edilen bulgular sonunda Urartu beyliğinin tarihi, İsadan önce 900 - 600 yılları arasında cereyan etmiştir. (1)

Büyük Hitit imparatorluğunun yıkılmasından sonra Doğu Anadolu'nun yüksek tepelerini ve sarp kayalıklarını kendilerine vatan edinen Hurri boyları (Nairiler) Van gölü civarında küçük beylikler halinde yaşamaya başlamışlardır. Daha sonraları Asur'luların saldırı ve yağmalarından sonra derece rahatsız olan Nairiler birleşerek büyük bir siyasal ve askeri güç oluşturma çabasına girmişlerdir. Bu çabaların sonucunda tarihe 300 yıl süreyle damgasını vuracak olan Urartu Devleti kurulmuştur. (2)

Bir çok yazılı kaynakta ilk Urartu kralı olarak ARAMU'nun (M.Ö. 850-840) adı geçmektedir. Tam olarak kuruluş aşamasını gerçekleştirip, bir devlet oluşturmaları ise, I. SARDURİ (M.Ö. 840-830) dönemlerinde ortaya çıkmıştır. (3) Kendilerine BİANNALİ adını veren URARTU'larda devlet, feodal beyliklerden oluşan bir konfederasyon şeklinde yönetilmiştir. Kendi topraklarında bağımsız olan bu beylikler, Krala vergi ödeyip, asker beslemişlerdi. Bir savaş durumunda bu askerler Kral emrine verilirdi. I.SARDURİ'den sonra İŞPUİNİ (M.Ö. 830-810) döneminde de süren bu devlet yapısı, daha sonra başa geçen MENUA (M.Ö. 810-786) döneminde merkezi otoriteye dayalı devlet yönetimi şekline dönüşürmüştür. (4)

Urartu'larda Krallık babadan oğula geçerdi. MENUA'dan sonra sırayla:

I. ARGİŞTİLİ	(M.Ö. 786-764)
II. SARDURİ	(M.Ö. 764-735)
I. RUSA	(M.Ö. 735-714)
II. ARGİŞTİLİ	(M.Ö. 714-685)
II. RUSA	(M.Ö. 685-645)
III.SARDURİ	(M.Ö. 645-635)
ERİMANE	(M.Ö. 635-625)
III.RUSA	(M.Ö. 625-609)

yılları arasında hüküm sürmüşlerdir. (5)

Urartu'lar Tuşba'yı (VAN) başkent olarak seçip devletleşmelerini tamamladıktan sonra giderek güçlenmeye başlamışlardır. (6)

Savunma kolaylığı bakımından yerleştikleri sarp kayaları ve yüksek tepe

(1) Selçuk, Mustafa., Urartu Kılavuzu. Marif Matbaası, İst. 1944 S.11

(2) Akyıldız, Erhan., Taş Çağından Osmalı'ya Anadolu. Miliyet Yayınları 1984 S.88

(3) Akyıldız, a.g.e S.88

(4) Akyıldız, a.g.e. S.88

(5) Selçuk, a.g.e. S.12

(6) Memiş, Ekrem., Eski Çağ Türkiye Tarihi. Selçuk Ün. Konya

leri güçlü surlarla çeviren Urartu'lar büyük kaleler inşa etmişlerdir. M.Ö. 8. yüzyılın ortalarına gelindiğinde sınırları, kuzeyde Aras Vadisi'ne, güneyde Halep'e, doğuda İran'daki Urmiye Gölü'ne, batıda da Malatya'ya (7) kadar ulaşan URARTU'lar, doğunun en büyük güçlerinden birini oluşturmuşlardır. Bunda, aynı dönemlerde Asurluların güçsüz olmalarının da payının büyük olduğu ileri sürülmüştür.

M.Ö. 7. yy. sonlarında Asurlular'ın yeniden güçlenmesi ve saldırılarına yeniden başlaması üzerine ilk kuruldukları yer olan Van'ın dağlık bölgelerine geri çekilmişlerdir. Asurlular'ın dışında başka devletlerin de ilgisini çeken Urartu'lar, bu devletlerin saldırılarına hedef olmuşlardır. Bunların başında M.Ö. 7. yy. başlarından itibaren saldırılarını yoğunlaştıran Kimmerler ve İskitler gelmişlerdir. Uzun süren bu saldırılar karşısında zamanla yıpranan ve güçsüz düşen Urartu devleti M.Ö. 609 senesinde İskit ve Med'lerin işbirliği sonunda yaptıkları saldırılar sonucu tarih sahnesinden kesin olarak silinmişlerdir. (8)

(7) Memiş,a.g.e. S.98-99

(8) Memiş,a.g.e. S.105

2. COĞRAFI KONUM

Urartu'lar M.Ö. 9. yüzyılının başlarında ilk olarak Doğu Anadolu'da, Van Gölü çevresinde 13 beyliğin birleşmesi ile bir devlet oluşturmuşlardır. Başkenti Van (Tuşpa) olan bu devletin sınırları, daha sonraları gelişmiş ve güçlü oldukları dönemlerde kuzeyde Aras vadisi ve Doğu Karadeniz sahillerinden, güneyde Musul ve Halep ile Doğu Akdeniz'e, Doğuda İran'daki Urumiye Gölü ile Doğu Beyazıt'tan, Batıda Malatya, Diyarbakır ve Erzincan'a kadar uzanmıştır. (9)

Güçlü komşuları olan Asurlular'ın zayıf dönemlerinde büyüyüp güçlenen Urartu'lar, daha sonraları Asurlular'ın yeniden güçlenmesi ile ilk kuruluş bölgeleri olan Van Gölü çevresine çekilmek zorunda kalmışlardır. Bu durum, Mezopotamya'nın güçlü devletlerinden Med ve İskitlerin saldırıları ile ortadan kalkmalarına kadar devam etmiştir.

Urartu'lar Doğu Anadolu'nun yüksek tepelerini ve sarp kayalarını kendilerine vatan olarak seçmişlerdir. Bunun başlıca nedeni güçlü Asur Krallığına karşı savunma güvenliğini sağlamaktır. Bu amaçla yüksek tepelerin ve sarp kayaların üzerine büyük surlar ve kaleler inşa etmişler ve yerleşim merkezleri ile tapınak ve idari binalarını bunların içerisine yapmışlardır. (10)

Urartu toprakları yüksek ve kayalık dağlarla çevrili düzlüklerden, platolardan, dar ve derin vadilerden meydana gelmiştir. Arazinin ve iklim koşullarının hayvancılığa çok uygun olmasını iyi değerlendirmişlerdir. (11)

Tarım alanlarında ise dağların ardındaki düzlükleri, platoları ve yüksek ovaları çok iyi değerlendirmişlerdir. Verimli olan bu alanları mucizevi bir şekilde gerçekleştirdikleri baraj gölleri ve bu barajlara bağlı sulama kanalları ile desteklemişlerdir. Zamanın en ileri tarım tekniklerini kullanan Urartu'ların yetiştirdikleri başlıca ürünler buğday, arpa, darı, nohut, mercimek, üzüm ve susamdır. Ayrıca bahçe tarımında çok gelişmiştir. Yetiştirdikleri üzümlerden çok güzel şarap yapan Urartu'lar, susamında yağını çıkartmış, bunları ve diğer hububatı depolayarak hiç bozulmadan uzun süre büyük küpler içinde saklamayı başarmışlardır. (12)

Urartu toprakları, çeşitli maden filizleri bakımındanda çok zengindi. Buna bağlı olarak da madencilik ve maden işlemeciliği çok gelişmiştir. Çeşitli madenlerden yapılmış süs eşyaları, mutfak eşyaları, mobilyalar ile savaş araç ve gereçlerini komşu ülkelere komşu ülkelere ihraç edilerek önemli gelirler elde etmişlerdir. (13)

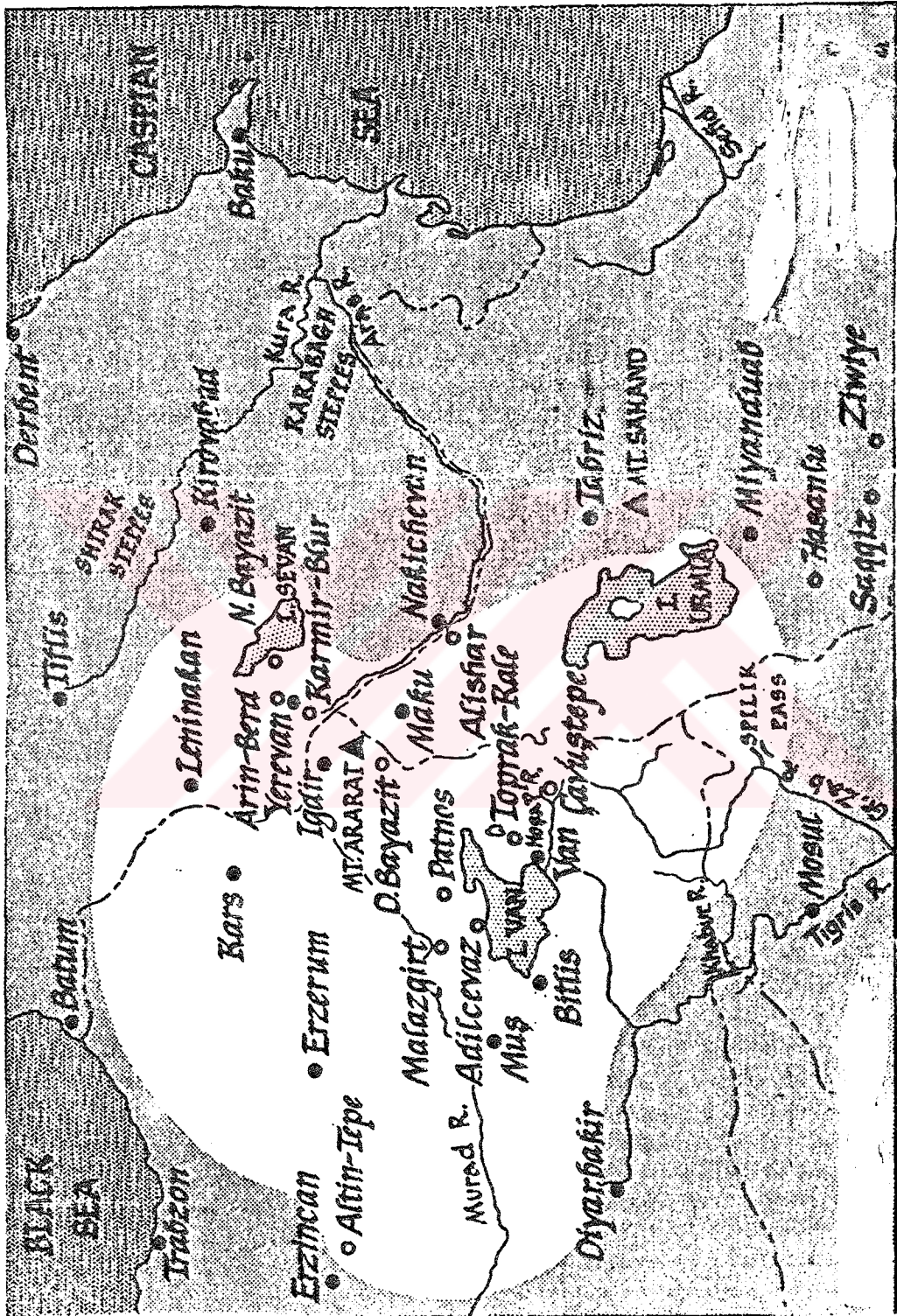
(9) Özgüç, Tahsin, Altıntepe 2 Mezarları, Depo ve fildişi eserler Ank. 1969. S.1

(10) Akyıldız, a.g.e. S.89

(11) Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, Cilt 1, Görsel Yayınlar, 1982 S.201

(12) Özgüç, a.g.e. S.3

(13) Akurgal, Ord.Prof.Dr. Ekrem, Anadolu Uygarlıkları, Met Turistik Yayınlar, 1987 S.177

3. TOPLUMSAL YAPI

Urartu'lar, Doğu Anadolu'nun sert tabiatı ve coğrafi şartlarına kendilerini çok iyi adapte etmiş olan bir toplumdur. Önceleri, Krala bağlı özerk beylikler şeklinde yönetilen Urartu'lar daha sonra merkezîyetçi bir yapıya bürünmüşlerdir. Bu yapı gereği olarak beylikler valiliklere dönüştürülmüş ve maaşı devlet tarafından ödenen valilerce yönetilmiş olan Urartu'lar, memur bir devlet görünümünü almışlardır.

Çevrelerinde Asur'lular gibi güçlü düşmanları bulunan Urartu'lar, çok sayıda asker beslemek ve güçlü bir ordu oluşturmak zorunda kalmışlardır. Önceleri özerk beyliklerin beslediği ordular, savaş zamanında kral emrine verilmişlerdir. Sonra ise bütün ordu krala bağlanmış ve daha disiplinli bir hale getirilmişlerdir.

Askerin işi savaş eğitimi yapmak ve savaşmaktır. Her türlü gereksinimleri de devlet tarafından karşılanırdı.

Urartu'lar toprakları hayvancılık için çok uygun olan Doğu Anadolu'nun yüksek yaylalarında ve platolarında yerleşmişler, kendilerine has yöntemlerle tarım yapmışlardır. Tarımı geliştirmek için büyük barajlar yapmışlar ve bu barajlarda biriken suları, kanallar vasıtasıyla tarım alanlarına ve yerleşim merkezlerine ulaştırmışlardır. Urartu'lar bu alanda çok başarılı olmuşlardır. Tarım eski Urartu'da iki yönlü gelişmiştir. Birincisi hububat tarımı olup, elde edilen mahsul kalelerin depolarında toplanır, böylece hem askerın itiyacı karşılanmış olur, hem de bir savunma anında yiyecek sıkıntısına düşülmesi önlenirdi. İkincisi ise bahçe tarımıdır. Genellikle üzüm yetiştirme tarzında olan bahçecilikte bazı meyve ve sebzelerde yetiştirilmiştir. Üzümcülüğe bağlı olarak şarapçılık da çok gelişmiştir. Yapılan çok miktarda şarabı gene kalelerin depolarında muhafaza etmişlerdir. (14)

Urartu'larda hayvancılığın önemi daha çok tanrılara kurban edilecek hayvanların temini açısından dır. Sadece baş tanrı Haldi için günde 17 sığır, 34 koyun kurban edilirdi. (15) Bu rakamların bir yılda ne tutacağı hesaplandığında hayvancılığın ne kadar önemli ve kutsal bir görev olduğu ortaya çıkar.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşan insanlar genellikle kalelerin yakınında kurulan yerleşim merkezlerinde yaşarlardı. Yetiştirdikleri üzümün hemen hemen tamamını devlete verdiklerinden hem taşıma kolaylığı, hem de bir saldırı anında kolayca kalelere girip korunmaları için bu yolu tercih etmişlerdir.

Urartu toprakları, çeşitli maden filizleri bakımından çok zengindi. Bunun sonucu olarakta madenleri çıkarmak, işlemek ve şekillendirmek bir yaşam biçimi olmuştur. Urartu sanatçıları maden işlemeciliğinde çok gelişmiş ve çağdaşları olan diğer kavimlerden daha ileri gitmişlerdi. Özellikle ordu için yapılan kılıçlar, kalkanlar, migferler, çeşitli malzeme ve

(14) Akurgal, a.g.e. S.176

(15) Özgüç, a.g.e. S.3

silahlar ile at koşumları, zamanla komşu devletlere bile satılmıştı. Ayrıca çeşitli boylardaki kazanlar ve kaplar, altın ve gümüşten yapılan takılar ve süs eşyaları son derece ince bir zevk ve işçilik ürünüdür. Bunlardan bir kısmı yapılan kazılar sonucunda özellikle mabet ve mezar kalıntılarında bulunmuş ve günümüze intikal etmiştir.

Mimari ve inşaat ustalığıda Urartu'larda bir yaşam biçimiydi. Dönemlerinde toprakların elverişsiz ve engebeli konumuna rağmen Urartu'lar sarp kayalar üzerine ele geçirilmez kaleler, saraylar, mabetler, barajlar ve ülkenin her tarafına uzanan su kanalları yapmışlardı. Dış görüntüsü oldukça sade olan yapıların iç süslemesine çok önem verilmiş ve bu süslemelerde genelde canlı renkler kullanılmıştır. (16)

Bütün bunlardan anlaşıldığı gibi Urartularda her şey devlet için yapılır ve üretilmiştir. Buna karşılık devlete halkını korur ve bütünlüğü sağlamış.

Hemen hemen bütün ilkel toplumlarda olduğu gibi Urartu'larda doğal afetlere karşı güçsüz ve korunmasızdılar. Yağmurun yağmaması yada çok yağması, güneş, deprem, rüzgar karşısında güçsüz ve acizdiler. Doğa üstü erk ve yetiye sahip güçlerin yardımı olmaksızın çözümlenemeyeceğine inanmak, doğa afetlerine karşı güçsüz olan Urartu toplumunu kendi kavrayışlarının dışında gereksiz, imgesel güçlerin doğa olaylarını yönelttiğini düşünmeye yöneltiyordu.

Bu şekilde ortaya çıkan dinsel düşünceler, bu güçsüzlük fikrinden ileri geliyordu. Bu nedenle Urartu'lar doğa üstü erk ve yetiye sahip tanrılara ve doğadaki çeşitli güç sahiplerine, verimliliğin artması için kült törenleri düzenliyorlardı.

Uartu'larda en önemli tanrı HALDİ'dir. Milli tanrıdır. Savaş ve devlet işleri için bu tanrıya adaklar verilir, kült törenleri düzenlenirdi. İkinci önemli tanrı ise Gök tanrısı TEŞEBA'dır. Üçüncü tanrı ise Güneş tanrısı ŞİVİNİ'dir. Kadın olarak tasvir edilmiştir.(17)

(16)Selçuk, a.g.e. S.28

(17) Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, a.g.e S.205

4. URARTU SANAT ALANLARI

Van-Toprakkale, Erzincan-Altıntepe, Ağrı-Patira, Muş-Kayalidere, Adilcevaz ve Karmir Blur'da yapılan kazılar sonucunda binlerce parça sanat eseri ele geçirilmiştir. Bu değerli sanat eserlerinin üzerinde yapılan çok uzun çalışmalar neticesinde, Urartu sanatının kendine özgü özellikleri ve genel karakterleri ortaya çıkarılmıştır.

Urartu sanatı :

Saray sanatı

Kent sanatı

Halk sanatı

olmak üzere üç grupta incelenmektedir. (18)

SARAY SANATI :

Urartu sanatı içerisinde Saray Sanatı en görkemli örnekleri sergilemektedir. Devamlı savaş halinde olmalarına rağmen sanata çok önem vermişlerdir. Zamanla Asur Krallığının sanat çalışmalarını örnek almışlarsada, Urartu'lar kendine özgün özellikleri hiç bir zaman kaybetmemişlerdir.

Yapılan araştırmalara ve buluntulara göre, Urartu sanat eserlerinin büyük çoğunluğu Saray Sanatı sınıfına girmektedir. Bu sınıfın özellikleri, daha çok kabartmalı madeni eserlerde (kalkanlar, migferler, oktanlıklar, kemerler vb.) görülmektedir. Bunların süslemelerinde, birbirinin tekrarı olan aslanlar, boğalar ve çeşitli güç simgesi yaratıklar (kanatlı cinler, gri fonlar, ejderler vb.) yer almaktadır. Bu tür süsleme, Urartu sanatını Asur sanatından ayırıcı bir özelliktir. Asur saray kabartmalarında, genellikle kralın yaptığı aslan yada vahşi boğa avları resmedilmiştir. (19) Buna karşın Urartu'da; örneğin Argiştı I'e (M.Ö. 786-764) ve Sarduri II'ye (M.Ö. 764-735) ait iki migferin üzerinde, aslan başlı mitolojik yılanların çevrelediği bir alanda, kutsal ağaçlar ve tanrı motifleri yer almaktadır. (20) Bu örnek, Asur sanatının daha çok kralcı bir sanat olmasına karşın, Urartu sanatında dinsel ve mitolojik öğelerin ağırlık kazandığını göstermektedir. Yinede motiflere ve düzenlemelere bakıldığında, Urartu saray sanatının Asur sanatına sitil olarak çok yakın olması uzun süre Asur'dan etkilendiklerini göstermektedir.

Urartu'lar, buldukları yerin coğrafi durumundan dolayı beslenme güçlükleri çekmeleri yaşamlarını zorlaştırıyordu. Bunun yanı sıra doğal afetler Urartu'ları dinsel ve büyüsel inançlara itmiştir. Bu nedenle tanrılarına adaklar vermiş, kült törenleri düzenlemişlerdir. Ayrıca tanrılarına bolluk ve bereketi simgeleyen semboller sunmuşlardır. Bu inanç ve tanrılara olan bağlılık sanatta da kendini göstermiştir.

(18) M.Van Loon; *Urartian Art* (Istanbul 1966) Sf. 166

(19) Eva Strommenger; *The Art of Mesopotamia* 1964

(20) *Achronological Study*; Los Angeles, 1968 Levha 10, 11, 12

Urartular genellikle tanrılarını insan şeklinde betimlemiş, bazen de bunları ilkel hallerine, yani hayvan ve kuşların bazı organlarına benzererek göstermişlerdir. Urartu tanrılarının başındaki başlıklar, çoğunlukla boynuzludur. Hatta Urartu tanrıları önceleri kanatları ile birlikte kanatlarını muhafaza etmiş olarak, kuş şeklinde betimlenmiştir. Bazı tanrı motifleri ise, ya insan gövdeli hayvan başlı, ya da insan başlı hayvan gövdeli karışık yaratıklar şeklinde gösterilmiştir. Bütün bunlar, başlangıçta yaygın olan hayvan ve kuş şekilli tanrı motiflerinin çeşitli inanç biçimliliğinin aşamalarıdır. (21) Bu tipte betimlenmiş figürler, Urartu kemerleri üzerinde yaygın olarak kullanılmıştır. (22)

İnsan biçiminde betimlenen Urartu tanrılarının belirleyici hayvanları vardır. Urartu sanatında en çok betimlenen tanrılar, Haldi ve Taisaba'dır. Tanrı haldi aslan üzerinde duran bir insan olarak betimlenirken, Teisaba boğa üzerinde duran bir insan olarak betimlenmektedir. Haldi'nin aslan üzerindeki en güzel tasvirlerinden biri, Anadolu Medeniyetleri Müzesinde korunan Adilcevaz kabartması üzerindedir. (23) Haldi bu tasvirinde kanatlı olarak gösterilmiştir. Teisaba'nın boğa üzerindeki tasvirine en güzel örnekler ise, yine Adilcevaz'da çıkan kabartma blokları ile Karmir Blur'da çıkan bronz heykelciktir. Bu heykelcikte tanrı sakalsız, uzun elbiseli ve başında tanrılara has boynuzlarla süslü başlığı, sol elinde harp baltası, sağ elinde ise ucu disk biçimli sopa tutarken boğa üzerinde tasvir edilmiştir. (24) Anadolu sanatında yaygın olan hayvan üzerindeki tanrı ve tanrıça motifleri, eski ön asya dünyasında Mezopotamya, İran, Kuzey Suriye, Asur, Hurri, Hitit ve Urartu'lar aracılığı ile varlığını sürdürmüştür. (25)

Urartu uygarlığı dinle düşüncenin, doğa ile doğa ötesinin birleştiği, kaynaştığı bir uygarlıktır.

Boyalı duvar resimleri, anıtsal kaya kabartmaları, mühür, mühür baskıları ve özellikle madeni eşyalar ve takılar üzerinde ki betimlenen dinsel ve büyüsel içerikli sahneler ile mitolojik konular, anıtsal Urartu sanatının özünü oluşturmuşlardır.

Urartu Krallığının kudret ve kuvvetini zengin bir biçimde yansıtan bu eserler, aynı zamanda kendilerini evrensel gücün simgesi olarak gören Urartu Krallarının, yaşayan toplum üzerindeki egemenliğini açık açık ortaya koyan belgeleri oluşturmuşlardır.

"Urartu Krallığı savaşçı niteliğini yitirdiği anda yıkılıp yok olmak zorundaydı. Bu nedenle aslan gibi yürekli ve savaşçı, yabanıl boğa gibi güçlü, dağ keçisi gibi çevik, kartal gibi aşılmaz engelleri aşan, keskin

(21) B.B. Pistorovskii; Il Regno di Van 1966 Sf. 326

Oktay Belli; Urartularda Totemcilik Sorunu, Anadolu Araştırmaları VII 1979, Sf. 34

(22) Taşyürek,Orhan A., Urartu Kemerleri, 1975 Sf.12, 17, 21, 24

(23) Bilgiç,Emin - Özgür Baki, Anatolia, VIII 1964

(24) B.B. Piotrovsky, a.g.e. S.41

(25) Oktay Belli; İşpuni'ye Ait Tunç Eserler, Anadolu Araştırmaları IX, İstanbul 1938, Sf.338

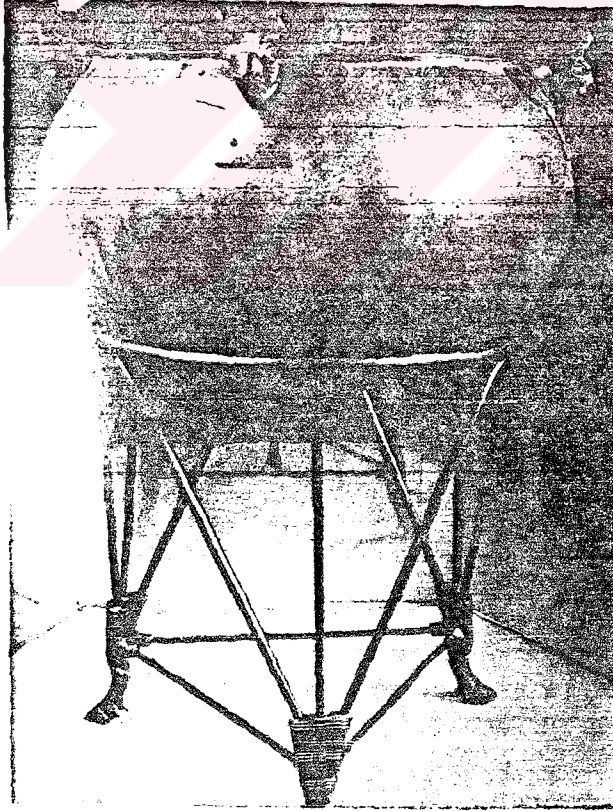
görüŖlü ve yırtıcı" (26) yetenekleriyle özdeşleşen Urartu Kralları, insan üzerinde önemli bir üstünlük sağlamışlar, dolayısıyla dinsel ve büyüsel güçlerin etkisinde, erk ve güçlülüğün bir simgesi olarak betimlenen Aslan, Kartal, yabanıl Boğa, dağ Kecisi, Aslan başlı yılan, Ejder ile bir kaç hayvanın organlarının birleşmesi ile oluşan gerçek dışı yaratıklar, Urartu Krallığının güç ve eğemenliğini koruyucu semboller ve simgeleridir.

Urartu Saray Sanatında Madencilik hızla gelişmiş ve bu zanaatta çok önemli örnekler vermiştir. Urartu mezarlarında çıkan madeni eşyalardaki işçilik, teknik ve ustalık şaşırtıcı derecededir.

Urartu zanaatçıların maden döküm ve işlemedeki başarısı en üst düzeydedir. Tüm bu işlerin kaba aletlerle yapıldığını göz önünde bulundurursak çok büyük sabır ve işçilik isteyen bir uğraşı olduğugörülmektedir.

Urartu Krallığının ilk dönemlerinde maden işçiliği hızla gelişmiş, devletin gereksinimleri dışında bir çok madeni eşya yapılmış ve bunlar batıdaki ülkelere satılmıştır. (27) Miğfer, madeni kaplar, kemerler çok güzel örneklerdir.

Tunçtan dövme tekniği ile yapılmış üç ayaklı büyük kült kazanları (Resim - 1) Urartu tapınak avlularında durmaktadır. Bu büyük kazanların boğa başlı yada insan yüzlü, kanatlı ve kuş gövdeli ilginç

Resim 1 : Üç ayaklı tunç (Bronz) kazan

(26) Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, a.g.e. Sf.20

(27) Akyıldız, a.g.e. Sf.93

kulpları bulunmaktadır. (28) Kulpların sırt bölümlerinde bulunan delikten, kazanı taşımak veya asmak için halkalar geçirilmekte idi. Figürlü tutmaclar arasında kadın yüzlü, kuş gövdeli kazan kulplarının, güneş ile ilgili bir tanrıyı simgelediği sanılmaktadır.

Urartu güneş tanrısı Şivini'nin sembolü kanatlı güneş kursudur. (Şekil - 1)

Şekil 1 : Kanatlı güneş kursu

(28) Akurgal, a.g.e. Sf.177

Urartu kalelerinin kutsal silah depolarında ele geçirilen döğme tekniği ile yapılan miğferler, kalkanlar üzerindeki, betimlenen mitolojik aslan başlı yılan, ejderler, hayat ağacı ve Urartu krallığının savaş gücü, motif ve kompozisyon seçiminde olduğu kadar, içerik yönündende çok yüksek değerde olan bezeme öğelerini oluşturur. Bu gizemli sahneler, tinsel güçlerin etkisinde, büyüsel kuvvetlerin desteği ile "düşmana karşı koyma" ve "korunmanın" kudretli bileşimini oluşturmaktadır.

Urartu Krallığı emrindeki zanaatçılar diğer sanat dallarında olduğu gibi, keramik yapımında da çeşitlilik yaratmışlardır. Bu güne kadar ele geçirilen tüm Urartu keramikleri, kalite, ölçü ve biçim yönünden hemen hemen benzer özellikler göstermektedirler. Tipik Urartu keramiği çok iyi kaliteli, parlak astarlı ve kırmızı renklidir. (29) Tek tipte çalışılan keramikler, devletin egemenliği altındaki çömlekçi atelyelerinin hemen hepsinde, çoğunlukla kalite, form, ölçü ve renk yönünden tek biçim olarak üretmişlerdir.

Urartu Saray Sanatçıları kendilerine özgü sanatsal bir çok eserler meydana getirmişlerdir. Mimarlıkta, duvar resimlerinde, kaya kabartmalarında, fildişi eserlerinde, maden döküm ve işleme ile, ince maden işçiliğinde uzmanlaşmış zanaatçılar yetiştirmişlerdir.

Saray Sanatı Krallığın kudret, ihtişam ve zenginliğinin gücünü anlatmaktadır.

KENT SANATI :

Taşra eyaletinde çalışmalarını sürdüren kent sanatı, Saray Sanatının uzantısı ve taklitçisi durumundaydı (30) ve belli bir merkezden yönetilirdi. Merkezi bölgede iyi ve güzel olan herşey Kent Sanatı tarafındanda tartışmasız benimsenmek zorundaydı. Urartu sanatçıları, figür ve motifleri ona öğretilen, bildiği örneklerden çıkarıyordu. Sanatçılar yaptığı figürlerin biçimleriyle kalmayıp, bu biçimlerin neyi temsil ettiğinede dikkat etmek zorundaydılar. Mesela dinsel içerikli bir sahne çizildiği zaman, tanrıyı karşısındaki figürden daha büyük yapmak gerekiyordu. (31) Bezemeler konusunda ise, sanat ustaları kendi zevk ve düşüncelerine göre sanatlarını ortaya dökmüşlerdir.

Kent Sanatı siyasal güçlerin egemenliği altında olduğundan, siyasal sıra düzeninin bir aynası durumundadır.

HALK SANATI :

Halk Sanatı olarak tanımlanan eserler, Saray ve Kent sanatından oldukça farklı özellikler göstermektedir. Bu güne kadar çok az ele geçirilen Halk Sanatına ait eserler, özellikle Urartu Krallığının zayıflayıp, gücünü kaybettiği dönemde ortaya çıkmıştır. Ele geçen örneklerde, Urartu sanatında karşılaştığımız alışlagelmiş kurallar ve

(29) Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, Sf.205

(30) Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, Sf.205

(31) Özgüç, Tahsin, a.g.e. 1966

göreneğin önemli ölçüde değiştiği görülmektedir. Halk sanatına ait örnekler, Giyimli (Hırkanis) definesinde ele geçirilen tuñtan yapılmış adak levhaları üzerindeki ilginç sahnelerde Urartu Krallığının erk ve güçlülüğünü simgeleyen, üstün güç ve yeteneklere sahip aslan, yabancı boğa, kartal ve bir kaç hayvanın organlarının birleşmesiyle oluşan korkunç yaratıkların yavaş yavaş ortadan kalktığını görebiliriz.

Halk Sanatında Krallığın kudret ve kuvvetini canlandırmak yerine, toplumun ortak gereksinimlerini, ekonomik ve beslenme sorunlarını, dinsel ve büyüsel inançların yardımıyla da olsa, daha inandırıcı bir biçimde yansıtmaya çalışmışlardır. Urartu Krallığının çöküş döneminde Halk Sanatı, toplumun gerçek sorun, istek ve düşüncelerini bir ölçüde yansıtabilmiştir. Halk Sanatında, Urartu Krallığının kökleşmiş, katı kuralları göz önünde bulundurulmaksızın, örneğin, Urartu'larda değişmeyen ve kesin bir kural olarak uygulanan insan figürlerinin yandan gösterilmesi yönteminin yumuşatılarak Halk Sanatında işlenen bazı adak levhalarında karşıdan gösterilmeleri-(Bak. Resim 2)

Resim 2 : Adak levhası

(önden görünen

insan figürü)

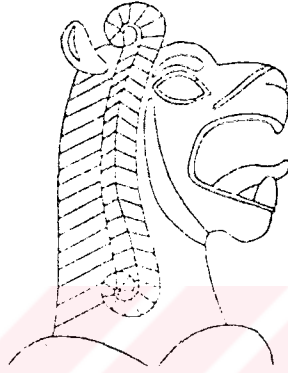

Urartu Saray Sanatı yönetici tabakanın güç ve egemenliğini koruyucu ve kuvvetlendirici niteliklerini sembolikte olsa yansıtmayı amaç edinmiştir. Urartu Krallığı Saray Sanatının yönetimini bir tek merkezi yönetim altında toplamıştır. Bu merkez topluma yabancıdır. Barbarca bir gösteriyi yansıtan Urartu Saray Sanatına ait eşyalar üzerindeki dinsel, büyüsel, kahramanlık ve mitolojik konuları yansıtan sahneler, halk toplulukları tarafından büyük bir hayranlıkla izlenmiştir. Ancak geniş halk topluluklarının bu eserleri benimsediğini, değer verdiğini kanıtlayan hiç bir belge yoktur. Aksine benimsemediğini gösteren bir örnek olarak Giyimli definesinde ele geçen eserlerde Tuñtan dövülerek yapılmış, Kemer, madalya, At kşum takımı, Adak Levhaları ile çeşitli eşyalara ait yüzeylerde parça üzerindeki figür ve sahneler, Giyimli yöresindeki yerel Atölyelerde halk tarafından çekiçle dövülerek

silinmiş bunların yerine daha değişik figür ve motifler çizilmesi gösterilebilir. (32) Silinen eski resimler, Halkın Urartu Saray Sanatını yansıtan içsel değerleri benimsemediğini, bunlara yabancı olduğunu açıkça kanıtlamaktadır.

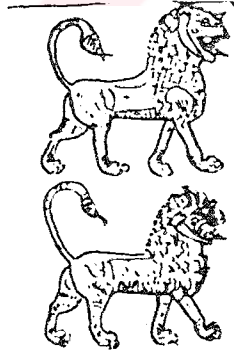
Halka Stili:

Urartu bronz eserlerinde halka şeklinde stilizasyon göze çarpar. Aslan tasvirlerinde, boyun üzerinde yele buruşuğunun yukarı kısımda bir halka biçiminde son bularak kulağı meydana getirmesi (Şekil 2)

Şekil 2 : Aslan başı

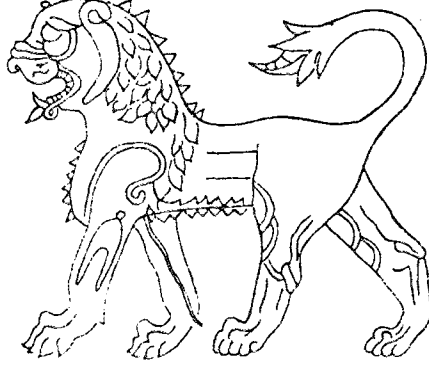
veya alt dudağın yine halka biçiminde çene altına kıvrılması, kuyruğun bir çember gibi yuvarlak şekilde tasvir edilmesi (Şekil 3)

Şekil 3 : Kemer parçası

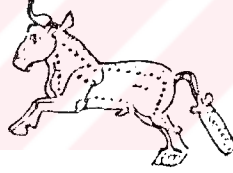
(32) Taşyürek, Aytuğ Orhan.,Giyimli (Hırkanis) Adak Lehvalarından Örnekler S. 202
- (Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi Cilt . I . S. 206 - 207)

Ayak adalelerinin üst kısmında bir küçük yuvarlakla süslenmesi, bir nevi halka stilini meydana getirmektedir. (Şekil 4) Aynı halka

Şekil 4 : Kalkandan alınma aslan motifi

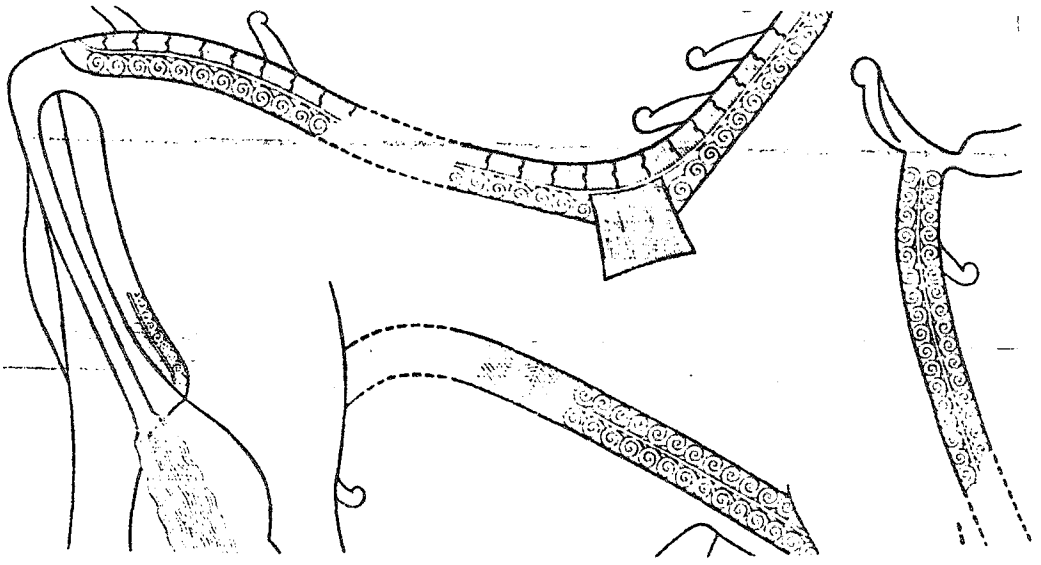
şekilli tezyinatı boğa tasvirlerinin buklelerinde, yelelerinde ve kuyruğu sıkın kurdelenin iki yanında görürüz. (Şekil 5)

Şekil 5 : Boğa tasfiri

Halka Stili 8. yüzyıl eserlerinde görüldüğü gibi 7. yüzyılda da devam eder. Fakat 7. ve 6. yüzyıl aslanlarında halka stilinin yerine bazı uzuvların şişkin bir şekilde stilize edildiği görülmektedir. (33) Urartu bronz eserlerine özgü diğer bir çalışma biçimi de insan başlarında ya da hayvan vücutlarında iç kısımların noktalar, halkalar veya balık kılıcı şeklinde tezyiratla doldurulmuş koşut (parelel) çizgilerle stilize edilmesidir. (Şekil 6)

(33) Akurgal, a.g.e. S.177

Şekil 6: Duvar resmi

Urartu eserlerinde insan gözünün işlenmesi de bir özellik arzeder. Profilden bakıldığı zaman göz kapak kenarlarının yanlara doğru abartmalı bir şekilde sivri olarak uzandığı görülür. (Resim 3)

Kadın figürünün profilden bakıldığında burunun alından itibaren kuvvetli bir şekilde öne çıktığı ve belirgin bir eğrilikte olduğu görülmektedir. (34)

Stilize edilmiş hayvan motifleri görünümülerinden oldukça farklı bir gelişme göstermişlerdir. Hayvan gövdeleri en ince ayrıntıya varıncaya kadar zengin süslemelerle bezenmiştir.

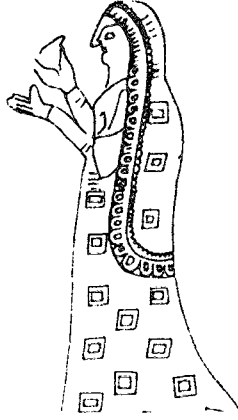

Resim 3 : Tunç (Bronz) kazan tutacağı

Urartu Sanatında Tanrı, Tanrıça, Cin, Kral ve İnsan figürleri yandan gösterilirken, genellikle sağ kol bazen sol kol veya her ikisi birlikte V şeklinde ileriye uzatılarak ya geleneksel selamlaşma veya sembolik

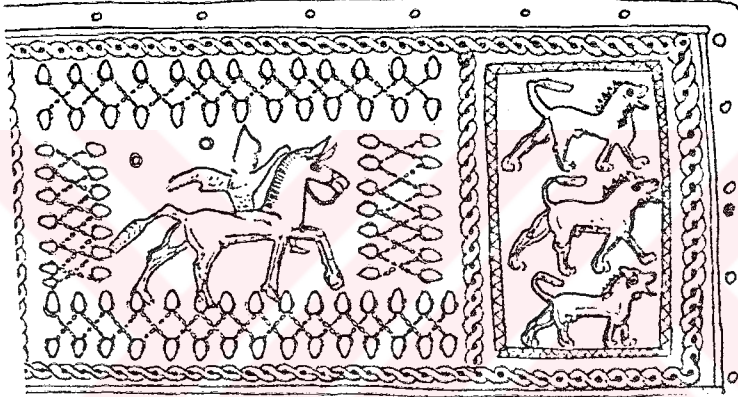
(34) Akurgal a.g.e S.177

bir şey tutartan betimlenmiştir. (Şekil 7)

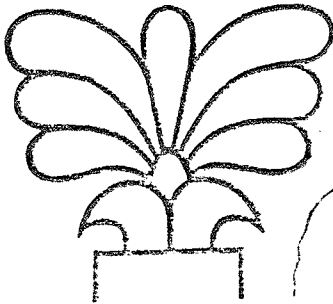
Şekil 7 : İnsan figürü (dirsekler V şeklinde)

Figür, motif ve kompozisyonlar bölümlere ayrılmıştır. (Şekil 8)

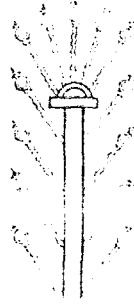

Şekil 8 : Kemer parçası (motiflerin bölümlere ayrılması)

Urartu Sanatı genelde süsleyici niteliktedir. Bezemelerin çoğunluğunu bitkisel motifler oluşturur. Bitkisel motiflerin içinde en önemlisi Hayat Ağacıdır. (Şekil 9) Hayat Ağacı stilize edilerek palmet, kozalak, tomurcuk, rozet, yaprak ve dal motifleri oluşturmuştur.

Şekil 9 : Palmet

Hayat Ağacı

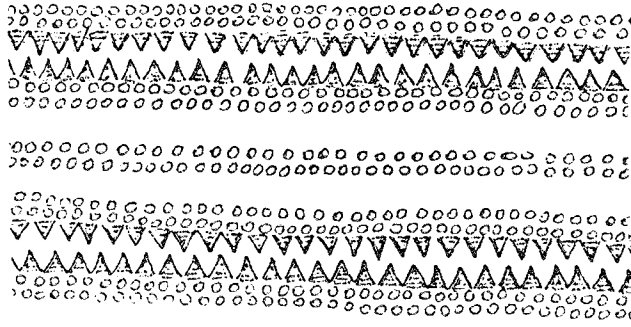
Rozet

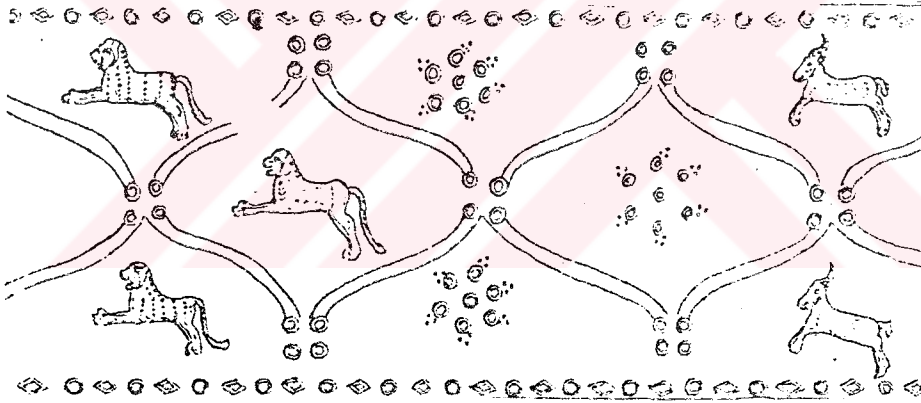
Tomurcuk

Nar Motifi: Bereketle ilgili bir tanrılık simgesi
Buğday ve arpa başakları bereketle ilgili sembollerdir.
Tesbih: Dini sembolleri
Mitolojik Varlıklar grifon, ejder, çeşitli hayvan başları.
Kutsal ağaç, gümüş kursu, Araba va av sahneleri

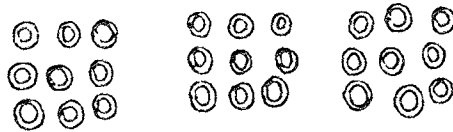
Zengin bezemeler için, noktalar, daireler, kıvrımlar, üçgenler, eğri ve düz hatlardan oluşan zengin çizgi şekilleri kullanılmıştır. (Şekil 10-11 -12-13)

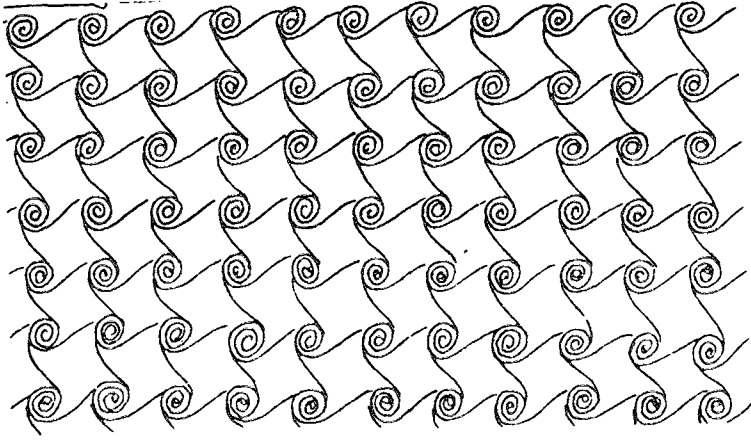
Şekil 10 : Kemer parçası (nokta üçgen)

Şekil 11 : Kemer parçası

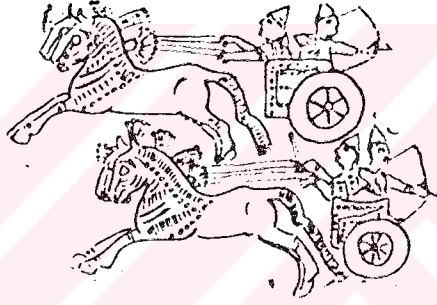
Şekil 12 : Kemer süslemesi (daire)

Şekil 13 : Kemer parçası (eğri çizgiler)

Urartu eserlerinde görülen figürler ve bezemeler, biçimleri sanki tek bir yasa ile belirli atelyelerde üretilmiştir.

Madeni takılar ve taş kabartmalarda sık sık rastladığımız savaş araba ve atları, savaşa gidildiğini anlatmaktadır. (Şekil 14)

Şekil 14 : Savaş sahnesi

Urartu sanatında, açık ağızlı, hırslayan aslan şiddeti gösterir. Bunun dışındaki hayvanlar ise durgunluk simgesi olarak betimlenmişlerdir. (Şekil 15)

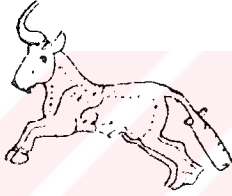

Şekil 15 : Ağız kapalı ve açık aslan başı figürü

Kalkanların üzerindeki aslan motifleri, sanki gezintiyeçikmişler gibi bir izlenim vermekte, bunun aksine saray, tapınak ve iç odalarda bulunan resimlerde ise diz çökmüş boğalar sakin ve dinlenmeye hazır durumda betimlenmişlerdir. (Şekil 16-17)

Şekil 16 : Aslan figürü

Şekil 17 : Boğa figürü

Erkek ve kadın figürleri Urartu dönemine ait giyim konusunda bizi aydınlatmaktadır. Adilcevaz kabartmalarında Teşeba figürünün elbisesinin kenarlarında Malta Haçı motifleri görülmektedir. (35)

Muhtelif hayvanların sırtlarına basmış durumda tasfir edilen figürler Urartu tanrıları olarak zikredilirlerdi. (36) (Şekil 18)

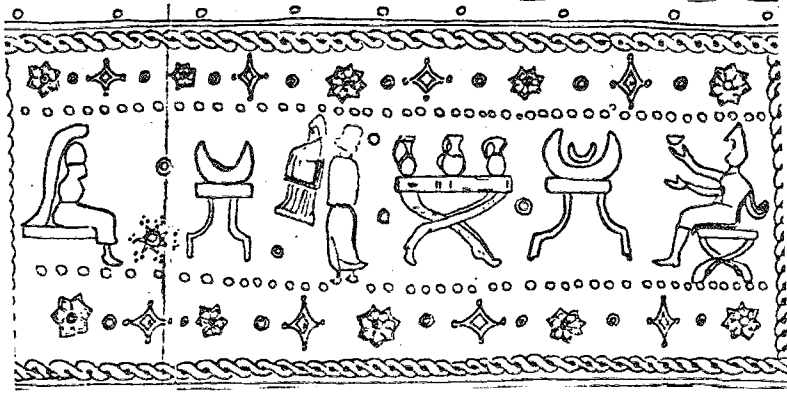

Şekil 18 : Tanrı figürü

(35) Taşyürek, a.g.e.

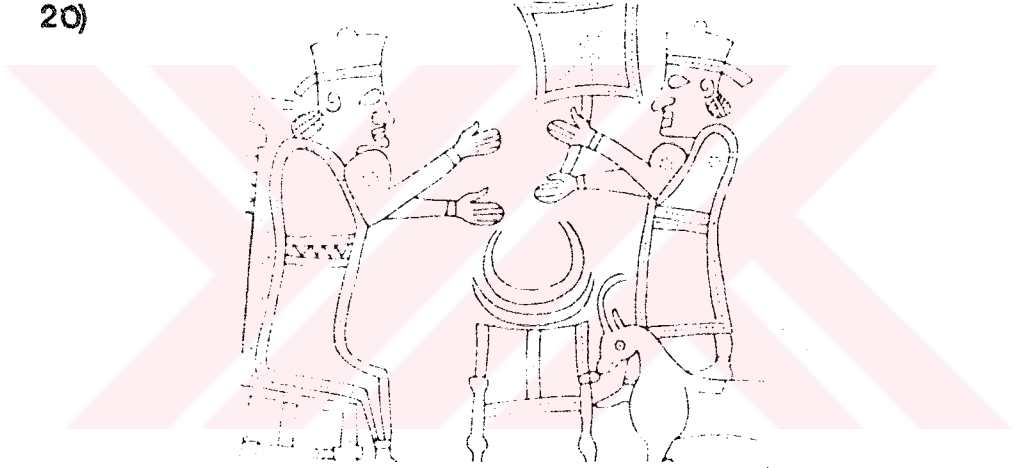
(36) Van Loon S.122

Hilal içinde yıldız ve tek başına yıldız: Bir ziyafet sahnesini ihtiva etmektedir. (Şekil 19)

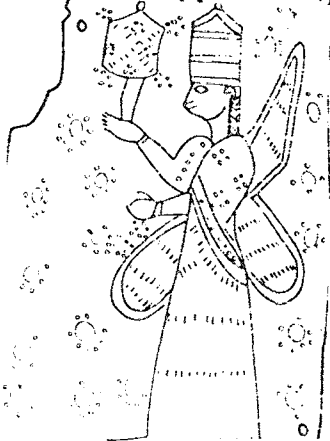
Şekil 19 : Ziyafet sahnesi

Urartu'lar dini törenlerinde bazı alemler kullanmışlardır. Yarım ay (hilal) şeklindeki saplı alemler Ay tanrısı ile ilgili törenlerde, (Şekil 20)

Şekil 20 : Dini tören sahnesi

Kare ve dikdörtgen şekilli saplı alemler, Levhayı tutan tanrı ile ilgili dini törenlerde kullanılmışlardır. (Şekil 21)

Şekil 21 : Alem tutan tanrı figürü

a. DİL VE YAZI

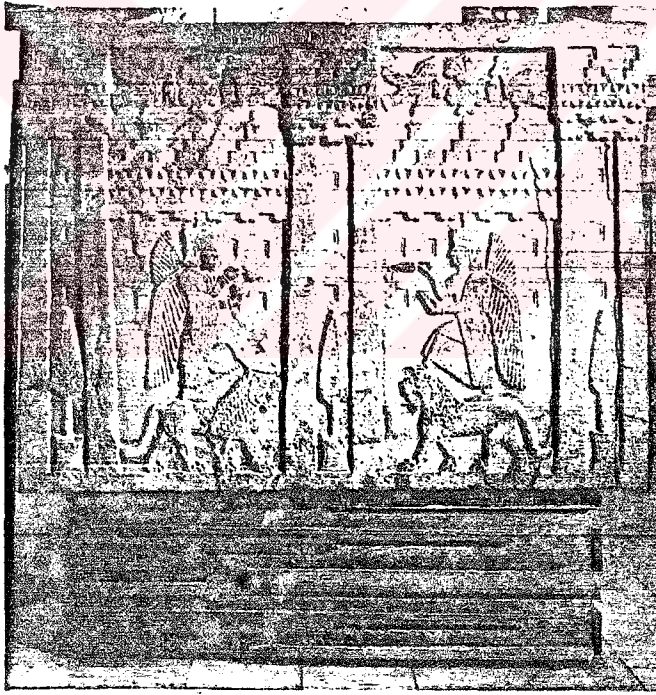
Urartu dili, genel olarak Ön Asya Dilleri grubuna girer. Sabit köklere, değişik eklemeler yapılması bakımından kelime yapısı itibariyle Ural-Altay dilleriyle benzerlik gösterir. Hurri ve Urartu dillerinin aynı kökten geldiğide bir varsayımdır. (37)

Urartu'lar iki tip yazı kullanmışlardır :

1- Çivi yazası 2- Hiyeroglif yazı

ÇİVİ YAZISI SİSTEMİ

Urartu memleketine Asur Kralı II. Asurnasirpal zamanında (M.Ö. 884-859) Asur'dan getirilmiştir. (38) Bulunan kitabelerde genellikle Asur çivi yazısı kullanılmıştır. Ayrıca taş anıtlar üzerinde de çokca rastlanmıştır. (Savaşlar, dini törenler, adaklar, yapılar ve su tesisleri vb.) taş anıtlar ve kitabeler dışında miğfer, kalkan, bronz kaplar, madeni eşya, seramik eşya ve kil tabletler üzerinde de aynı yazı kullanılmıştır. Bütün bu yazıların Asur'ca protatiplerinden tercüme edilebilmeside kullanılan yazının Asur çivi yazısı olduğunun bir kanıtıdır. (Resim 4)

Resim 4 : Çivi yazılı kabartmalı taş blok (Adilcevaz)

(37) Anadolu Medeniyetleri Müzesi Katalogu, Dönmez ofset, Ankara S.129

(38) Memiş, a.g.e. S.92

HIYEROGLİF YAZI :

Daha çok dini konularda, hesap işlerinde ve yönetimde kullanılmıştır. Urartu Krallığının zayıflayıp gücünü kaybettiği dönemlerde resim yazısı da çivi yazısı kadar önem kazanmıştır.

İ.Ö. VII'dan sonrasına ait olan ve yerleşme merkezinde bulunan kapların kulp, ağız, karın ve dip kısımlarında çok sayıda resim yazısı bulunmuştur. Urartu Krallığı kurulmadan önce kullanılan hiyeroglif yazı, gerileme döneminden sonra yine eski önemini kazanmıştır. Altıntepede bulunan bazı resmi depo kalıntılarında iki büyük odaya muntazam sıralar halinde yerleştirilmiş olan iri küplerin üzerine, Neo Hitit hiyerogliflerine çok benzeyen bir resim yazısı ile, içlerindeki maddelerin miktarları yazılmıştır. (39)

(39) Özgüç, a.g.e. S.6

b. MİMARİ

M.Ö. 8. yy.'da dönemin Ön Asya dünyasının en güçlü devletlerinden biri olan Urartu'lar, bölgenin kalkınmasında büyük pay sahibi olmuşlardır. Sarp kayaların üzerine kurdukları ele geçirilmez kaleler ve bu kalelerin içerisinde yaptıkları saraylar, tapınaklar, depolar, sarnıçlar ve su kanalları Urartu'ların o zamanın şartlarına göre ne denli ustalık ve teknolojik bilgi sahibi olduklarının en bariz örnekleridir.

Van Gölü çevresinde yapılan kazılarda bir çok kale kalıntısına rastlanmıştır. Bu kalıntılar üzerinde yapılan bilimsel çalışmalarda, kalelerin bir çok özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Genelde şehirler iki kale duvarı ile çevrilmiştir. Dış kalenin kalınlığı 12 m. civarındadır. Duvar çok iri taş bloklarla ve sık bir kale sistemine göre inşa edilmiştir. Yaklaşık 20-25 ton ağırlığındaki taş blokları 60 m. yüksekliğe çıkartabilen Urartu'ların bu işi yapabilecek teknolojiye sahip oldukları bir gerçektir. (40) Ayrıca bir kuşatma esnasında suya ulaşabilmek için, kayalara oyulmuş tüneller ve merdivenler bulunmaktadır. Yine uzun süren savunmalar esnasında kullanılacak yiyecek ve içecekleri, kalelerin içinde inşa edilen depolarda saklamışlardır. Yaklaşık 30x10 m. ölçüsündeki bu depolarda; bol miktarda buğday, arpa, fasulye, susam yağı ve yaklaşık 150.000 lt. şarap büyük küpler içerisinde muhafaza edilmiştir.

Urartular, tanrıları için çok güzel mabetler inşa etmişlerdir. Taş temeller üzerine yapılmış duvarların alt kısmı büyük ve güzel kesilmiş taşlardan harçsız olarak, üst kısmı ise tuğla yada kerpiç ile örülmüştür. Bir çok yerde bulunan üzeri dini kitabeler yazılı sütunlarında bu mabetlerde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çatıların genellikle semerdam şeklinde oluşu Yunan mabetlerini hatırlatmaktadır.

Mabetler genellikle iki bölümden oluşur. 1. bölümde üstü açık geniş bir avlu vardır. (Resim 5.) Tanrı heykellerini bu avlunun ortasına yerleştirmişlerdir. Ayinleri ve adak törenlerini burada yapmışlardır. 2. bölüm ise, üstü kapalıdır ve odalardan meydana gelir. Dini görevlilerin yaşadığı bölüm burasıdır ve genelde saray ile bağlantılıdır. Mabet duvarları kırmızı ve mavinin hakim olduğu çeşitli figürler ile süslenmiştir. Avlu tabanı ise, beyaz, siyah, kırmızı ve yeşil renkteki nehir taşları ile mozaik biçiminde döşenmiştir. Böylece dış görünüşü son derece yeknesak olan mabet ve saray gibi yapıların iç düzenlemelerinin ne kadar canlı ve dekoratif olduğu anlaşılabilir. (41)

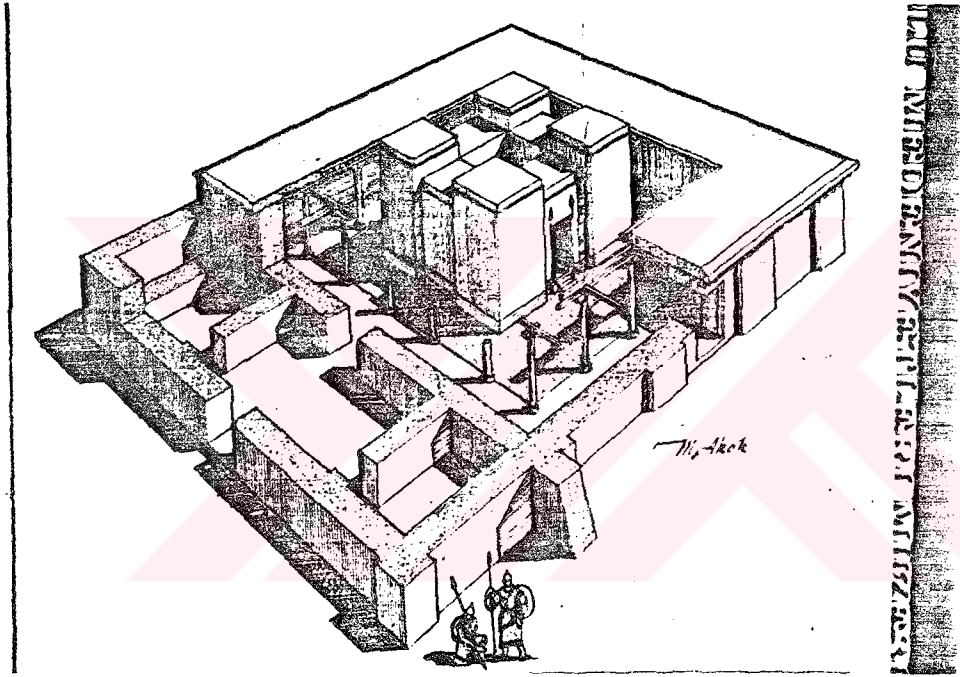
Yine bu yapılarda odaların bacaları, kalın taş duvarların içine yapılmış ve saklanmıştır. Ayrıca pis suların akmasına yarayan kanallarda tabanın altına yapılmıştır.

Urartu'ların tarımı sulamaya dayalı idi. Bu nedenle büyük barajlar Örneğin Keşiş Gölü Barajı) yapmışlar ve burada biriken suyuda kanallar ile tarlalara ve yerleşim merkezlerine taşımışlardır. Temizliğine ve

(40) Özgüç, a.g.e. S.4

(41) Özgüç, a.g.e. S.5

bakımına çok önem verilen bu kanallar ile aktarılan su, içme suyu olarakta kullanılabilirdi. 80 km. uzaklıktan Van'a su getiren Mennea (Samranaltı) kanalı çok ilgi çekicidir. Mennus'un yaptırdığı kanalların bugün bile hala sağlam olması, Urartu'ların bu işi ne kadar iyi yaptığının bir delilidir. (42)

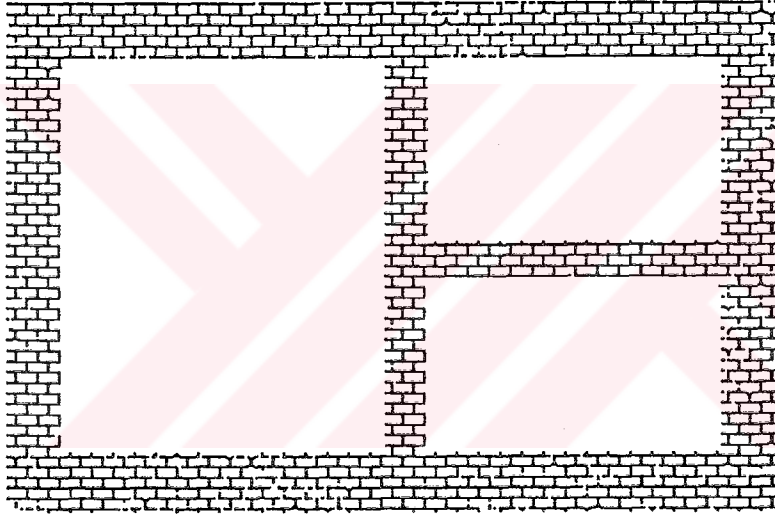

Resim 5 : Üstü açık tapınak

(42) Selçuk, a.g.e. S.22-23

KONUT MİMARLIĞI

Urartu'larda yaygın olarak kullanılan konut tipi, bir ön avlu ve arkadaki iki odadan meydana gelen dikdörtgen bir plana sahiptir. (43) Bu plan dahilinde evler taştan imal edilmiştir. (Şekil 22) Duvarların iç ve dış yüzlerinde iri ve kabaca taşlar kullanılmış, orta kısmı ise ufak moloz taşlar ile doldurulmuştur. Dış duvar kalınlıkları genellikle 1 ila 1.5 m. civarında olmasına karşın odaları birbirinden ayıran bölme duvarları 0.80 ila 0.90 m. kalınlığındadır. (44) Yapının dört köşesinde ise daha iri blok taşlar kullanılmıştır.

Şekil 22 : Tipik bir Urartu evi temel planı

(43) Tarhan, a.g.e. S.347-348-349

(44) Tarhan, a.g.e. S.347-348-349

c. FİLDİŞİ ESERLER

Eski çağlarda Ön Asya ve Anadolu'da yapılan fildişi işçiliğinin kökü Suriye'dir. Suriye'li sanatkarlar fildişi eserlerini komşu ülkelere satmakla kalmamış, onların bu sanatı öğrenmelerinide neden olmuşlardır.

Urartu'ların kale ve kanal inşaatlarında işçi olarak çalıştırdıkları binlerce esir arasında bulunmaları kuvvetle muhtemel olan Kuzey Suriye'li fildişi sanatkarlarının, zaten bu tür eserlere ilgi duyan ve rağbet eden Urartu'ları etkileyerek fildişi işleyen atelyeler kurmalarına, Urartu usta ve sanatkarlarının bu sanatı da öğrenip uygulamalarında büyük pay sahibi olmaları akla çok yakın gelen bir olasılıktır. (45) Yerli sanatkarlar hem Suriye'lilerden öğrendikleri uslubu ve motifleri kullanarak, hem de Urartu üslup ve motifleriyle bu atelyelerde güzel eserler meydana getirmiş ve sanatlarını geliştirmişlerdir.

Asur Kralı II.Sargon, Musasir sarayından ve Haldi mabedinden bir çok fildişi eşya aldığından bahseder. (46) Yeni buluntular Sargon'un mübalağ etmediğini göstermektedir.Urartu'lar fildişi heykeller ve diğer sanat eserleriyle süsledikleri mobilya imalinde de çok ileri gitmişlerdir.

Çoğu mobilya parçası olan fildişi eserler Urartu'ların bu alandaki dikkat çekici özelliğini göstermektedir. Bunlar arsında kuşbaşı, kanatlı cinler (griffon), insan yüzleri, geyik kabartması, palmet plakaları ve aslan heykelcikleri sayılabilir. Bunlardan üç ayaklı sehpaaya ait yatan aslan, Ön Asyanın fildişinden yapılmış en büyük aslan heykelciğidir. (47)

Kuş başlı adamlar biri sağa, diğeri ise sola bakmaktadır. (resim 6-7) Her ikisinde sırtlarında kanatları vardır. Kanatların birisi aşağı, diğeri ise yukarı bakmaktadır. Yukarıdaki kanat taşınan kısma bağlanırken, yukarıya kaldırdıkları eliyle çatıya bağlı meyveyi tutmaktadırlar. Birinin iki bileğinde, diğerinin ise tek bileğinde bilezik vardır. Birbirlerine simetrik olmadıkları için ayrı mobilya parçaları olabilirler.

Dört bacağı üstünde oturan aslan başını sağa çevirmiştir. Heykel şeklinde işlenmiştir. (Resim 8) Heykelin yüzü korkunç bir ifade almaktadır.

Aslanın sırtında bir sıra dikdörtgen şeklinde levhalar vardır. Sehpa ayağı üzerine oturtulmuş olması gerekmektedir. (Resim 9)

Palmet Dar ve uzun bir gövde şek lindedir. Üç yapraklar arasındaki yivler derin değildir. Tepedeki üçgen saha baklava dilimleriyle doldurulmuştur. (Resim 10)

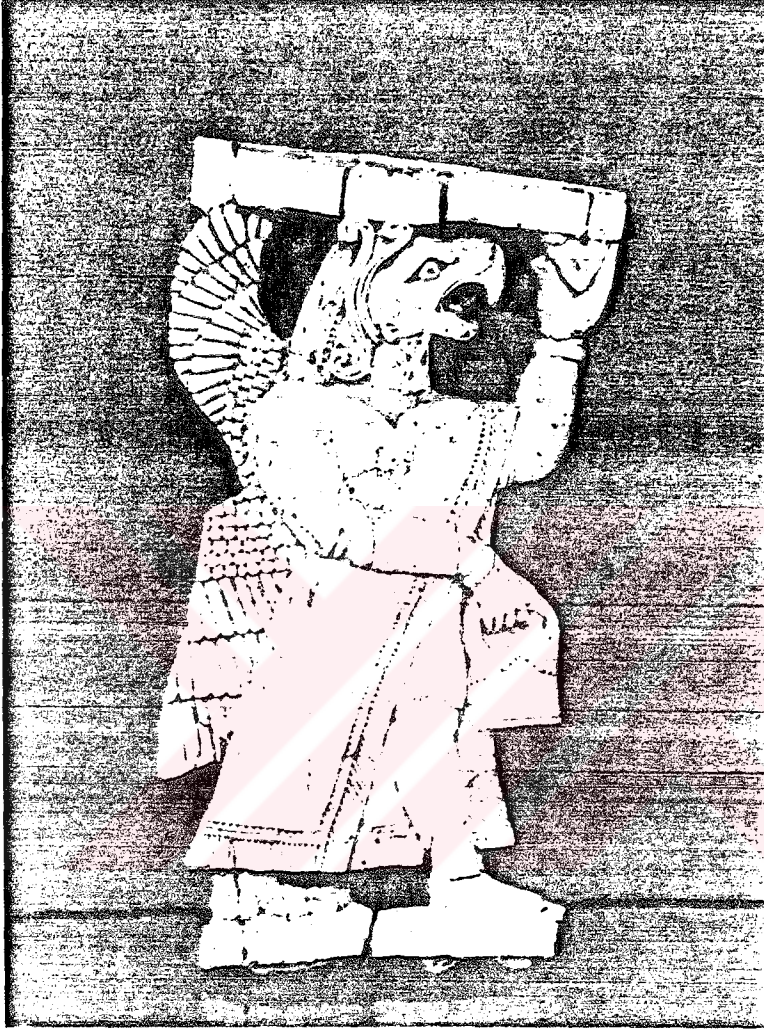
Geyik tasfiri ve plaka halindeki fildişi, mobilya süsü olarak düşünülmüştür. Kutsal bir ağacın önünde başını çevirmek suretiyle

(45) Özgüç, a.g.e. S.47

(46) Özgüç, a.g.e. S.47

(47) Anadolu Medeniyetleri Müzesi Katalogu S.131

geriye bakarken tasfir edilmiştir. Vücudu ufak oyuklarla süsüldür. Simetrik dallar birbirine eklenerek bir dikdörtgen meydana getirmişlerdir. (Resim 11)

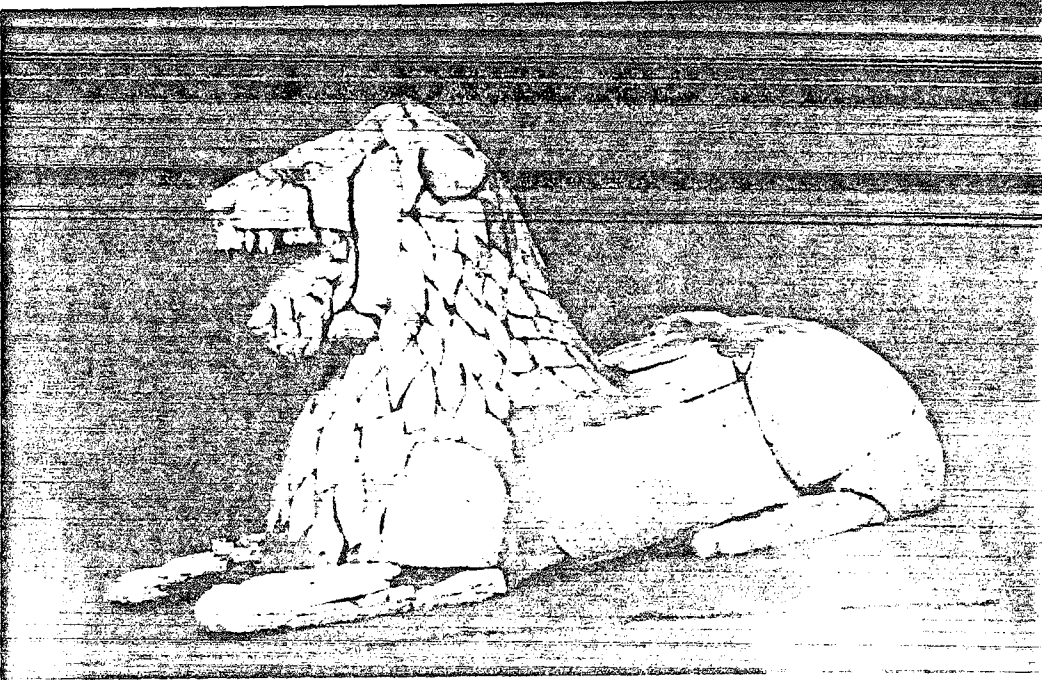
Resim 6 : Kuşbaşı adam (Fildişi mobilya parçası)

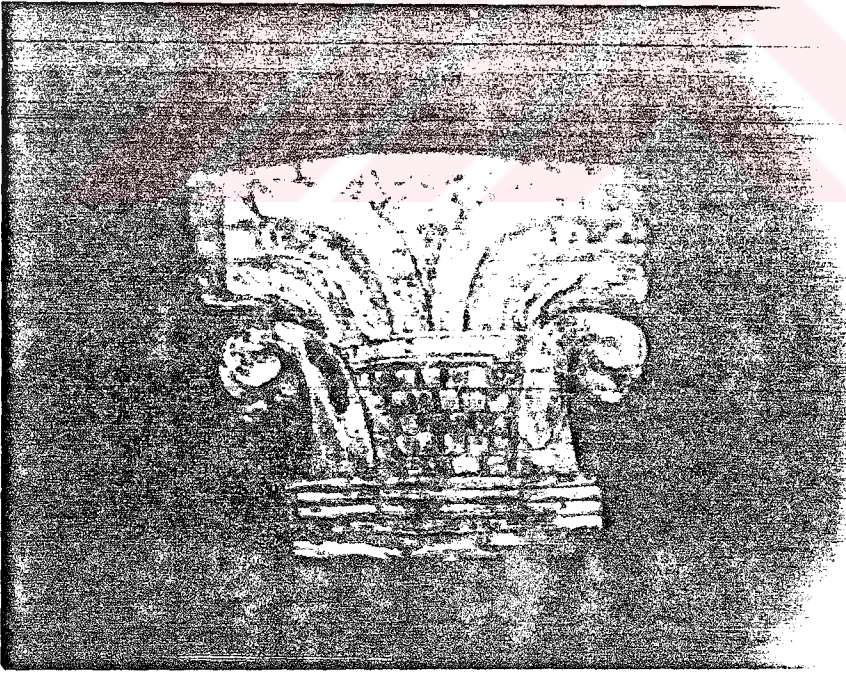
Resim 7 :
Kuşbaşı adam
(Fildişi mobilya
parçası)

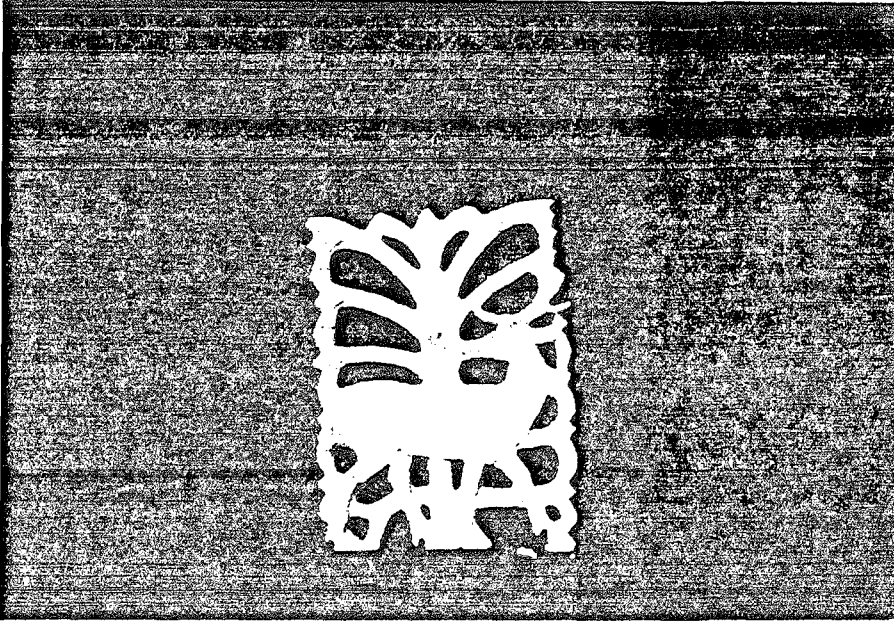
Resim 8 :
Aslan heykelciği
(Fildişi)

Resim 9 : Oturan aslanheykelciği (Fildişi mobilya parçası)

Resim 10: Fildişi aplık (sütun başlığı)

Resim 11 : Geyik tasfiri (plaka fildişi)

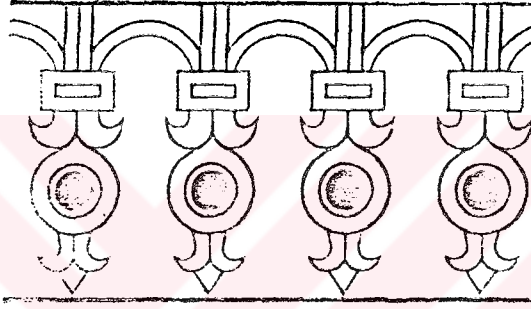
d. DUVAR RESİMLERİ

Urartu sanatçıları, yapılması çok zor ve zaman alan taş kabartmalar yerine, duvarlarını daha canlı ve renkli olan duvar resimleri ile süslemeyi tercih etmişlerdir.

Üzerine resim yapılacak olan kerpiç duvarlar önce kerpiç renginde, sulandırılmış toprak ile sıvanırlardı. Daha sonra beyaz badana ile boyanan bu duvarlar üzerine resimler, pergel, cetvel ve fırca kullanılarak yapılmışlardır. (48)

Ressamlar kullanacakları motiflerin boyutlarını önceden ayarlayıp duvarı ona göre badana etmişlerdir. Resmin dışında kalan satırlar ise mavi renge boyanmıştır.

Dört duvara yapılan resimler birbirinin devamıdır. Badana üzerine önce kontur çekilip, daha sonra içi fırça ile doldurulmuştur (Şekil 23)

Şekil 23 : Duvar resmi

Urartu duvar resimlerinde, yakın doğunun diğer merkezlerinde kullanılan resim öncesi alçı tabakası kullanılmıştır. Bunun yerine direk kerpiç üzerine resimler yapılmıştır.

Urartu'larda Asur ve Babil devirlerinde olduğu gibi, saray ve mabetlerinin canlı renklerde çeşitli motiflerle süslemişlerdir.

Duvar resimlerinde daima parlak ve birbirleriyle uyum sağlayan renklerin yanısıra, resimlerde kırmızı, mavi, bej, beyaz, siyah ve çok az yeşil renkler kullanılmıştır. Konturların çekilmesinde ve teferruatın belirtilmesinde siyah renk kullanılmıştır. Zemin rengiyle zemin üzerinde kullanılacak renk çok iyi ayarlanmıştır. Açık ve koyu renklerin zıt olmasına dikkat edilmiş, bu nedenle resimlerde parlaklık ve canlılık elde edilmiştir.

Dini bir devlet idaresinde olan Urartu'ların saratında, tanrılar en önemli yeri almaktadır. (49) Burada yapılan duvar resimleri, artistik maksatla

(48) Özgüç, a.g.e. S.14

(49) Özgüç, a.g.e. S.32

değil, muayyen bir maksada hizmet için yapılmıştır. Resimlerle süsle odaların bazılarının dini merasimlerle ilgili olduğu düşünülmüştür.(50)

Duvar resimlerinde motifler yan yana ve üst üste kullanılmıştır. Bu motifleri bir baştan öbür uca doğru tekrarlamak suretiyle devam etmektedir.

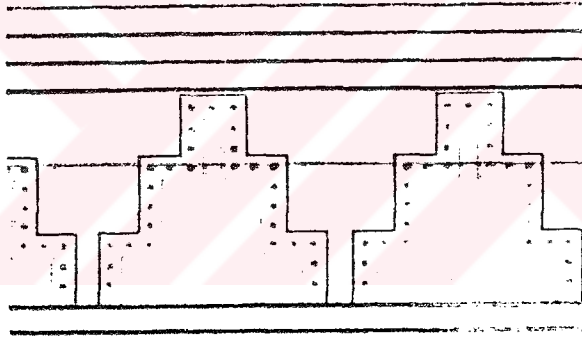
Urartu duvar resimlerinde hayvan ve hayvan mücadelelerini teşkil eden motiflerin yanı sıra, Hayat ağacı motifleride görülmektedir. (Resim 12)

Hayvan motifleri Urartu'lara Asur'lulardan geçmesine rağmen Urartu sanatçıları kendi yeniliklerini ilave etmesini bilmişlerdir. Hayvanlar tam manasıyla, tabii olarak gösterilmiştir. Hareketleri ahenkli ve canlıdır.

Urartu sanatında çok sevilen kanatlı cinin yanı sıra, sekiz yapraklı beyaz rozet, tomurcuk motifi çok sevilen ve kullanılan motifler arasındadır.

Nar motifi ise bereketin sembolü olarak resimlerinde olduğu gibi diğer eşya süslemelerinde çok kullanılmıştır.

Mimari sanatında çok rastlanan basamaklı piramit motifleri Urartu duvar resimlerinde sevilerek kullanılmıştır. (Şekil 24)

Şekil 24 : Basamaklı piramit motifi

Apadana - kabul salonundaki duvar resimleri (Altıntepe'deki resmi binaların içleri renkli resimlerle süslenmiştir.) (51)

Kerpiç duvarlar üzerine çizilen motifler arasında çiçek motifleri ve geometrik desenlerden oluşan kompozisyonlar, kutsal ağacın iki tarafındaki kanatlı cinler, kanatlı sfenksler, mfukaddes hayvanlar üstündeki tanrılar, hayvan sahneleri ve hayvanlar arasındaki mücadeleler, en çok sevilen motiflerdir. Bunlar arasında dini motifler ve süsleme amacıyla yapılmış olan resimler çoğunluktadır.

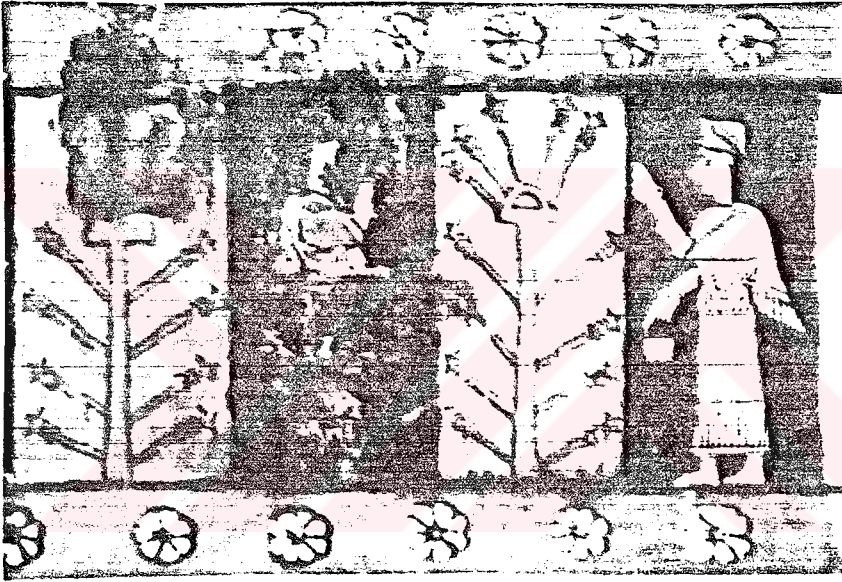
Mabet - Saraydaki duvar resimlerinde ise Tomurcuk motifi çok sevilerek kullanılmıştır. Yarım daire şeklindeki şeritlerle birbirine bağlanan

(50) Özgüç, a.g.e. S.35

(51) Özgüç, a.g.e.

tomurcuk motifleri, Urartu maden sanatında da çok sevilen ve doğrudan Asur sanatından alınan bir motiftir.

Apadana'daki resim soyutları ile mabetlerdeki duvar resmi boyutları farklıdır. Çünkü, Urartu sanatkarları resimleri odaların ve salonların ölçülerini hesaplayarak hazırlamışlardır. Bu resimlerin ölçülerinin farklı olmasına rağmen, genel karakterleri kesinlikle aynı kalmıştır.

Resim 12 : Duvar resmi (Apadana tapınağı - Altintepe)

e. MÜHÜRLER

Genel olarak mühürler Urartu sanat eserleri arasında önemli bir bölümü kapsar. Pjotorovski'nin sınıflamasına göre (52) Urartu mühürleri, form ve sahne düzenlemesi bakımından şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1- Sadece kaidesi işlenmiş, tepesi delikli, konik mühürler.
- 2- Dış bükey kenarlı, ağırlık biçiminde olan, kulpu delikli, sadece kaidesi işlenmiş mühürler.
- 3-Uzun silindirik formlu, kaideyle birlikte çoğunlukla silindirik yüzüde işlenmiş mühürler.
- 4- Dört yüzeyli, kulpu delikli, tüm yüzeyleri işlenmiş mühürler.
- 5- Disk biçimli, iki yüzüde işlenmiş mühürler.

Damga mühürlerinde sahneler alt yüzeye kazınmış, bazen de yan yüzlerde işlenmiştir. Bu tür mühürler zengin görünümlü kolyelerin arasında diğer kıymetli taşlarla birlikte kullanılmış ve böyle bir amulet işlevi de görülmüştür. (Resim 13) Mühür yapımında kaya kristali gibi sert malzemenin yanı sıra steatif ve pişirilmiş topraktanda yararlanılmıştır.

Damga mühürler, silindir mühürlere göre daha geniş bir kullanım alanı bulmuş, silindir damgalar ise Urartu karakterini belirten kendine özgü bir grup oluşturmuştur. Urartu'lar mühürcülük alanında kendilerine özgü bir anlayış yaratmışlardır. Karmir, Blur ve Toprakkale kazılarında ele geçen çok sayıda mühür bu gözlemleri doğrular niteliktedir. (53)

Mühürler üzerine işlenmiş olan sahneler, genelde günlük hayattan ve dini konulardan esinlenerek çalışılmışlardır. Mühürlerde yürüyüş halinde mitolojik varlıklar, griffon, ejder, çeşitli hayvanlar ve hayvan başları, kutsal ağaç, güneş kursu, araba ve av sahneleri, başlıca konu ve motifleri oluşturmuşlardır. Urartu mühürlerinde kullanılmış olan griffon, boynuzlu aslan, keçi, boğa yada geyik başlı kuş gibi karışık varlıkların yanı sıra, çok kullanılan motiflerden biriside kanatları yukarı kalkık yürüyen kuş ve kutsal ağaç motifleridir.

Bir çok Urartu mühründe Urartu tanrıları, insan formunda ve kutsal hayvanları ile birlikte fantastik varlıklar olarak betimlenmiştir.

Dış bükey kemarlı ve konik mühürlerin alt yüzlerinde genellikle stilize olarak yapılmış yürüyen kuş, aslan, keçi yada at figürleriyle birlikte, özellikle Orta Asya Asur dönemi mühürlerinde çok kullanılmış olan hilal ve yıldız (54) motifleri işlenmiştir. (Resim 14)

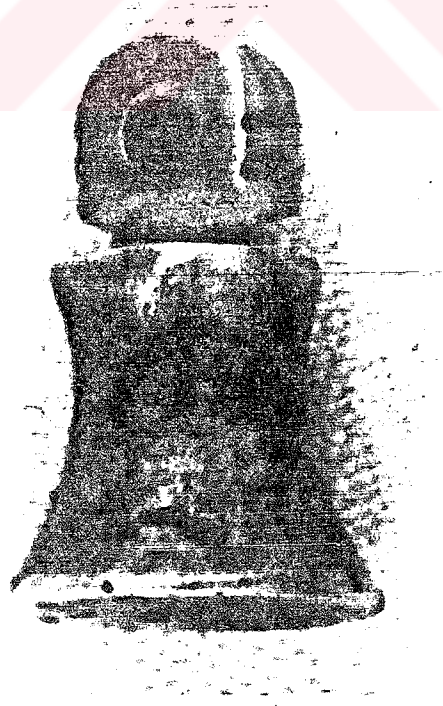
(52) B.B. Pjotorovski, a.g.e. S.170

(53) Van Loon, a.g.e. S.139

(53) Porada E., Corpus of Ancient Near Eastern Seals, Washington, 1948, S.600-602-604

Resim 13 :
Möhür

Resim 14 :
Möhür

f. TAKILAR

Urartu'da takı saraya bağı atelyelerde sosyal ve ticari olmaktan öte, sembolik anlamda ortaya çıkmıştır. Altın yalnızca saray atelyelerinde kullanılırken, halk sanatında bronz ve gümüş işlenmiştir.

Urartu krallığı döneminde maden işçiliğinin hızla geliştiği, zanaatçıların maden döküm işlemedeki başarısı, akıllara durgunluk verecek bir beceriye ulaşmaktadır. Takılar üzerindeki figür ve bezemeler bunların en güzel örneklerini oluşturmaktadırlar. (Resim 15)

Resim 15 : Başlı İğneler (Anadolu Medeniyetleri Müzesi)

B. URARTU TAKILARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

1. KULLANILAN MADENLER

Urartu sanatında, takı yapımında kullanılan malzemelerin başında Tunç (Bronz) Gümüş ve Altın gelmektedir.

a. BRONZ (TUNÇ)

Bakırla kalay alaşımıdır. Tunç elde etmek için önce bakır eritilir, sonra içine kalay atılıp üzeri kömür tozu ile örtülerek eritilir. (55)

Süsleme işlerinde kullanılan tunçların bileşimleri biraz daha değişiktir. Bunlara biraz çinko katılarak dökümleri kolaylaştırılmıştır. Bu alaşımlar tunçtan daha çok prinçe benzemektedir.

b. GÜMÜŞ

Parlak beyaz renkte olup, paslanmaz, kolay işlenen bir maddedir. Çok ince levhalar haline getirilip, işlenebilmektedir. Ergime noktası 960,5 derecedir. (56)

c. ALTIN

Parlak sarı renkte soy bir metaldir. Ergime noktası 1063 derecedir. Altın havadaki oksijenden etki görmez, asitlerin hiçbirinden etkilenmez. Saf altın 24 ayardır. Bu ayardaki altın çok yumuşaktır. Yumuşak olan altın işlenmesi çok zor olduğu için içerisine dörtte bir oranında bakır ve gayet az miktarda da gümüş katılarak, işlenmesi kolaylaştırılmıştır.

(55) Hayat Ansiklopedisi, S.3051

(56) Hayat Ansiklopedisi,

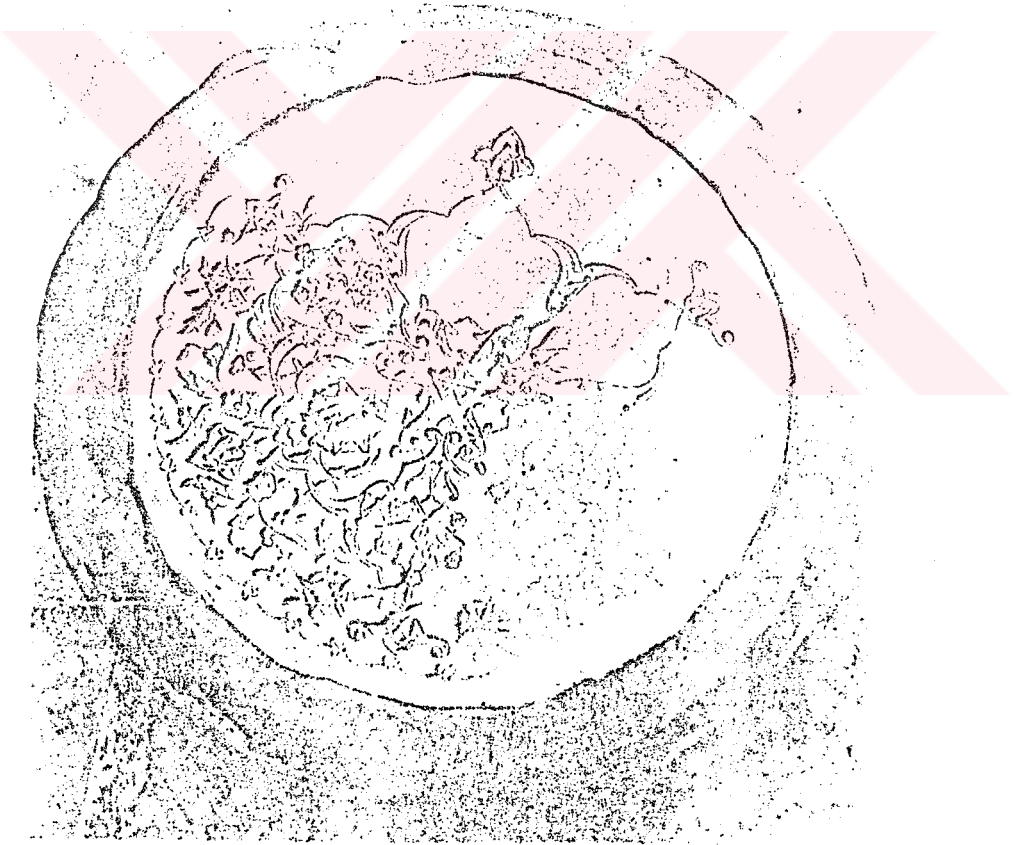
2. KULLANILAN TEKNİKLER

Urartu sanatında takı yapımında kullanılan teknikler genelde Dövme (Repousse), Baskı, Kalıp ve Döküm tekniklerinin yanı sıra bezeme olarak granülasyon, telkari,kazıma, kesme ve kaplama teknikleri kullanılmıştır.

a.DÖVME (Repousse) TEKNİĞİ :

İşlenecek olan metal esnek bir zemin üzerine yatırılır. Değişik uçlu kalem ve çekiç yardımı ile dövülerek istenilen form verilir. Bir başka anlatımla, metal levhanın yüzeyi kabartma desenlerle süslenir. Binlerce darbe izinden oluşan yüzey dokusu, metale başka bir teknikle elde edilemeyecek estetik bir görünüm kazandırır.

Dövme işleminin, metalin kırılma ve kopmasına meydan vermeden yapılabilmesi için çekiç darbelerinin metal levhadan esnek bir zemine aktarılması gerekir. Bu amaçla kullanılabilen zemin, tahta, kurşun veya zift olabilir. (Resim 16)

Resim 16 : Zift üzerinde dövme tekniği

Repousse çalışılacak altın veya gümüş plakanın kırılmaması için, yumuşak yani yüksek ayarda olması gerekmektedir.

İşlenecek levha, önce tavlanır ve bitkisel bir tutkalla karıştırılmış tebeşir tozu boyası ile yüzeyi kaplanır. Desen bu boyanın üzerine çizilerek çalışılır. Ziftin yüzeyi çalışma öncesi ısıtılıp yumuşatılır. Zift ile temas edecek yüzeyi hafif yağlanmış olan levha bastırılarak zifte yapıştırılır. Levhanın tersten çalışılarak zifte gömülmelerle dış yüzeyde kabartmalar elde edilmesi işlemi bitince, zift ısıtılarak levha çıkartılır. Zift kırıntıları temizlenir. Asitle yıkanarak agartılır.

Ters taraftan yapılan bu işlemler ön yüze derinlik kazandırmak içindir. (57)

b. STAMPA (Mühür Baskı) TEKNİĞİ

Repousse tekniğinin bir başka şekilde uygulanması olup, ana şekiller ve dekoratif detaylar için kullanılmıştır. Model kalın bir metal kütleinin üst yüzeyine oyularak işlenir. Aynı model bir başka metal kütle üzerine ise kabartma olarak işlenir. Böylece sürekli kullanılabilen, kurşun gibi kolayca deforme olmayacak pozitif ve negatif kalıplar iç içe gömülürler. Aradaki levhayı ezerek modelin formunu alması sağlanır. Bu teknikte günümüz pres makinelerinde seri halde üretim yapılmaktadır.

c. KALIP TEKNİĞİ

Sürekli tekrarlanması gereken ürünlerde kullanılır. En basit kalıp, içbükey ve küresel boncukların yapılması için kullanılanıdır. Yapım küresel boncuklar matel tabakaya, küresel yüzeye sahip tokmakla vurma yolu ile yapılır. İşlem birden fazla yinelenir. Ve iki ayrı parça ilkin ortaları delinip sonra lehimlenir.

d. DÖKÜM TEKNİĞİ

Bu teknikte önce uygulanacak şeklin kalıbı hazırlanır. Daha sonra eritilmiş durumda olan kıymetli metal bu kalıbın içerisine dökülür. Dökülen erimiş metal soğuyup katılaştıktan sonra kalıptan çıkartılarak çelik uçlu bir kalem ile detaylar üzerine işlenir ve işlem tamamlanmış olur.

e. GRANÜLASYON (Taneleme) TEKNİĞİ

Küçük küreciklerin metal yüzeyini bezemesiyle, takı yüzeyinde kompozisyonlar oluşturmak şeklinde tanımlanabilir.

Küreciklerin aynı metalden olan takı yüzeyine yerleştirilip, lehim gerekmeden kaynatılmasıdır. Bu yöntemle, kürecikler ile takı metalinin bir birlerine dokundukları noktada ergime ısısını düşürücü önlem alınarak, takı saltkaynama noktasını yumuşatacak kadar ısıtılarak bütünleşme sağlanmaktadır.

(57) Kuşçuoğlu, M.Zeki, İlgı dergisi, 1987, Sayı 48 S.34

f. KAZIMA TEKNIĞİ

Gümüş eşyanın sathını, çelik kalemle desenin özelliğine göre öyularak veya çizilerek yapılan süsleme şeklidir.

g. KESME TEKNIĞİ

Metal levhanın desenin özelliğine göre kesilerek şekillendirilmesidir. Delerekte şekil verilebilmektedir.

h. TELKARİ TEKNIĞİ

Tellerin bir birlerine birleştirilmesi yöntemidir. Tellerin tek tek bükölmek veya düz olarak yapılması ve arkadan lehimlenmesidir.

Urartu döneminde genelde granöl tekniği ile birlikte kullanmışlardır.

3. MOTİF ÖZELLİKLERİ

1. ANA MOTİFLER

- İnsan ve hayvan figürleri
- İnsan hayvan bileşimleri
- Mitolojik yaratıklar
- Cinler
- Tanrı figürleri
- Bitkisel motifler (Hayat ağacı)
- Kenar süsleri (Bordürler)
- Geometrik motifler

2. ARA BEZEMELER

- Rozetler
- Çiçek
- Yıldız
- Hilal
- İç içe çizilmiş daireler
- Noktalar
- Baklava dizileri
- Malta Haçı

İKİNCİ BÖLÜM

A. ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ URARTU DÖNEMİNE AİT MADENİ TAKILAR

1. KEMERLER

Urartu'larda kemerler hem süs, hemde askeri amaçla kullanılmıştır. Savaş giden askerler, bellerine taktıkları kemerlerin üzerindeki motif ve sembollerin kendilerine güç verdiğiğine inanmışlardır. Ayrıca dini ayinlerde de kemer takılmış, bazı tanrı figürlerinde de kemere yer verilmiştir.

a. Kullanılan Maden

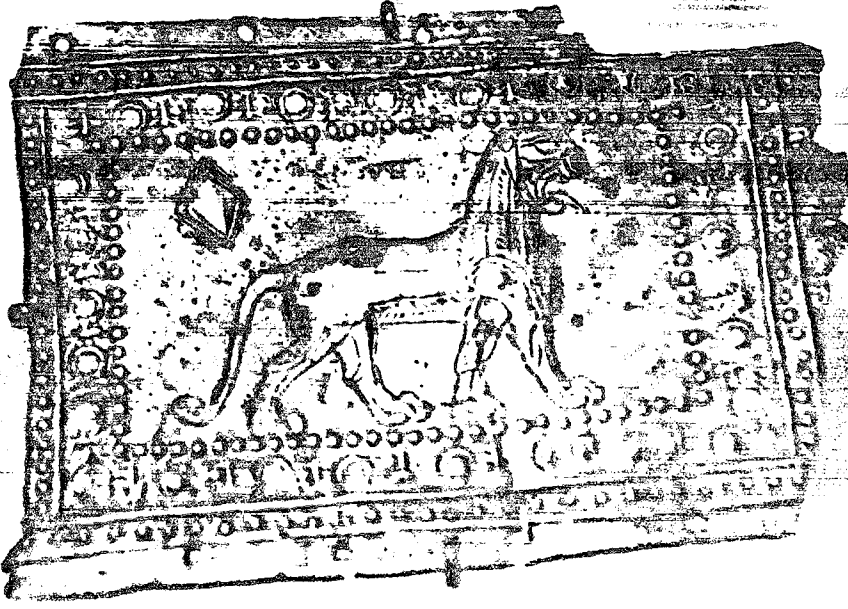
Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde incelediğimiz Urartu dönemine ait dört adet kemer parçasında Bronz (Tunç) kullanıldığı görülmüştür.

b. Kullanılan Teknik

Yine adı geçen müzede incelenen dört adet kemer parçasında yapım tekniği olarak "Dövme tekniği"nin kullanıldığı saptanmıştır.

c. Kompozisyon

İncelediğimiz dört kemer parçasında motif olarak seçilen konular genelde savaş konuları ve günlük hayattan alınmış bazı kesitler olarak göze çarpmaktadır. Hayvan ve insan motiflerinin kullanıldığı kemerlerde, bu motiflerin birbirinin peşi sıra ve büyük bir uyum içerisinde çalışıldığı gözlenmektedir. Bu motifler bezemeler ile kare yada dördörtgen çerçeve içerisine alınmıştır ve aynı yöne doğru gitmektedirler. Motiflerin üzerine işlendiği dikdörtgen plakalar, kenarlarından kösele üzerine tutturulmuştur. Kemer tokalarına takılan kartal motifi de diğer motifler ile aynı yöndedir ve rüzgar gibi hızlı olmayı vurgulamaktadır.

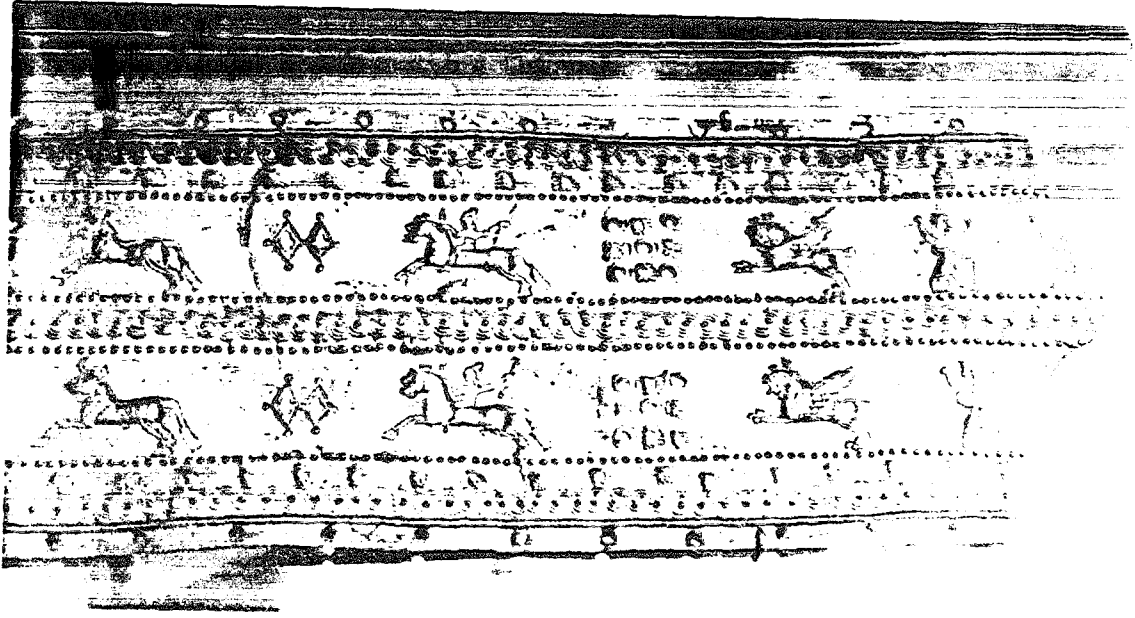
Resim 17: Kemer parçası (Bronz)

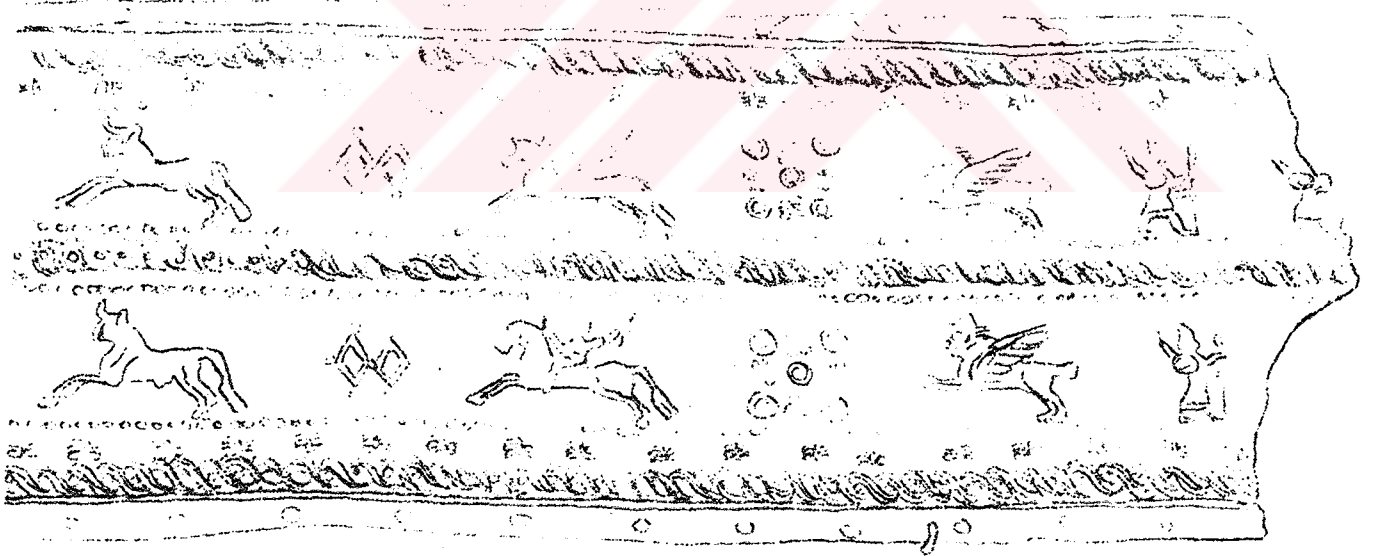
Şekil 25: Kemer parçası (Bronz)

Örnek No	: 1
Resim No	: 17
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 4.9.1990
Eserin Adı	: Kemer parçası
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 8-3-76
Müze Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: ---
Müze Geliş Tarihi	: 22.1.1977
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yüksek: 7.2 cm Genişlik: 10 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Parçanın sağ üst ve alt köşeleri kırık. Kemer bir parçadır.
Formu	: Düz plaka
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Aslan figürü
Kompozisyon	:

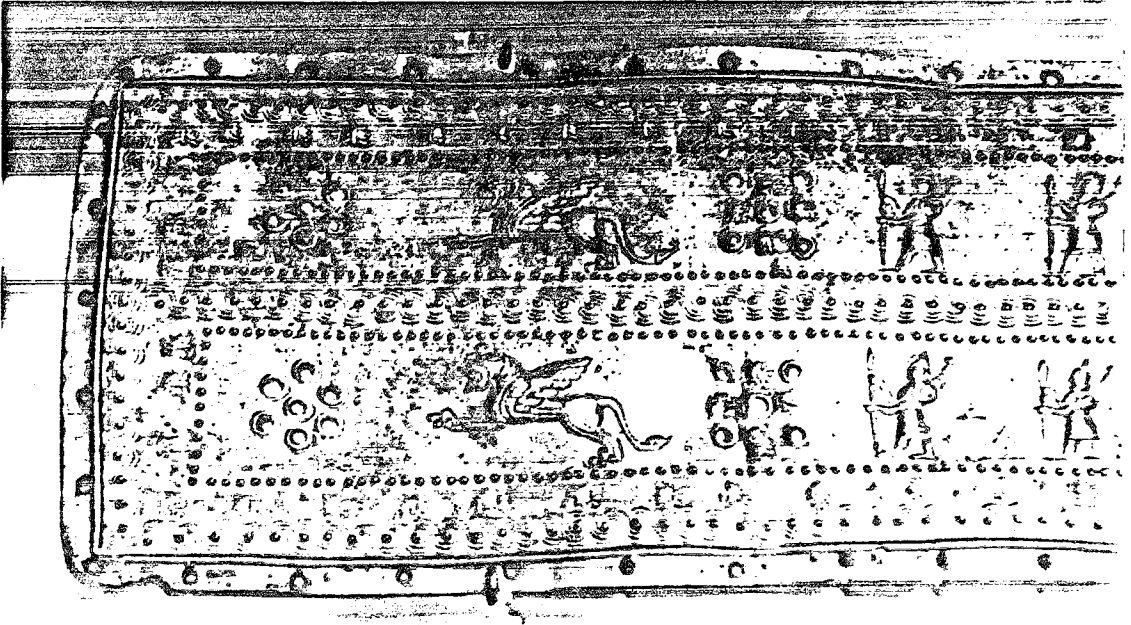
İki uzun kenarı boyunca dökme delikler bulunmaktadır. ayrıca ortası kabartma noktalar, kenar bordürü, kenar içinde dairecikler ve lotuslu süsleme, tekrar kabartma noktacıklar vardır. Bütün bunlar bir aslan motifini çevrelemektedir. Aslan, ağzı açık, dili dışarıda ve yürüyüş durumundadır. Kırık kısmın ucundan her motifin bu tür bordürlerle çevrelendiği ve kemerin panellerden meydana geldiği anlaşılmaktadır. Savaş sırasında kullanılmış olabilir

Resim 18 : Kemer parçası (Bronz)

Şekil 26 : Kemer Parçası (Bronz)

Resim 19: Kemer parçası (Bronz)

Şekil 27: Kemer Parçası (Bronz)

Örnek No : 2-3
Resim No : 18 - 19
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 4.9.1990
Eserin Adı : Kemer parçası
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 8-2-76
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : ---
Müzeye Geliş Tarihi : 22.1.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Yüksek: 9.4 cm Uzunluk: 50 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Yarıya yakın bir kısmı kırık

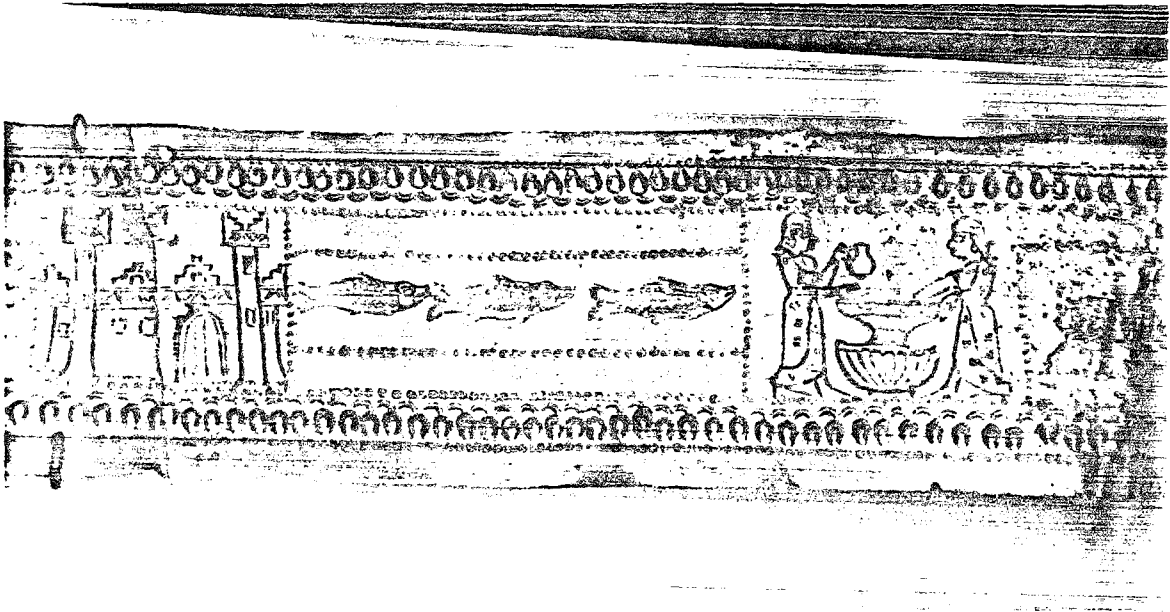
Formu : Düz plaka
Malzeme : Bronz
Teknik : Dövme ve döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :

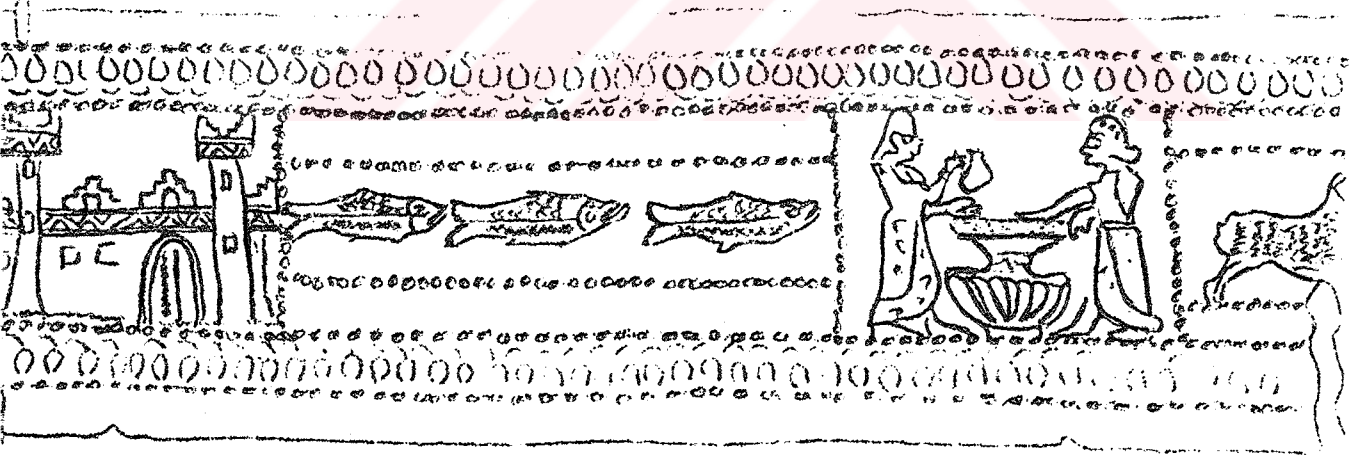
Konu : Palmetler, insan ve hayvan figürleri, kabartma şeklinde yuvarlaklar, saç örgüsü ve noktacıklarla süslüdür.

Kompozisyon

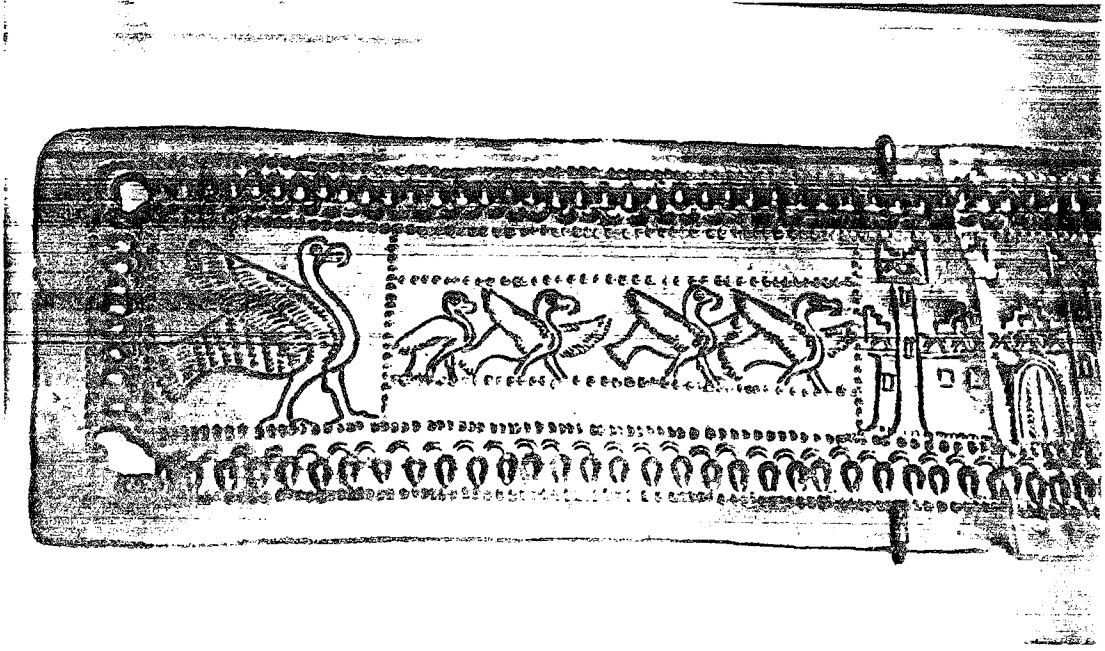
Enli bir kemerdir. Yarıya yakın bir kısmı kırıktır. Kenarları boyunca sık aralıklarla dikme delikleri vardır. Kenar bordürü lotus çiçekli, ortası küçük kabartma noktacıklar, saç örgüsü şeklindedir. Kemerin ortasında iki motif sırasını ayıran saç örgüsü ve noktacıklar vardır. Kesiksiz devam eden motif sıraları yine küçük noktacıklarla çevrilmiştir. Motiflerde kalkanlı, mızraklı askerler, kanatlı atlar hepsi aynı yöne gitmektedir.

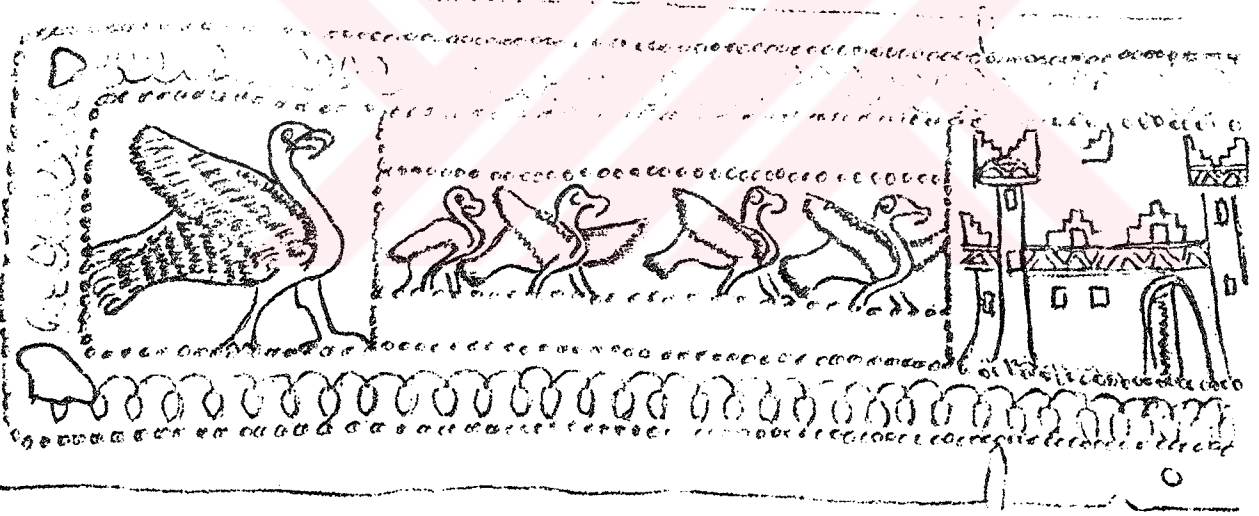
Resim20: Kemer parçası (Bronz)

Şekil28: Kemer parçası (Bronz)

Resim 21: Kemer Parçası (Bronz)

Şekil 29: Kemer Parçası (Bronz)

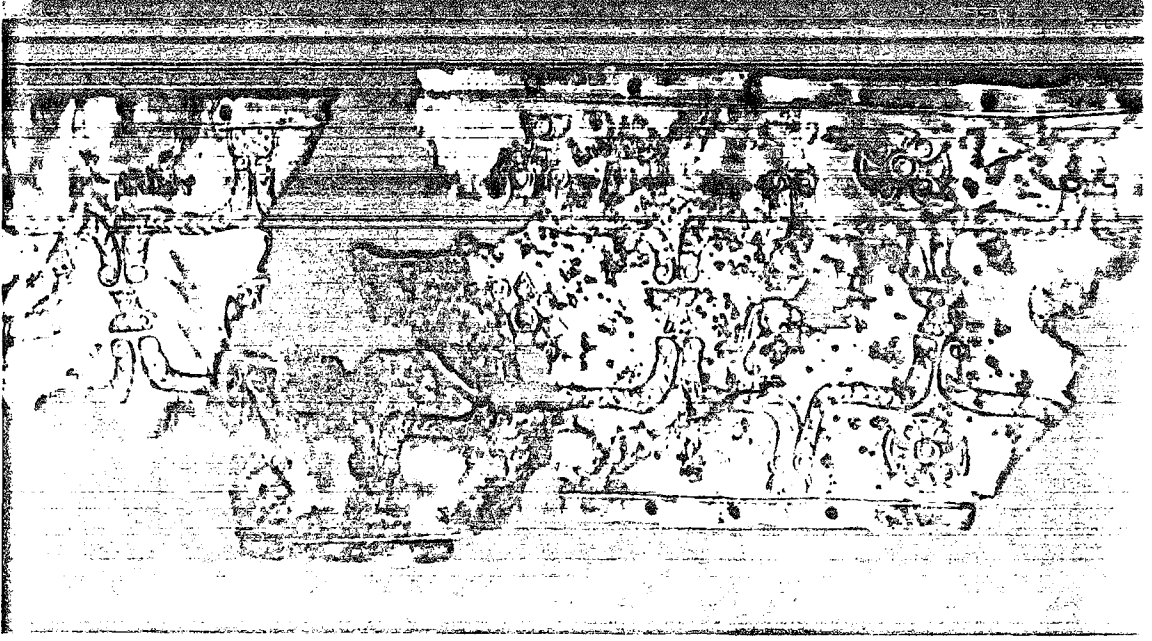
Örnek No	: 4-5
Resim No	: 20-21
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 4.9.1990
Eserin Adı	: Kemer parçası
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 8-1-76
Müze Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: ---
Müze Geliş Tarihi	: 22.1.1976
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yüksek: 5.9 cm Uzunluk: 79 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Orta kısmında kırık ve eksikler var. İki parça
Formu	: Düz plaka
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme ve döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :

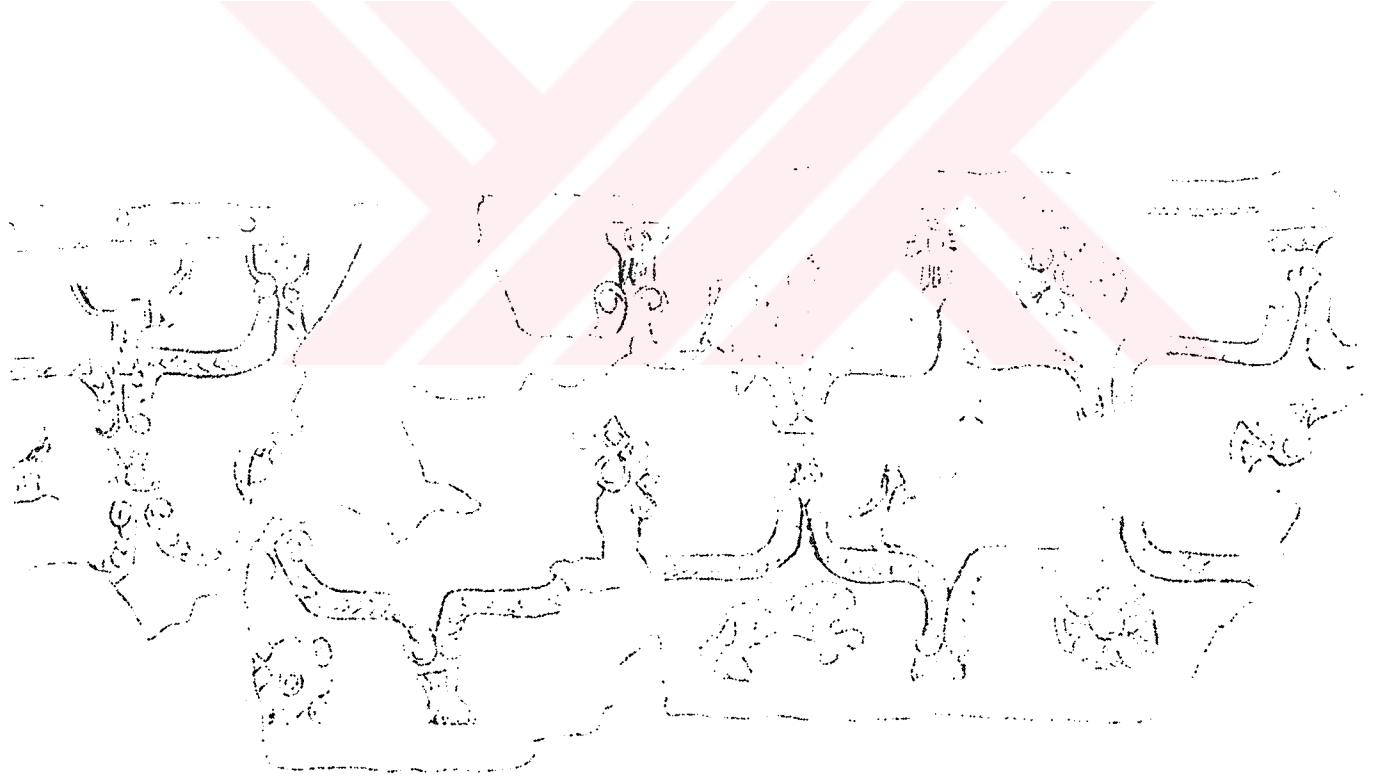
Konu : Tomurcuklar, küçük daireler, kuş ve balık figürleri, saray veya mabet.

Kompozisyon

Orta kısmında kırık ve eksikliği olmakla beraber tam bir kemerdir. Kenar bordürünü tomurcuklar meydana getirmektedir. Bir ucu düz kesilmiş ve iki delikli, diğer ucu yuvarlak ve tek deliklidir. Bu üste gelen kısım dikey bir bordürle ayrılmıştır. Yürüyen bir kuş vardır, aynı kuş kemerin diğer ucunda başlangıç motifidir. Kuş motiflerinden birisi hariç diğerleri kanatlarını açmış dört kuş vardır. Kenar bordüründeki tomurcukların altında bir paralel dairenin çevrelediği mabet veya saray binası daha sonra dairenin çevrelediği üç tane balık vardır.

Resim 22: Kemer parçası (Bronz)

Şekil 30: Kemer parçası (Bronz)

Örnek No	: 6
Resim No	: 22
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 4.9.1990
Eserin Adı	: Kemer parçası
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 124-29-72
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: Van
Müzeye Geliş Tarihi	: 28.11.1972
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yüksek: 9.4 cm Uzunluk: 21.5 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Arada eksik parçaları çoktur. Büyük bir kısmı çürümüştür.
Formu	: Düz plaka
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme ve döküm tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	:

Kompozisyon

Oldukça büyük bir parçadır. Kemerlerinde muntazam aralıklarla delikler vardır. Kemerin sath uçlarında kanatlı güneş kursu olan volütlerle bölünmüş, bunların arasında süsleme motifleri çok detaylı işlenmiş, koşan keçiler, aslanlar ve yengeç kuyrukları, kuş başlı ve kanatlı sfenksler serbest stilde yerleştirilmiştir.

6. Asır başlangıcına aittir. Arada eksik parçaları vardır. Sol üstte bulunan parça vitrine ters konduğu için aynısı çekilmiştir.

2. ADAK LEVHASI

Adak levhaları, daha çok dini amaçlıdır. Üzerlerinde de daha çok kült törenleri resmedilmiştir. Adından da anlaşıldığı gibi tanrılara sunulan bir şükran plaketi olarak yorumlanabilir.

a. Kullanılan Maden

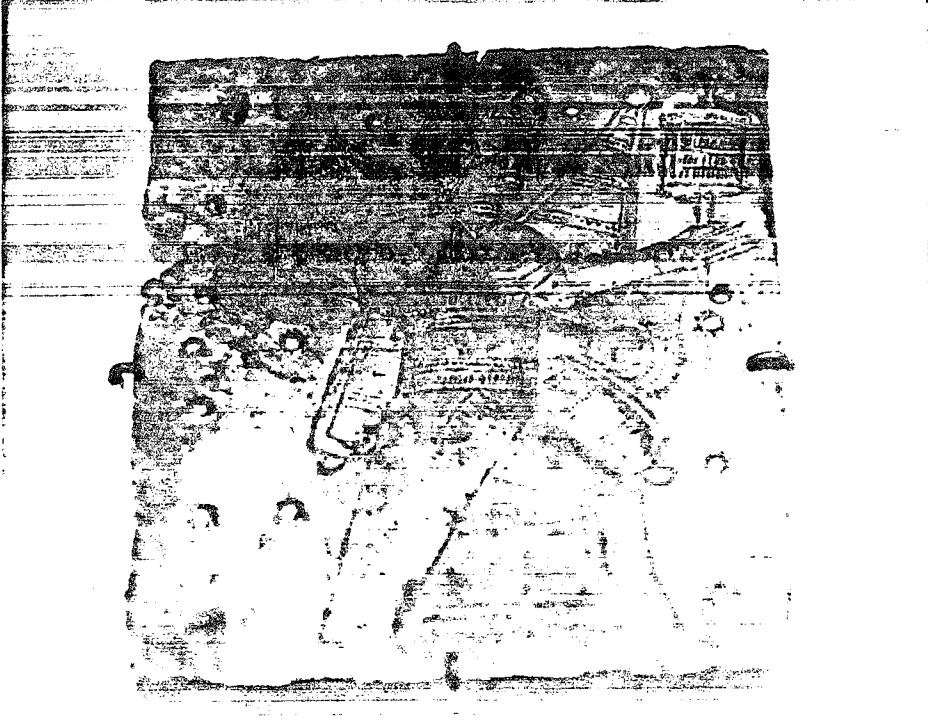
Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde incelediğimiz dokuz adet adak levhasının tümünde kullanılan malzemenin bronz (tunç) olduğu görülmüştür.

b. Kullanılan Teknik

Yine yukarıdaki dokuz adet adak levhası üzerinde yapılan incelemede, kullanılan yapım tekniğinin "Dövme Tekniği" olduğu saptanmıştır.

c. Kompozisyon

İncelediğimiz bu dokuz adak levhası üzerine çalışılan konular dini ayinler ve kült törenleridir. Bu kompozisyon, içerisinde en çok kullanılan motif tanrı motifleridir. Bunun yanı sıra tanrılara kurban edilen büyükbaş ve küçükbaş hayvan motifleri de sıkça kullanılmıştır. Tanrılar genellikle kanatlı ve ellerinde bir alem tutarken işlenmiştir. Adak levhalarının formu ise dikdörtgen ya da elipstir.

Resim 23: Adak Levhası (Bronz)

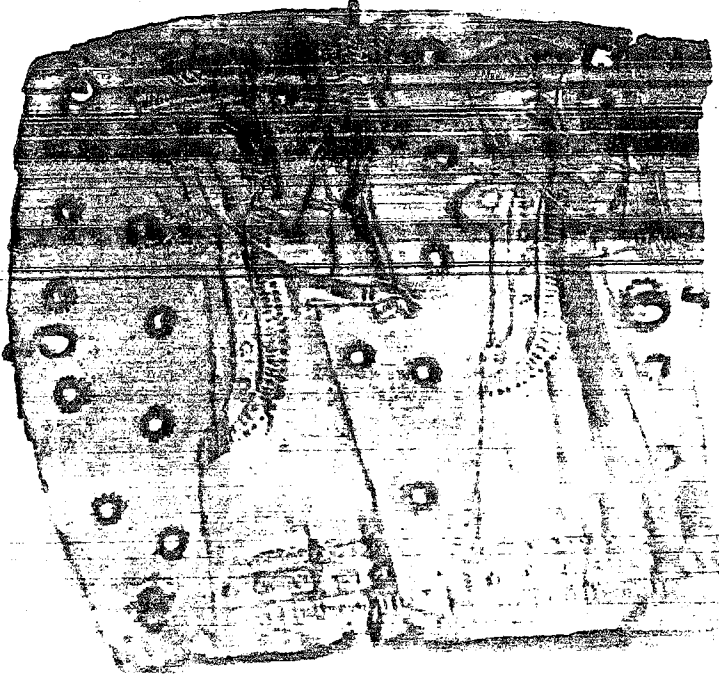

Şekil 31: Adak Levhası (Bronz)

Örnek No	: 7
Resim No	:23
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 11.9.1990
Eserin Adı	: Adak Levhası
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 8-16-76
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: ---
Müzeeye Geliş Tarihi	: 22.1.1977
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yük: 10.4 cm Genişlik: 9.4 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Sol süt köşede ve üst kenarda kırıklar ve ezikler var.
Formu	: Düz plaka
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme ve döküm tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Bir tanrı figürü
	:

Kompozisyon

Bir kare parçası üzerine şekillendirilmiştir. Şekillendirilen figür bir ikinci kare oluşturmuştur. İkinci kare üzerine oluşturulan şekil bir tanrı figürüdür. Omuzlar sembolü, kanatlı, boynuzlu ve ponponlu serpuşlu, kısa iç etekli saçaklı mantoludur. Yüzü sağa dönüktür. Bir elinde kutu şeklinde bir sembol, diğer elinde bir boncuk dizisi vardır.

Resim 24: Adak Llevhası (Bronz)

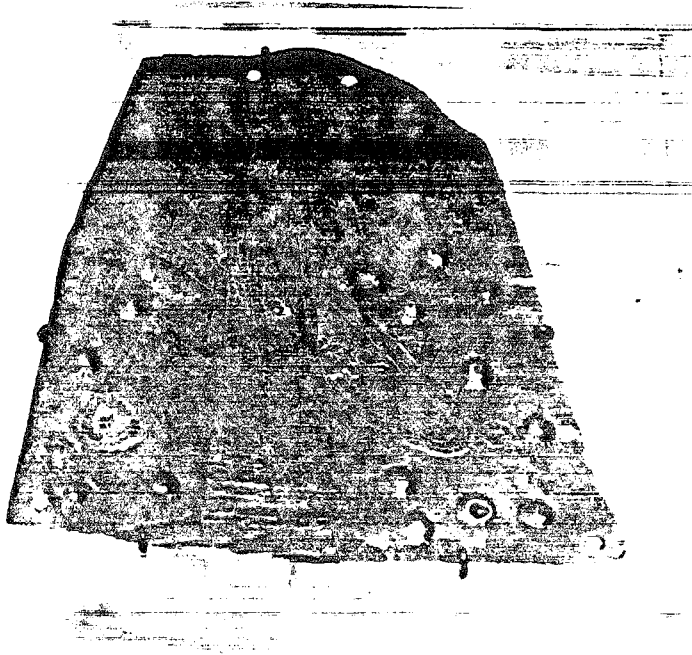

Şekil 32: Adak Levhası (Bronz)

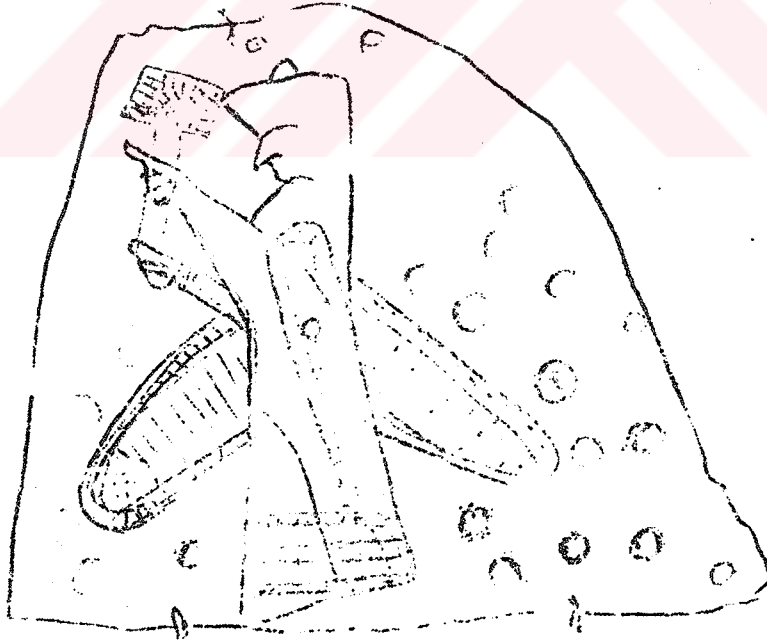
Örnek No	: 8
Resim No	: 24
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 11.9.1990
Eserin Adı	: Adak Levhası
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 8-10-76
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: ---
Müzeeye Geliş Tarihi	: 22.1.1976
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yüksek: 11.2 cm Genişlik: 11.4 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Sağ üst köşede ve altta kırıklar ve ezikler var.
Formu	: Düz plaka
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme ve döküm tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Yürür durumda iki figür.

Kompozisyon

Kanatları gayri muntazam kesilmiştir. Yan kenarlarda üçerden altı tane delik vardır. İşçiliği kabadır. Üzerinde uzun elbiseli, ellerinde sembol taşıyan, yüzleri sağa dönük yürür durumda iki figür vardır. Boşluklar ka-sartma noktalarla doldurulmuştur.

Resim 27: Adak Levhası (Bronz)

Şekil 33: Adak Levhası (Bronz)

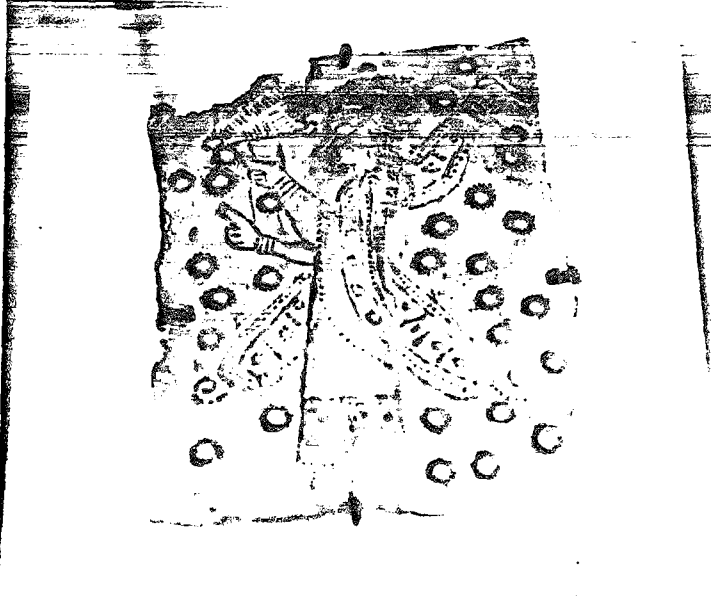
Örnek No : 9
Resim No : 25
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 11.9.1990
Eserin Adı : Adak Levhası
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 8-17-76
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : ---
Müzeye Geliş Tarihi : 22.1.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Yüksek: 13 cm Genişlik: 12.3 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Kenarlarda hafif kırıklar var

Formu : Düz plaka
Malzeme : Bronz
Teknik : Dövme ve döküm tekniği

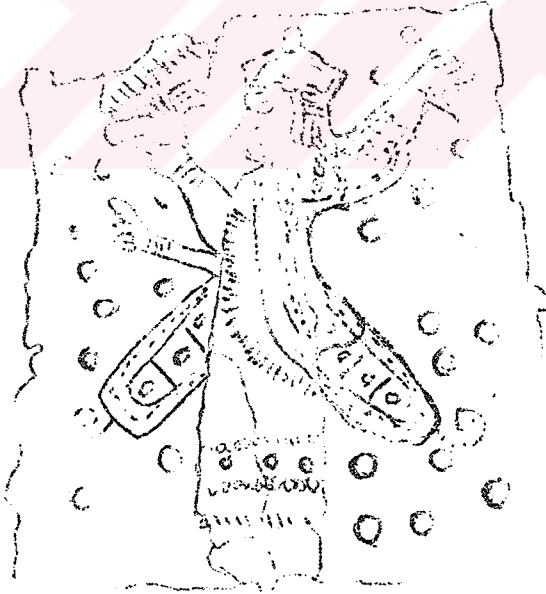
Dekoratif Özellikler :
Konu : Elinde sembol taşıyan kanatlı bir insan figürü.

Kompozisyon

Tepe kısmı yuvarlak ve dar, Alt ucu daha geniş olarak kesilmiştir. Kenarları düzensizdir. Tepede iki alt köşelerde siren delik vardır. Saçaklı manto lu kanatlıdır. Omuzdan bir sembol çıkmaktadır. Ellerinde saplı birer sembol taşımaktadır. Boşluklar kabartma noktalarla doldurulmuştur.

Resim 26 : Adak Levhası (Bronz)

Şekil 34 : Adak Levhası (Bronz)

Örnek No	: 10
Resim No	: 26
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 11.9.1990
Eserin Adı	: Adak Levhası
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 8-14-76
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: ---
Müzeye Geliş Tarihi	: 22.1.1976
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yüksek: 8.7 cm Genişlik: 6.2 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Arada eksik parçaları çöktür. Büyük bir kısmı çürümüştür.
Formu	: Plaka şeklinde
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme ve döküm tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Kanatlı ve elinde sembol taşıyan figür.

Kompozisyon

Dikdörtgen şeklinde, üzerinde sola dönük profilden, uzun elbiseli bir figür cardır. Aşağı doğru sarkan kanadı, Elinde saplı kare şeklinde bir sembol taşımaktadır. Boşluklar kabartma noktalarla doldurulmuştur.

Resim 27 : Adak Levhası (Bronz)

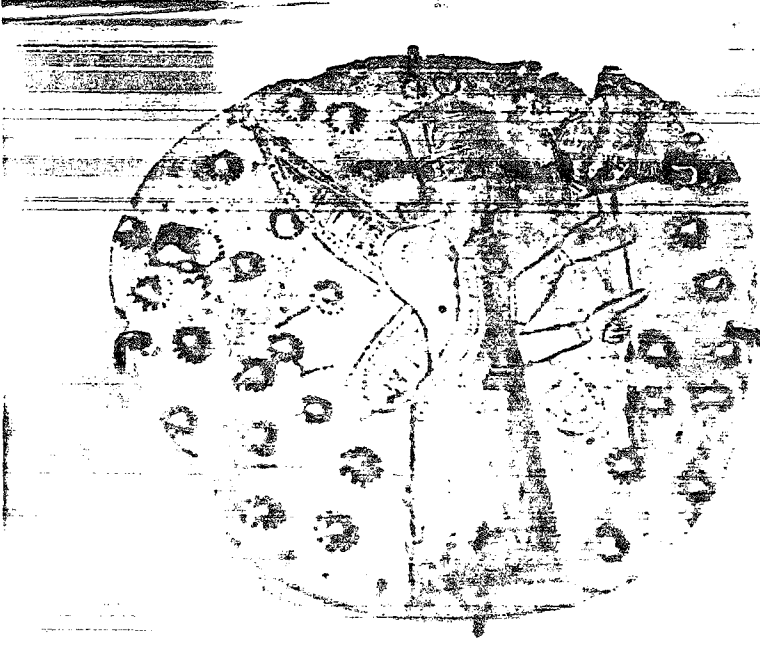

Şekil 35 : Adak Levhası (Bronz)

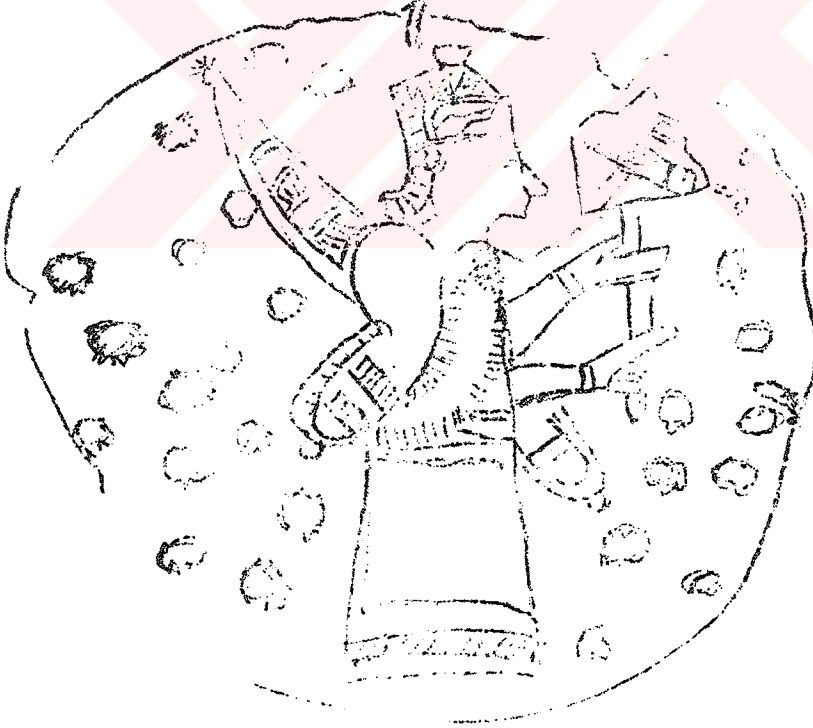
Örnek No	: 11
Resim No	: 27
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 11.9.1990
Eserin Adı	: Adak Levhası
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 124-2-72
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: ---
Müzeye Geliş Tarihi	: 28.11.1976
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yüksek: 16.8 cm Genişlik: 7.8 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Arada eksik parçaları çoktur. Büyük bir kısmı çürümüştür.
Formu	: Plaka şeklinde
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme ve döküm tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Keçi üzerindeki tanrı motifi

Kompozisyon

Üst kenarı yuvarlak ve meyilli olarak kesilmiştir. Keçi üzerindeki tanrı bir ayağı hayvanın sağrısına diğeri başına basılmıştır. Başında ponponlu bir serpuş vardır. İki eliyle sopalı bir amblem tutmaktadır. Plakanın yüzeyinde bir çok kabartma noktalar vardır.

Resim 28 : Adak Levhası (Bronz)

Şekil 36 : Adak Levhası (Bronz)

Örnek No : 12
Resim No : 28
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 11.9.1990
Eserin Adı : Adak Levhası
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 8-11-76
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : ---
Müzeeye Geliş Tarihi : 22.1.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Yüksek: 9.3 cm Genişlik: 8.7 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Kenarlarda hafif kırılmalar vardır

Formu : Plaka şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Dövme ve döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Elinde sembol taşıyan kanatlı figür.

Kompozisyon

Yuvarlak kesilmiş bir plakadır. Tepesi konik ve ponponlu, serpuşlu, uzun elbiseli elbisenin kol üzerine düşen kısmı süslü ve saçaklı. Yukarı doğru kaldırdığı elinde bir sembol tutmaktadır. Omuzunda bir nar motifi vardır. Figür sağa dönüktür. Doldurma motifi kabarık noktalar vardır.

Resim 29 : Adak Levhası (Bronz)

Şekil 37 : Adak Levhası (Bronz)

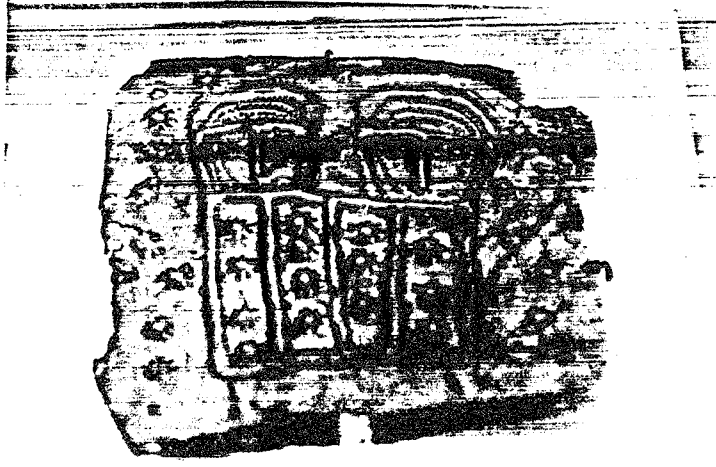
Örnek No : 13
Resim No : 29
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 11.9.1990
Eserin Adı : Adak Levhası
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 8-9-76
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : ---
Müzeye Geliş Tarihi : 22.1.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Yüksek: 11.4 cm Genişlik: 6.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Kenarlarda hafif kırılmalar vardır

Formu : Plaka şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Dövme ve döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Elinde sembol taşıyan bir tanrıça figürü.

Kompozisyon

Dikdörtgen şeklindedir. Muntazam kesilmemiştir. Yüksek tepesi ponponlu ve boynu serpuşlu uzun elbiseli bir tanrıça profilden yapılmıştır. Etek uçları ve koldan sarkan kısımları süslü ve saçaklıdır. Yukarı doğru kaldırdığı elinde saplı bir kutu şeklinde bir sembol taşımaktadır. Kanatları iki tane ve aşağı doğrudur. Omuzda nar şeklinde bir amblem vardır.

Resim 30 : Adak Levhası (Bronz)

Şekil 38 : Adak Levhası (Bronz)

Örnek No : 14
Resim No : 30
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 11.9.1990
Eserin Adı : Adak Levhası
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 8-19-76
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : ---
Müzeye Geliş Tarihi : 22.1.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Yüksek: 9.8 cm Genişlik: 9.6 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Kenarlarda hafif kırılmalar vardır

Formu : Plaka şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Dövme ve döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Bedeni aynı, başları ayrı olan insan figürü

Kompozisyon

Kareye gayri muntazam şekilde önden vurularak yapılmış gövdeleri birleşik dikdörtgen şekilde gösterilmiş iki ayrı yüzlü iki insan tasfiri vardır. Köşelerde birer delik vardır.

Resim 31 : Adak Levhası (Bronz)

Şekil 39 : Adak Levhası (Bronz)

Örnek No : 15
Resim No : 31
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 11.9.1990
Eserin Adı : Adak Levhası
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 8-6-76
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : ---
Müzeye Geliş Tarihi : 22.1.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Yüksek: 15.7 cm Genişlik: 9 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Kenarlarda çok az ezilmeler vardır

Formu : Plaka şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Dövme ve döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Elinde sembol taşıyan kanatlı tanrıça

Kompozisyon

Figür yalnız şekillidir. Kenarları gayri muntazam kesilmiştir. İki yan kenar-
da iki delik vardır. Plakada bir tanrıça vardır. Kanatlı, uzun elbiseli, köşeli
ve ponponlu, saplı dikdörtgen amblem taşımaktadır. Arka kısmında bir
keçi vardır. Boşluklar noktalarla doldurulmuştur.

3. PEKTORAL

Dini törenler sırasında kullandıkları sanılmaktadır. Bunların da yapılışında, adak lehvalarında olduğu gibi, kemer parçalarının dövülerek yeniden işlendiği sanılmaktadır.

a. Kullanılan Maden

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde incelediğimiz iki adet Paktoralin yapımında malzeme olarak bronz (Tunç) kullanıldığı belirlenmiştir.

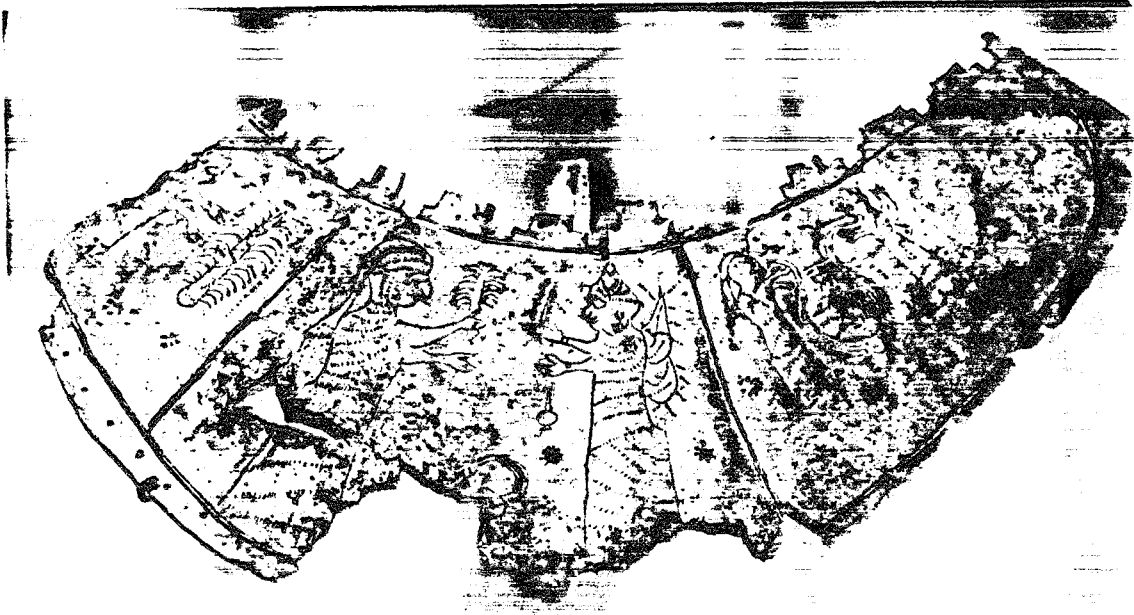
b. Kullanılan Teknik

Yine aynı paktoraller üzerinde yapılan incelemede, yapım tekniği olarak "Dövme Teniği"nin kullanıldığı ve sonra üst yüzeyden kazıma yoluyla motifler üzerinde netleştirmeler yapıldığı tesbit edilmiştir.

c. Kompozisyon

Ay şeklindeki döşlük (Paktoral) üzerindeki motifler, bezemeler ile çerçeve içerisine alınmışlardır.

Diğer döşlük (Paktoral) ise plaka şeklindedir ve kenarlarında delikler bulunmaktadır. Plakalar üzerine gayri muntazam insan figürleri arka arkaya resmedilmiştir.

Resim 32 : Pektoral -Göğüslük- (Bronz)

Şekil 40 - Pektoral -Göğüslük- (Bronz)

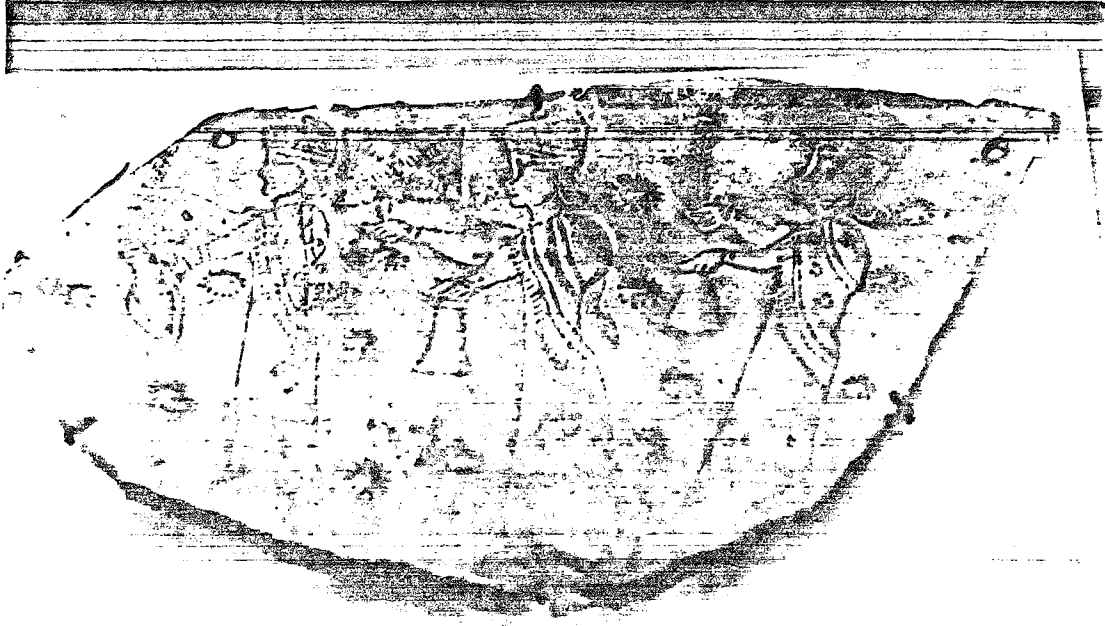
Örnek No : 16
Resim No : 32
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Pektoral (Göğüslük)
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 8-4-76
Müze Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : ---
Müze Geliş Tarihi : 22.1.1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Mevcut Uz.: 25 cm Genişlik: 10 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Sol uc ve alt kısmında kırıklar var.

Formu : Ay şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Dövme (Repousse) ve kazıma tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : İnsan ve hayvan figürleri, hayat ağacı ve araları doldurmaya yarayan noktacıklarla süslenmiştir.

Kompozisyon

Ay şeklinde ve sol uç kırıktır. Yan ve alt kenar dikine deliklidir. Boyun kısmı basamaklı kesilmiştir. Orta kısmı en geniş yeridir. Alt içtada kırık kısımları vardır. Soldan itibaren hayat ağacına uzanmış, bir motif kabartma bir yiv, keçi, keçi tutan bu tanrıça (keçinin yivleri kırılmış) karşısında kanatlı sivri külahlı yanında iki kişi bulunmaktadır. Ayrıca aradaki boşlukları doldurma motifi olarak kullanılan noktacıklar vardır.

Resim 33 : Pektoral -Göğüslük- (Bronz)

Şekil 41 : Pektoral -Göğüslük- (Bronz)

Örnek No	: 17
Resim No	: 33
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 18.9.1990
Eserin Adı	: Pektoral (Göğüslük)
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 8-5-76
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: ---
Müzeeye Geliş Tarihi	: 22.1.1976
Müzedeki Yeri	: T.V. 109.B.
Boyutları	: Yüksek: 10.1 cm Genişlik: 17 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Kesilmiş bir parça halinde tenarlarda küçük kırıklar var.
Formu	: Plaka
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Dövme (Repousse) ve kazıma tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: .

Kompozisyon

Yan uçlar kavisli, alt uçlar yuvarlak olarak kesilmiştir. Üstte iki tane dikme veya asma deliği vardır. Üzerinde arka arkaya yürüyen üç kadın figürü vardır. Elllerinde semboller ve kaplar tutmaktadırlar.

4. BİLEZİK

Bilezik, Urartularda kadınların yanı sıra savaşa giden erkeklerin de kullandığı bir takıdır. Erkeklerin bilezik takması sadece süs amacıyla olabileceği gibi, ok atarken daha kuvvetli atma ya da savaş sırasında bilekteki bilezikten güç alma şeklinde de yorumlanabilir. Erkekler ve Kadınlar bileziği bazen tek kollarına, bazen de iki kollarına birden takarak kullanmışlardır.

a. Kullanılan Maden

Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki, Urartu dönemine ait onbir adet bileziğin sekiz adedinin bronz (Tunç), diğer üç adedinin ise gümüş olduğu saptanmıştır.

b. Kullanılan Teknik

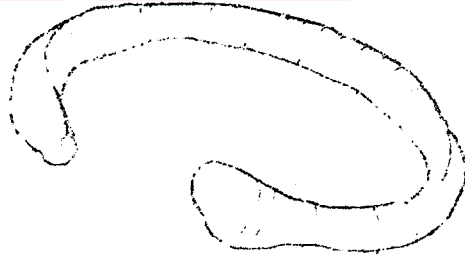
Yine alını onbir adet bilezik üzerinde yaptığımız incelemede, bu parçaların "Döküm Tekniği" ile yapıldığı anlaşılmıştır.

c. Kompozisyon

Bilezikler genellikle daireye yakın oval bir halka formundadır. Kesitleri ise dairedir. Halkanın iki ucu açıktır. Bazı bileziklerde iki uç, bir hayvan başı formu ile sona ermektedir. Örneklerimiz arasında bir de çöreklenmiş yılan formunda bilezik bulunmaktadır. Bazılarında ise dekoratif yivler mevcuttur.

Resim 34 : Bilezik (Bronz)

Şekil 42 : Bilezik (Bronz)

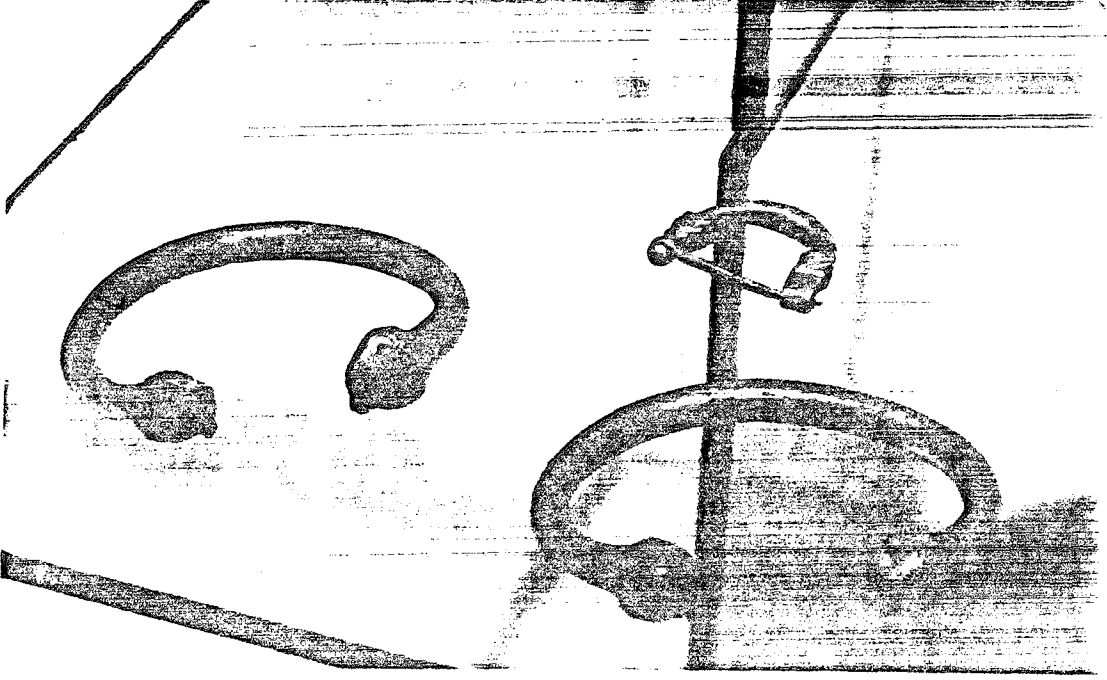
Örnek No : 18
Resim No : 34
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-34-64
Müzeeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 111
Boyutları : Çap : 6.8 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İyi

Formu : Oval
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

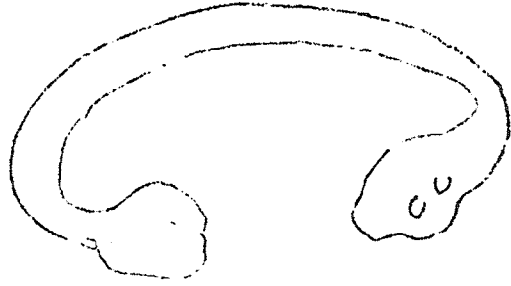
Dekoratif Özellikler :
Konu : İki açık ucu hayvan başları stilize edilmiştir.

Kompozisyon

Oval şekilli olup, üzeri kabartmalarla süslenmiştir. Açık olan uçları stilize hayvan başlarıyla bitirilmiştir. Oksitlenmiştir.

Resim 35 : Bilezik (Bronz)

Şekil 43 : Bilezik (Bronz)

Örnek No : 19
Resim No : 35
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı :
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 175-73-74
Müzeeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Adilcevaz
Müzeeye Geliş Tarihi : 1972
Müzedeki Yeri : T.V. 116
Boyutları : Çapı 6.8 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İyi

Formu : Oval
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : İki açık ucu hayvan başı motifli

Kompozisyon

Bronzdan yapılmış olup, temizlenmişlerdir. Uçları hayvan başlıdır. Gözleri patlak, yanakları şişkindir.

Resim 36 : Bilezik (Bronz)

Şekil 44 : Bilezik (Bronz)

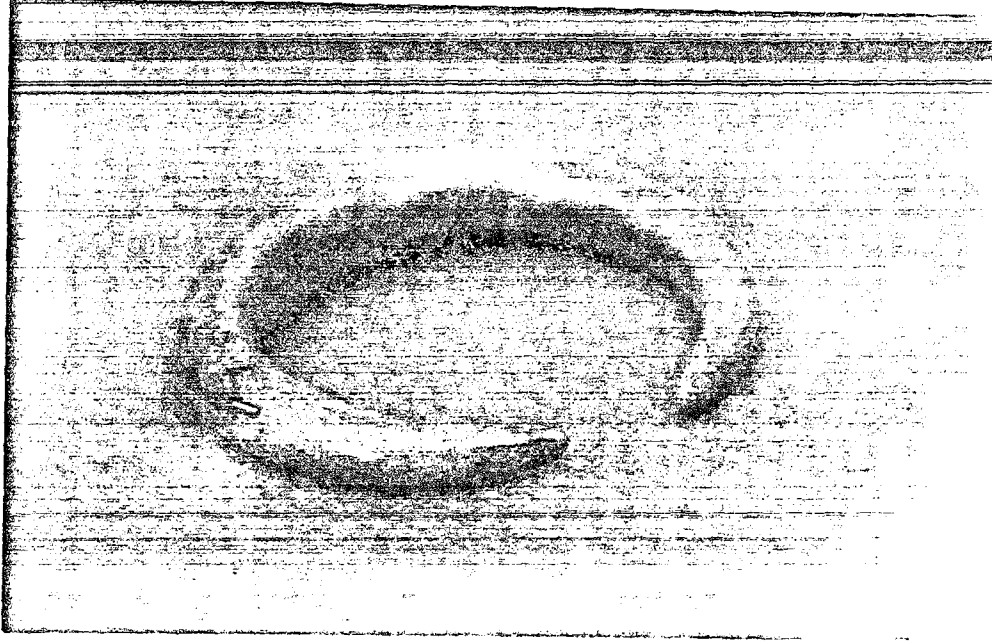
Örnek No : 20
Resim No : 36
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-33-64
Müzeeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 111
Boyutları : Çapı : 7.1 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Yer yer aşınmalar var.

Formu : Oval
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : İki açık uç stilize hayvan başı ile süslenmiş oval bilezik.

Kompozisyon

Yuvarlak kesiti oval şekilli olup, açık olan uçları stilize hayvan başları şeklinde yapılmıştır. Yer yer aşınmıştır.

Resim 37 : Bilezik (Bronz)

Şekil 45 : Bilezik (Bronz)

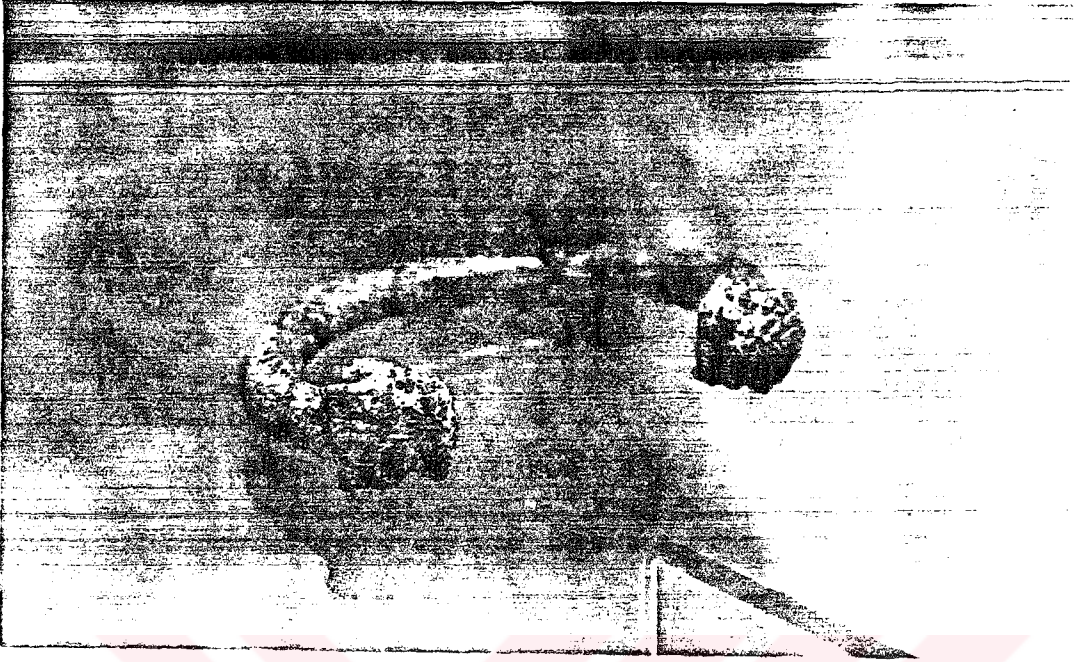
Örnek No : 21
Resim No : 37
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 103-74-73
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos civarı
Müzeeye Geliş Tarihi : 23.8.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 110
Boyutları : Çapı : 7.4 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İyi

Formu : Ay şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Ay şeklinde bronz bilezik

Kompozisyon

Ay şeklindedir, arası açık uçları sivri, orta kısmı kalın ve yuvarlak kesitlidir. Mavi renkli pantası vardır.

Resim 38 : Bilezik (Bronz)

Şekil 46 : Bilezik (Bronz)

Örnek No : 22
Resim No : 38
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 74-14-66
Müzeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Mezar
Müzeye Geliş Tarihi : 1965
Müzedeki Yeri : T.V. 110
Boyutları : Çapı : 9.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu :

Formu : Oval
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : İki açık uçunda hayvan başı bulunan bilezik.

Kompozisyon

İki ucu hayvan başlıdır. Burnunun iki yanında dudakları ve yanakları şişkin olup, göz yuvarlak ve patlıktır. Alnında yele izleri görülmektedir.

Resim 39 : Bilezik -Halhal- (Bronz)

Şekil 47 : Bilezik -Halhal- (Bronz)

Örnek No : 23
Resim No : 39
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik -Halhal-
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-38-64
Müzeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 111
Boyutları : Çapı : 6.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Yuvarlak
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Halhal şeklinde bilezik

Kompozisyon

Yuvarlak kesitlidir. Yuvarlak şekilde bükülmüş ve iki ucu üst üste gelmiştir. Kalın bir patinası vardır. Uc kısımlar yuvarlak yivlerle süslüdür.

Resim 40 : Bilezik (Gümüş)

Şekil 48 : Bilezik (Gümüş)

Örnek No : 24
Resim No : 40
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 5-3-51-77
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeye Geliş Tarihi : 5.5.1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Çapı : 7.8 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Temizlenmiş

Formu : Kesitli halka
Malzeme : Gümüş
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu :

Kompozisyon

Yuvarlak kesitli halkanın orta kısmı kalınlaşmış ve bombelidir. Uç kısımlar biraz daha kalınlaşmış olup düz olarak kesilmiştir. Uçları daha küttür.

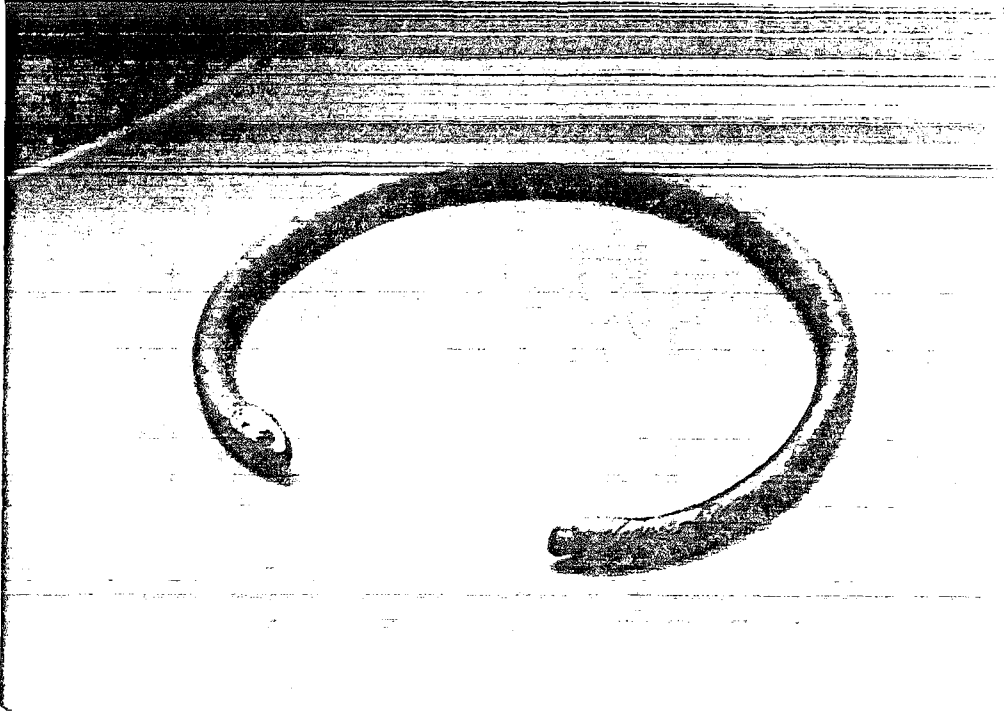
Örnek No : 25
Resim No : 40
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 5-3-51-77
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeeye Geliş Tarihi : 5.5.1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Çapı : 7.8 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Temizlenmiş

Formu : Kesitli halka
Malzeme : Gümüş
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu :

Kompozisyon

Halka kısmı oval kesitlidir. Orta kısmı kalın ve bombeli, uçlar açık ve dik kalınlaştırılmış olup düz olarak kesilmiştir.

Resim 41 : Bilezik (Bronz)

Şekil 49 : Bilezik (Bronz)

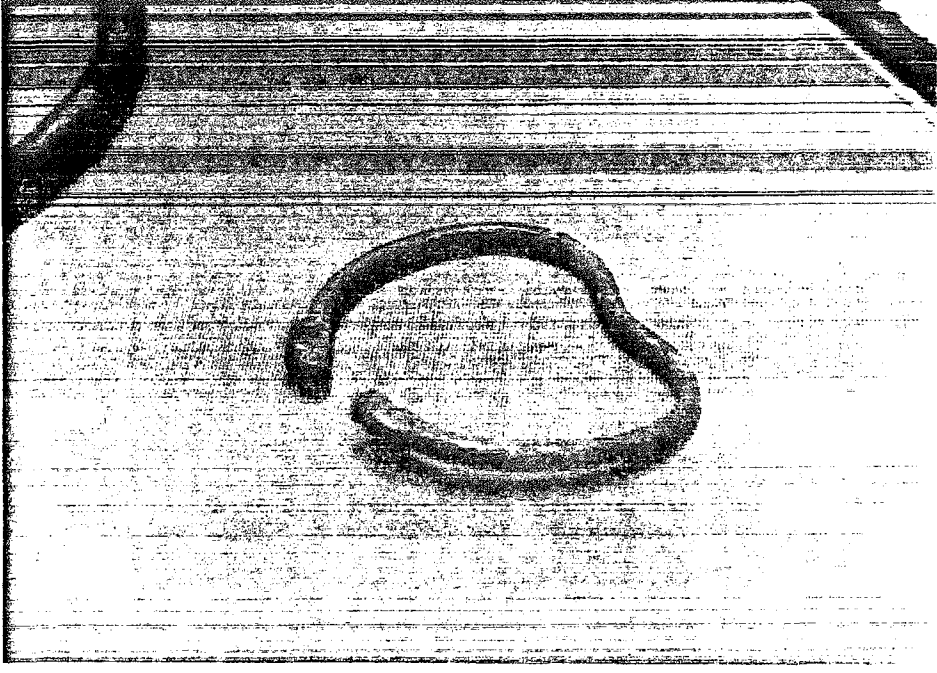
Örnek No : 26
Resim No : 41
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 20-2-77
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Muradiye dolayları
Müzeeye Geliş Tarihi : 9.3.1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Çapı : 12.4 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Yuvarlak halka
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu :

Kompozisyon

Bronzdan yapılmış olup, okside olmuştur. Halka şeklinde ve yuvarlak kesintili olup, açık olan iki ucu ejder başı şeklindedir.

Resim 42: Bilezik (Gümüş)

Şekil 50: Bilezik (Gümüş)

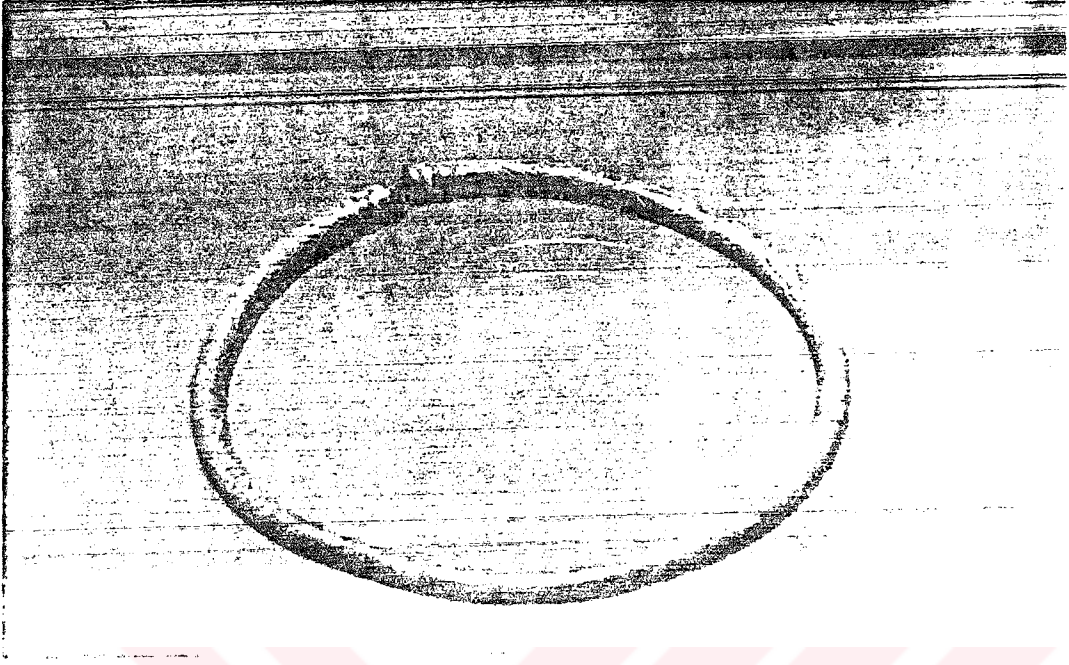
Örnek No : 27
Resim No : 42
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 53-49-77
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeye Geliş Tarihi : 5.5.1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Çapı : 6 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Boynuzlardan birisi düşmüştür.

Formu : Yuvarlak kesitlidir.
Malzeme : Gümüş
Teknik : Döküm tekniği

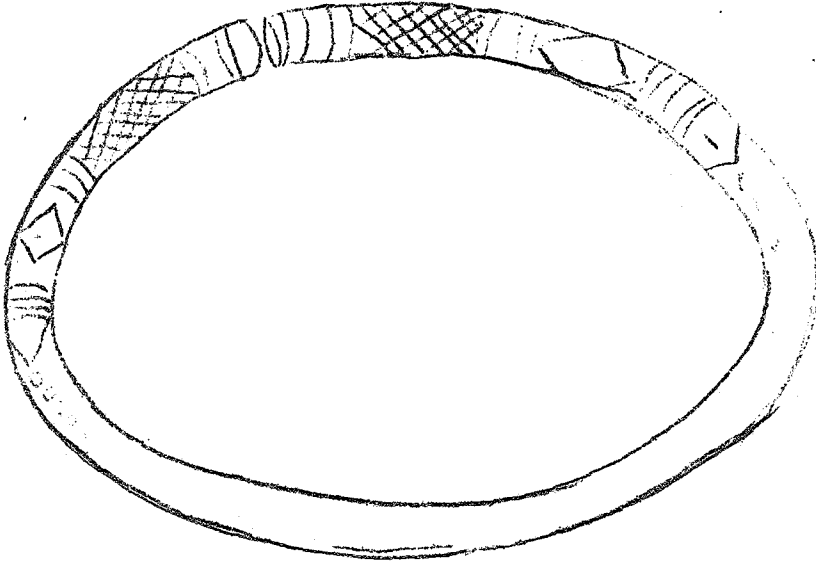
Dekoratif Özellikler :
Konu :

Kompozisyon

Yuvarlak kesitlidir. Arka kısmı içeriye doğru bastırılarak girinti yapılmıştır. Arası açık uçları stilize başı şeklindedir. Bir tanesinin boynuzları düşmüştür.

Resim 43 : Bilezik (Gümüş)

Şekil 71 : Bilezik (Gümüş)

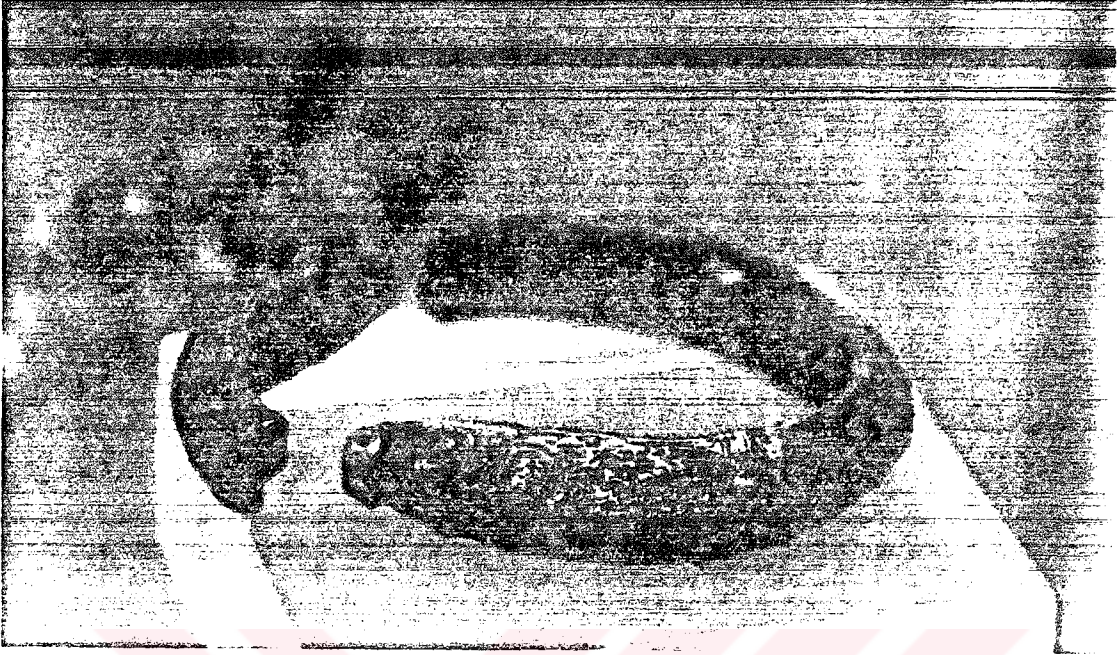
Örnek No : 28
Resim No : 43
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 24-7-77
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeeye Geliş Tarihi : 16-11-1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109.B.
Boyutları : Çapı : 8.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş.

Formu : Halka şeklindedir..
Malzeme : Gümüş
Teknik : Döküm tekniği

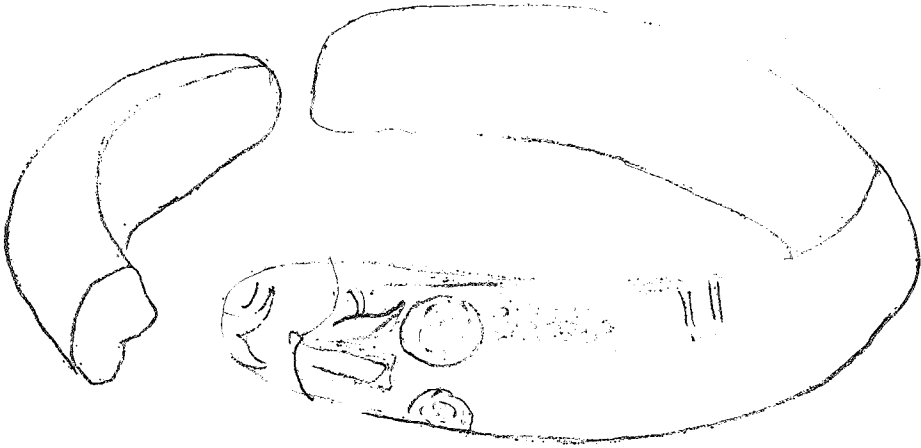
Dekoratif Özellikler :
Konu : Halka şeklinde bilezik

Kompozisyon

Gümüştten halka şeklinde yuvarlak bir bilezik olup, iki ucu açıktır. Bu uçlar yuvarlak yivlerle süslüdür. Bileziğin diğer kısımlarında baklava şeklinde ve yuvarlak yivlerle süslenmiştir.

Resim 44 : Bilezik (Gümüş)

şekil 52 : Bilezik (Gümüş)

Örnek No : 29
Resim No : 44
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : Bilezik
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-63-64 (a-b)
Müzeeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 109
Boyutları : Max. genişlik a: 4.5 cm b: 3.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İki parça halindedir.

Formu : Yuvarlak halka.
Malzeme : Gümüş, Altın
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Yuvarlak halka şeklinde bir ucunda ejder başı olan bilezik,

Kompozisyon

Bileziğin iç yüzü düz, dış yüzü sırt yapmakta olup, üçgen kesitlidir. Uçları ejder başı ile son bulmakta olup, başları altın kaplamadır. İki parçadır.

5. KÜPE

Urartu'larda küpe süs takısı olarak kullanılmıştır. Genelde yuvarlak halka şeklinde olan Urartu küpeleri, değişik boncuklarla süslenmiştir.

a. Kullanılan Maden

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde incelediğimiz Urartu dönemine ait altı adet küpeden üç adedi altın diğer üç adedi ise bronzdan yapılmıştır.

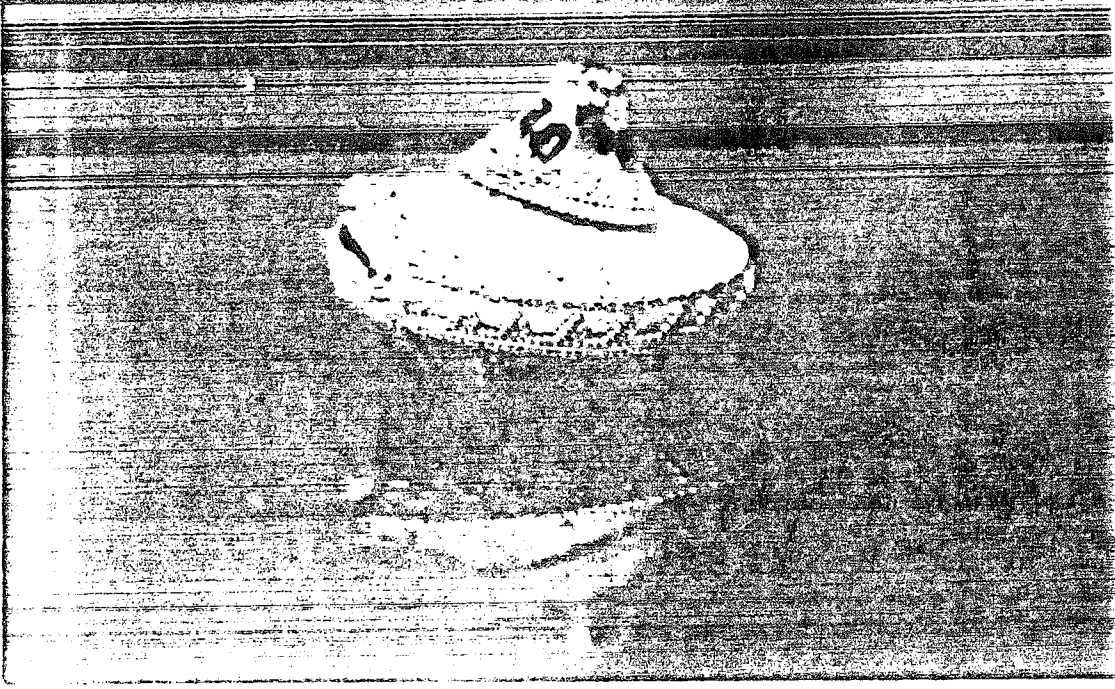
b. Kullanılan Teknik

Adı geçen müzede incelenen altı adet küpenin yapımında granülasyon ve döküm teknikleri kullanılmıştır.

c. Kompozisyon

İncelediğimiz altı adet küpenin her birisi ayrı ayrı özellik göstermektedir. Nar motifi, konik ve fırdöndü biçimindedir. Bir adeti hilal biçiminde, iki adedinin ise üçgen çıkıntıları vardır.

Resim 45 : Küpe (Elektron)

Şekil 53 : Küpe (Elektron)

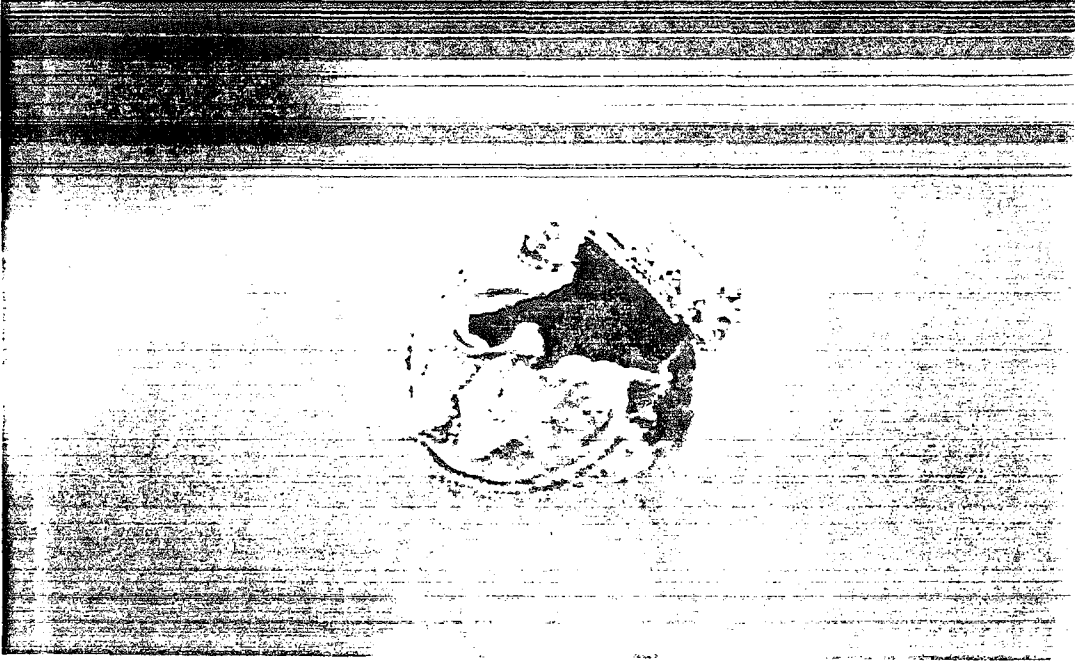
Örnek No : 30
Resim No : 45
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 25.9.1990
Eserin Adı : Küpe
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-79-64
Müzeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 109
Boyutları : Yükseklik : 2 cm Çapı : 2.4 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Ezilmiş

Formu : Fırdöndü
Malzeme : Elektron
Teknik : Granülasyon tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Fırdöndü şeklinde elektrondan yapılmış küpe

Kompozisyon

Fırdöndü şeklindedir. Üzerinde granüle tanelerinden yapılmış üçgenler halinde süslemeler vardır. Düz olan alt kısmında altı tane prizma biçiminde granüle çıkıntılar bulunmaktadır.

Resim 46 : Küpe (Altın) Elektron

Şekil 44 : Küpe (Altın) Elektron

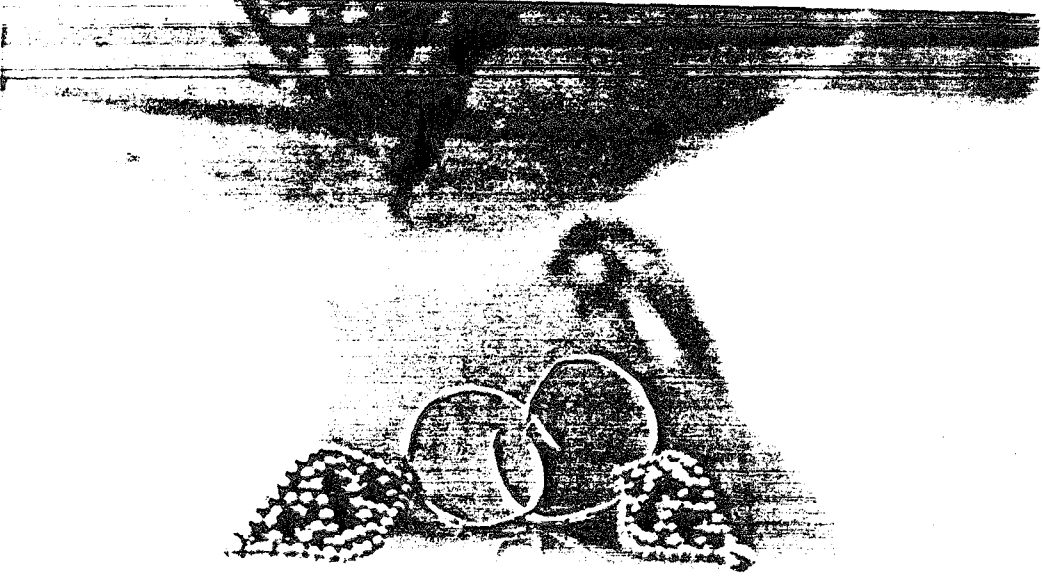
Örnek No : 31
Resim No : 46
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 25.9.1990
Eserin Adı : Küpe (Pendant)
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-104-64
Müzeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 109
Boyutları : Yükseklik : 2.5 cm Çapı : 2.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Yanmış, kırılmış, ezilmiş ve eksikleri vardır.

Formu : Fırdöndü biçiminde küpe
Malzeme : Altın, Elektron
Teknik : Granülasyon tekniği

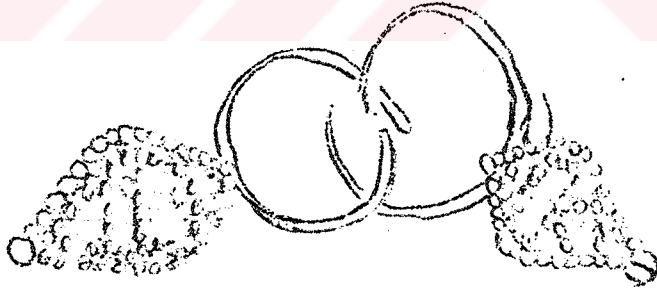
Dekoratif Özellikler :
Konu : Fırdöndü biçiminde küpe
:

Kompozisyon

Fırdöndü biçimindeki pendantın üst kısmında granül tanelerinden yapılmış üçgen ve bantlar olup, düz olan alt kısmında 5 adet granül tanelerinden oluşan üçgen prizma şeklinde çıkıntıları vardır. Eser yanmış, ezilmiş, kırık ve eksikleri vardır.

Resim 47 : Küpe (Altın)

Şekil 55 : Küpe (Altın)

Örnek No : 32
Resim No : 47
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 25.9.1990
Eserin Adı : Küpe
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : (1) 102-65-64 (2) 102-68-64
Müzeeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 109
Boyutları : (1) Yük.: 5.6 cm Gen.: 1.9 cm
(2) Yük.: 3 cm Gen.: 1.2 cm
Onarım Durumu :
Bugünkü Durumu : Eksiği yok
Formu : Konik biçiminde küpe
Malzeme : Altın
Teknik : Granülasyon tekniği
Dekoratif Özellikler :
Konu : Konik biçimli sallantılı küpe
:

Kompozisyon

İri granüle tanelerinden oluşan sallantı kısmı çift konik biçimli olup, bir ucuna kulağa geçirilecek halka kısmı geçirilmiştir.

Resim 48: Küpe (Altın)

Şekil 56 : Küpe (Altın)

Örnek No	: 33
Resim No	: 48
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 25.9.1990
Eserin Adı	: Küpe
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 202-72-64
Müze Geliş Şekli	: Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer	: Patnos
Müze Geliş Tarihi	: 1962
Müzedeki Yeri	: T.V. 109
Boyutları	: Yükseklik : 3 cm Genişlik : 1.6 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Üzerindeki granüle süslerin bir kısmı dökülmüş
Formu	: Nar biçiminde küpe
Malzeme	: Altın
Teknik	: Granülasyon tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Nar motifi biçiminde sallantılı küpe
	:

Kompozisyon

Yuvarlak halka kısmının ucunda üzeri granüle tanelerinden yapılmış üçgen bezemeleri bulunan, Nar biçiminde, sallantısı vardır. Yer yer granüle dökülmüştür.

Resim 49 : Küpe (Bronz)

Şekil 57 : Küpe (Bronz)

Örnek No	: 34
Resim No	: 49
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 25.9.1990
Eserin Adı	: Küpe
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 86-92-73
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	:
Müzeeye Geliş Tarihi	: 16.7.1973
Müzedeki Yeri	: T.V. 109 B.
Boyutları	: Yükseklik : 3.7 cm Çapı : 2.3 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Okside olmuş
Formu	: İki taraftan basık, orta kısmı şişkin ve deliktir
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Döküm tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Halka şeklinde süslemelerle ve helezonları olan sallantılı küpe

Kompozisyon

İki taraftan basık sallantılıdır. Küpenin iki yanında çıkma halinde helezoni süsler vardır. Bu helezon süslemelerin içinden kulağa takılan halka kısmı geçirilmiştir. Küpenin üzeri küçük büyük dairelerle süslenmiştir. Basık olan kısmında delik, deliğin kenarında halkaları ve noktalarla süslüdür. Oksitlidir.

Resim 50 : Küpe (Bronz)

Şekil 58 : Küpe (Bronz)

Örnek No : 35
Resim No : 50
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 25.9.1990
Eserin Adı : Küpe
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 103-75-73
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 23.8.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 A
Boyutları : Çapı : 2.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Ay şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Ay şeklinde küpe
:

Kompozisyon

Üzerinde mavi renkli bir pantası vardır. Ay şeklindedir. orta kısmı kalın, arası açık, uçları sivri ve incedir.

6. YÜZÜK

Urartu'larda yüzükler, kişinin kimliğini belirlemek amacı ile (Bir tür mühür) kullanılıyordu. Daha sonraları ise tamamen süs takısı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

a. Kullanılan Hammadde

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde incelediğimiz Urartu dönemine ait üç adet yüzükte bronz (Tunç) kullanıldığı görülmüştür.

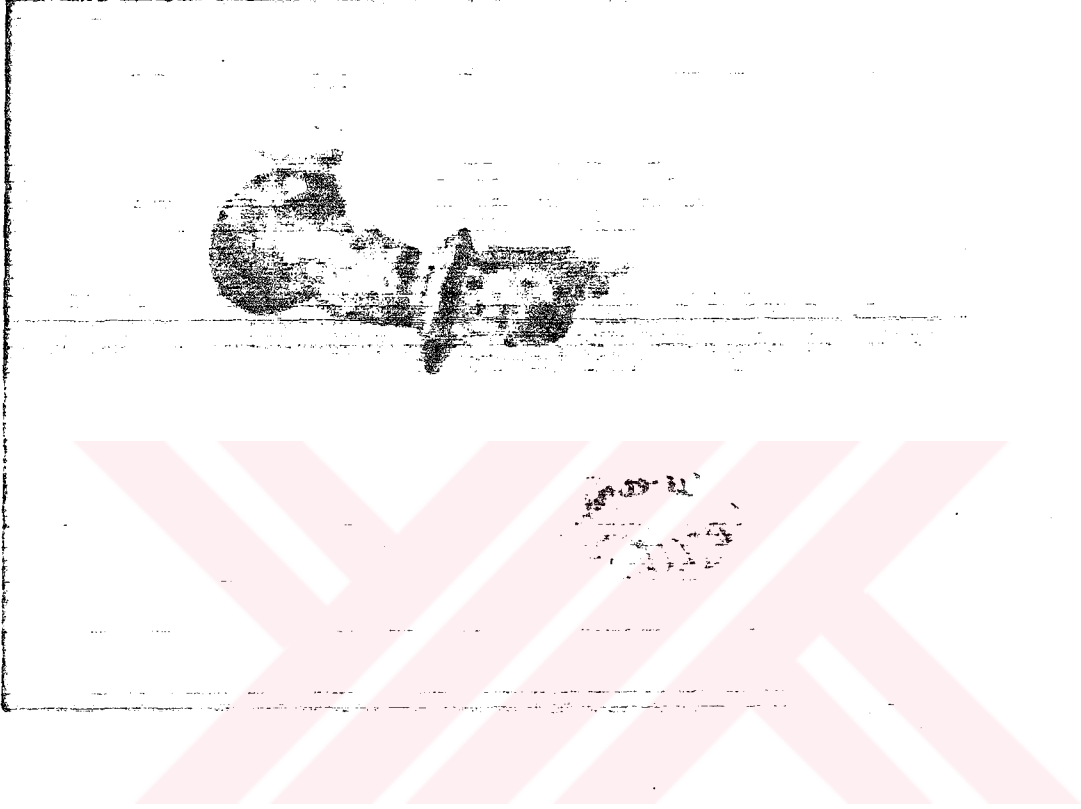
b. Kullanılan Teknik

Yine adı geçen müzede incelenen üç adet yüzükte yapım tekniği olarak granülasyon ve döküm tekniği kullanılmıştır.

c. Kompozisyon

Yüzükler daha çok yarım ay ve halka şeklinde çalışılmıştır.

Resim 54 : Halka (Bronz)

Şekil 59 : Halka (Bronz)

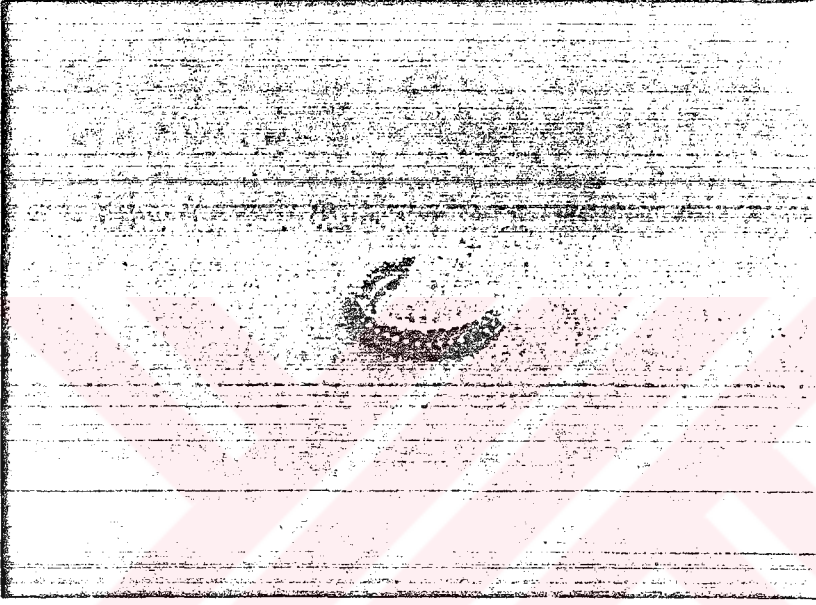
Örnek No : 36
Resim No : 51
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 30.9.1990
Eserin Adı : Halka, yüzük
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-79-73
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos civarı
Müzeeye Geliş Tarihi : 28.3.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 A
Boyutları : Çapı : 2.8 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Halka şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Büyük

Dekoratif Özellikler :
Konu : Halka şeklinde yüzük
:

Kompozisyon

İç yüzü düz, dış yüzü boğumlu bir halkadır. Dokuz boğumlu olup iki yivi vardır. Yeşil bir patina ile kaplıdır.

Resim 52: Yüzük (Altın)

Şekil 60: Yüzük (Altın)

Örnek No : 37
Resim No : 52
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 30.9.1990
Eserin Adı : Yüzük
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 99-22-64
Müzeye Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Altıntepe
Müzeye Geliş Tarihi :
Müzedeki Yeri : T.V. 114
Boyutları : Çapı : 1.7 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Yanmış, kırılmış, ezilmiş ve eksikleri vardır.

Formu : Yarım daire şeklinde
Malzeme : Altın
Teknik : Granülasyon tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Granülasyon tekniği ile süslenmiş, yarım daire şeklinde yüzük parçası.

Kompozisyon

Yarım daire şeklinde, iç yüzü düz, dış yüzü granüle süslüdür. Bu süsler ortada iri noktacıkları yanda granüle üçgenler.

7. KOLYE

Urartu'larda damga mühürleri zengin görünümlü kolyelerin arasında diğer kıymetli taşlarla birlikte kullanılmış ve böylece bir amulet işlevinide görmüştür. Mühürlerin yanı sıra amuletlerde (küçük ss heykelcikleri) kolye olarak kullanılmıştır. Kolye taneleri yan yana gelerek veya araya taşlar eklenerek zengin bir süs takısı olarak kullanılmıştır.

a. Kullanılan Maden

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde incelediğimiz Urartu dönemine ait bir adet kolye tanesinin yapımında altın kullanılmıştır.

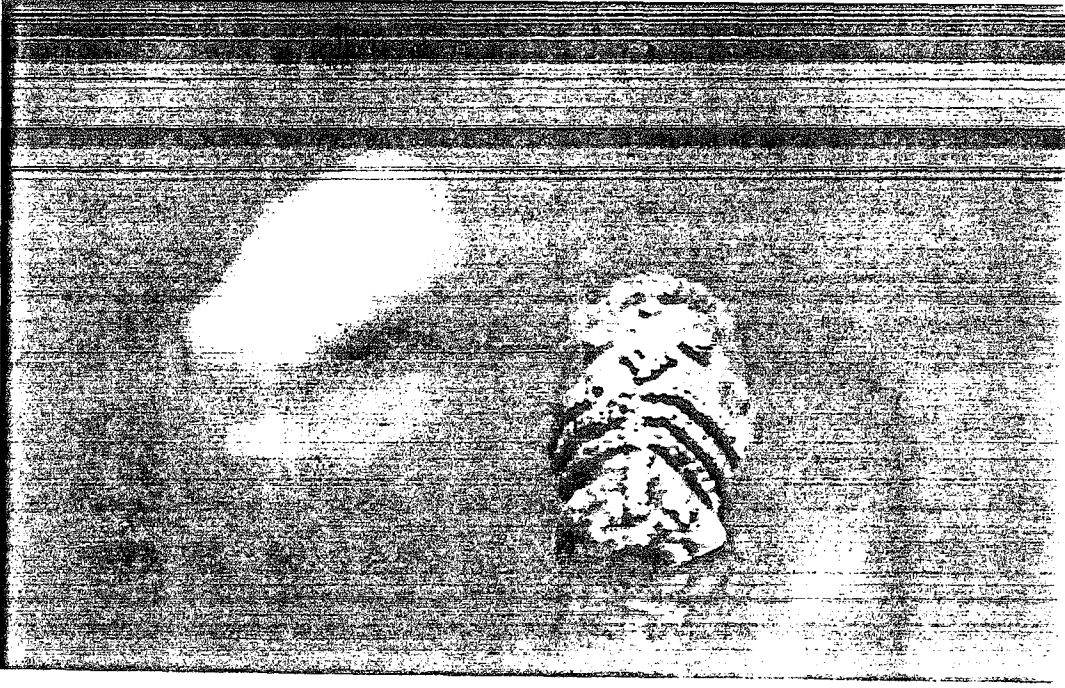
b. Kullanılan Teknik

Yine adı geçen müzede incelenen bir adet kolye tanesinde yapım tekniği olarak dövme, granülasyon ve kalıp kullanılmıştır.

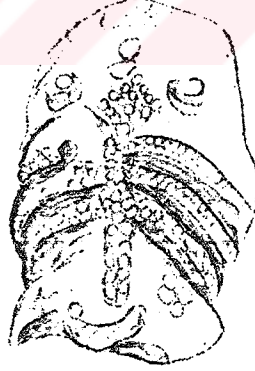
c. Kompozisyon

İncelediğimiz kolye tanesinin görünümü oval şekildedir.

Resim 53 : Kolye tanesi (Pardant) (Altın Elektron)

Şekil 61 : Kolye tanesi (Pardant) (Altın Elektron)

Örnek No : 38
Resim No : 53
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 30.9.1990
Eserin Adı : Kolye tanesi (Pardant)
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 102-105-64
Müzeeye Geliş Şekli : Kazı
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 1962
Müzedeki Yeri : T.V. 109
Boyutları : Yükseklik : 2.8 cm Genişlik : 1.2 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Kırık ve eksik vardır.

Formu : At başı biçiminde
Malzeme : Altın
Teknik : Granülasyon

Dekoratif Özellikler :
Konu : At başı biçiminde kolye tanesi
:

Kompozisyon

Stilize at başının üzerinde granüle tanelerinden yapılan gem ve alınlıkları belirtilmiş olup, gözleri birer tane ile gösterilmiştir. Ağız kısmında kırık ve eksik vardır.

8. BAŞLI İĞNE

Urartu'larda başlı iğneler önceleri bir iş yapabilmek amacı ile kullanılmaya başlanmış, daha sonradan süs takısı olarakta kullanılmaya başlanmıştır. İki ucu birbirine tuturulan iğnelerin üst kısımlarında iplik geçirmek için bir delik bulunmaktadır.

a. Kullanılan Maden

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan başlı iğnelerin tümü bronzdan yapılmıştır.

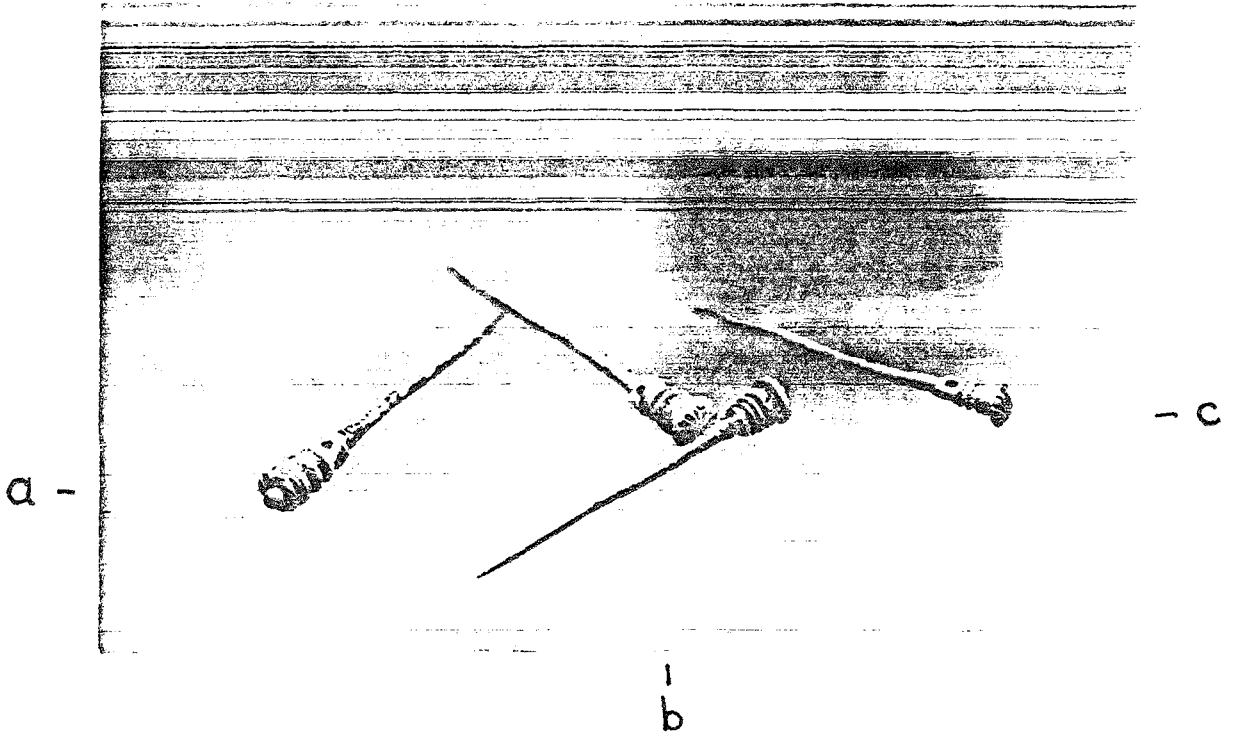
b. Kullanılan Teknik

İncelemiş olduğumuz on adet başlı iğnenin yapımında döküm, oyma ve kazıma teknikleri kullanılmıştır.

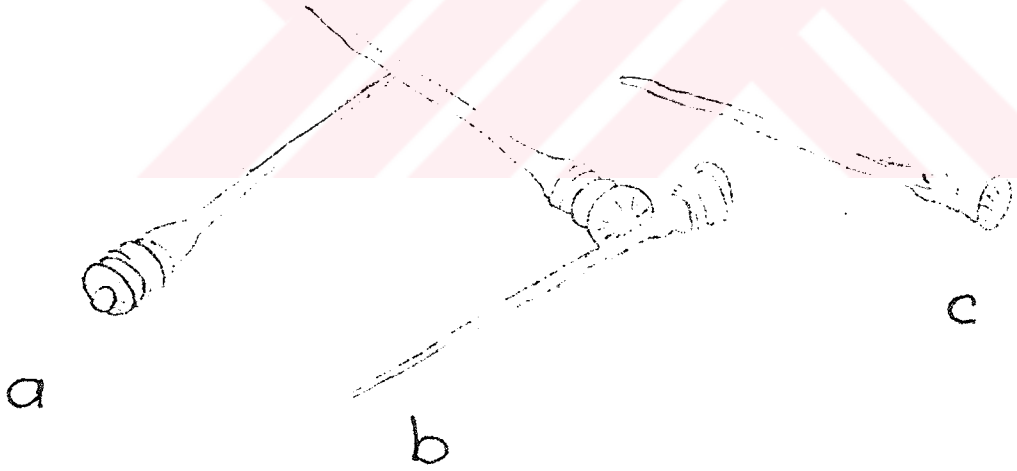
c. Kompozisyon

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan on adet başlı iğnede genel olarak üst kısımları bombeli, hayvan motifi altında bulunan küreciklerden sonra genişletilen yere delik açılmıştır. İnce uzun iğne kısımları vardır.

Resim 54 : İğneler (Gümüş)

Şekil 62 : İğneler (Gümüş)

Örnek No : 39-a
Resim No : 54
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 10-10-77
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 27.1.1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Genişlik : 0.8 Uzunluk : 5.7 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Tepesi çiçek şeklinde
Malzeme : Gümüş
Teknik : Kazıma ve oyma tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Tepesi çiçek motifli iğne
:

Kompozisyon

Baş kısmında üç boğum olup üçüncü boğum bir çiçeği andırmaktadır. En üstte ise bir küçük topuz vardır. İp deliklidir. İğne ucu sivri ve tamdır.

Örnek No : 39-b
Resim No : 54
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 46-8-74
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müzeye Geliş Tarihi : 7.5.1974
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Genişlik : 0.8 Uzunluk : 5.7 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu :

Formu : Tepesi bombeli
Malzeme : Gümüş
Teknik : Kazıma ve oyma tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Tepesi bombeli iğne
:

Kompozisyon

Başın tepesi hafif bombeli ve ince yivlerle süslüdür. Bu kısmın altında bir yassı küre ve üç daire vardır. Delikli iğne kısmı sivri ve tamdır.

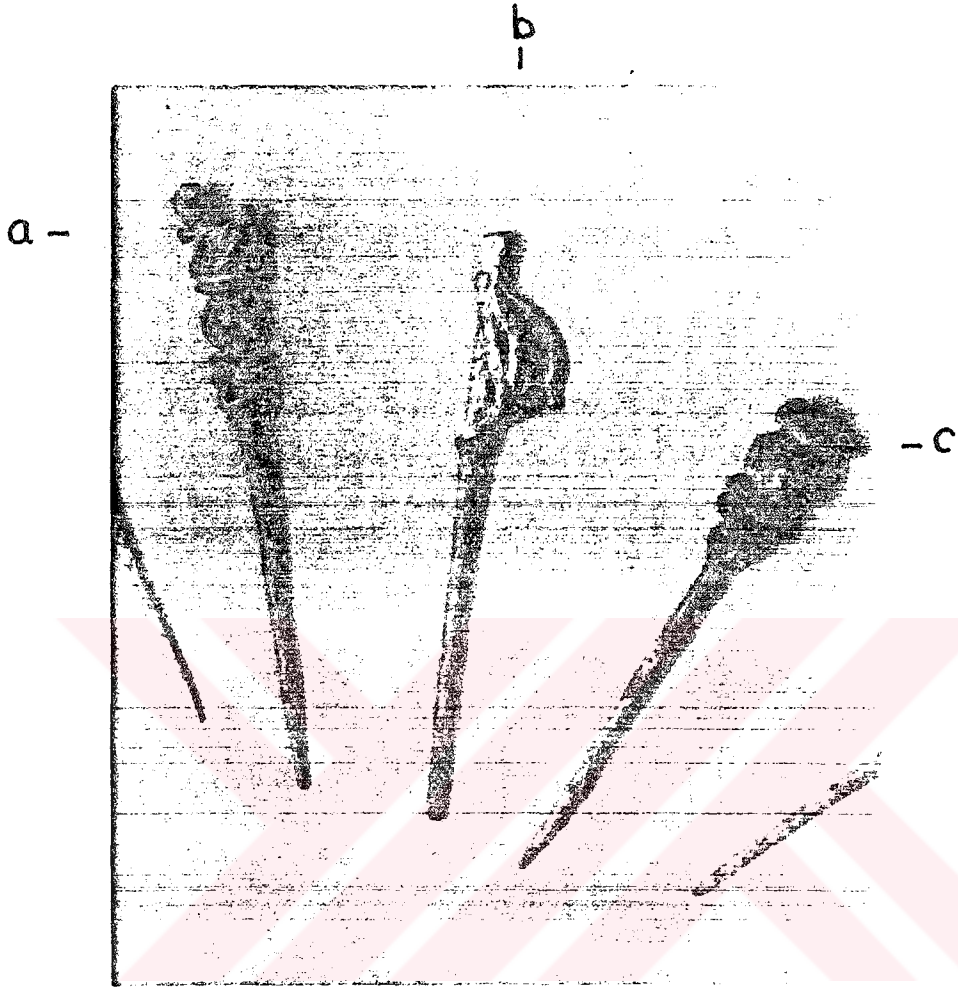
Örnek No : 39-c
Resim No : 54
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 130-17-73
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Dedeli köyü Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 2.11.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Genişlik : 0.7 Uzunluk : 5.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Tepesi bombeli yivlidir
Malzeme : Gümüş
Teknik : Kazıma ve oyma tekniği

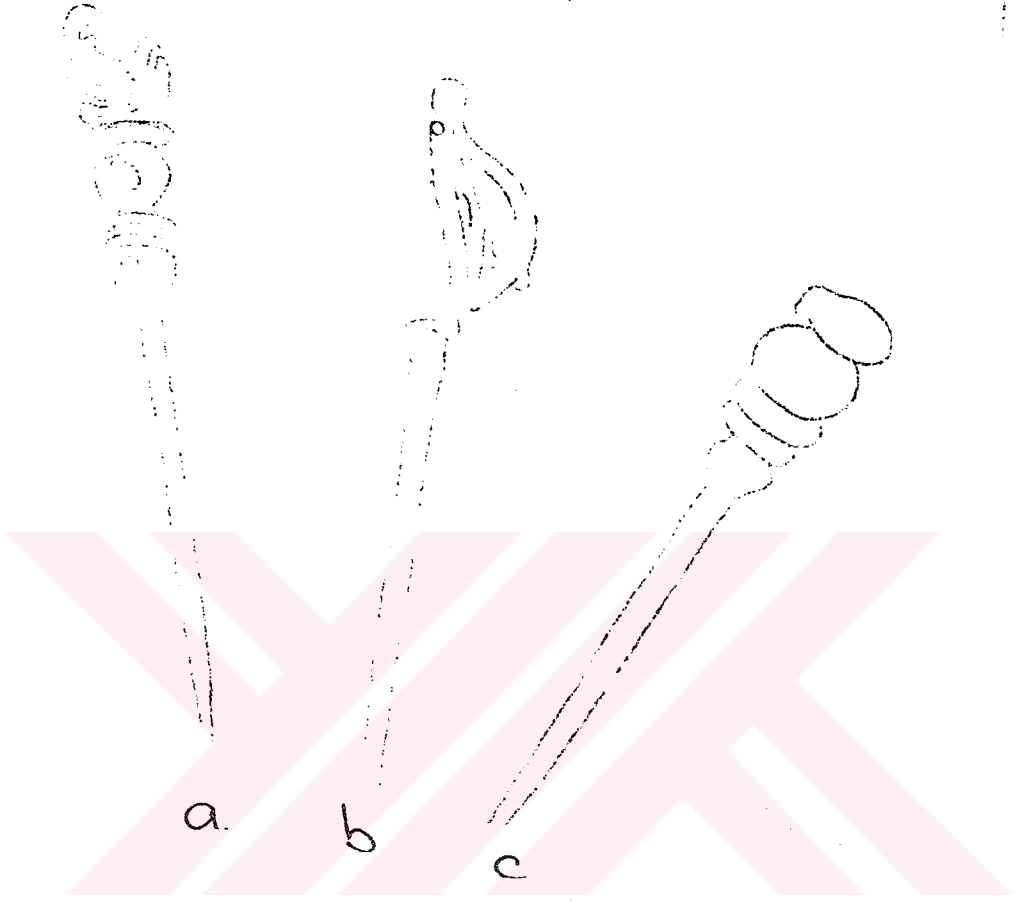
Dekoratif Özellikler :
Konu : Tepesi bombeli iğne
:

Kompozisyon

Başın tepesi hafif bombeli olup ince yivlerle süslüdür. Altında küçük bir küre, iki ince yiv sırası ve delik vardır. İğne kısmı tamdır.

Resim 57 : İğne (Bronz)

Şekil 63 : İğne (Bronz)

Örnek No : 40-a
Resim No : 55
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 91-6-76
Müze Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müze Geliş Tarihi : 1.9.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yükseklik : 9.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Hayvan başlı
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Hayvan başlı iğne

Kompozisyon

Başın tepesine oturtulmuş bir keçi vardır. Kalkık küçük kuyruğu, geriye kıvrık boynuzları çok güzel işlenmiştir. Keçinin oturduğu tabanın altında, bir küre, iki daire ve delik vardır. İğnesi tamdır.

Örnek No : 40-b
Resim No : 55
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 53-86-77
Müze Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Van dolayları
Müze Geliş Tarihi : 5.5.1977
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Uzunluk : 8.8 cm Genişlik : 1.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İğnenin ucu kırık

Formu : Figürlü iğne
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Boynuzların stilize edildiği iğne

Kompozisyon

Baş kısmında boynuzların stilize edilmesi ile meydana gelen bir hayvan figürü vardır. Okside olmuştur. İğnenin en uç kısmı kırıktır.

Örnek No : 40-c
Resim No : 55
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 86-100-73
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Değirmen Düzü köyü Pantos
Müzeye Geliş Tarihi : 16.7.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Baş genişliği : 1.2 cm Uzunluğu : 8.4 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu :

Formu :
Malzeme : Bronz
Teknik : Kazıma tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Tepesi rozetli iğne

Kompozisyon

Tepe kısmı rozet şeklinde, altında basit bir kürecik, sonra iki yassı daire altında yassı bir düz yüzey ve ortası deliktir. İğne kısmı uca doğru inceliyor ve sivri bir uca son bulmaktadır.

Resim 56 : İğneler (Bronz)

Şekil 64 : İğneler (Bronz)

Örnek No : 41-a
Resim No : 56
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 96-51-73
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Kızıl kaya köyü Patnos
Müzeye Geliş Tarihi : 3.8.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Uzunluk : 8.3 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Hayvan başlı
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Oturmuş hayvan başlı iğne

Kompozisyon

Başın tepesinde oturan bir hayvan şeklindedir. Hayvanın altında bir topuz, yassı bir daire ve delik vardır. İğne kısmı tamdır.

Örnek No : 41-b
Resim No : 56
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 121-140-76
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos civarı
Müzeeye Geliş Tarihi : 20.10.1970
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yükseklik : 8.3 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Hayvan başlı
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Kuş başlı başlı iğne

Kompozisyon

Başın tepesinde küre bir kaide ile bağlanmış dört kuş başı vardır. Kürenin altında bir daire vardır, dairenin ortası yivlidir. Bu dairenin altında yassı bir daire ortası deliktir. İğne tamdır.

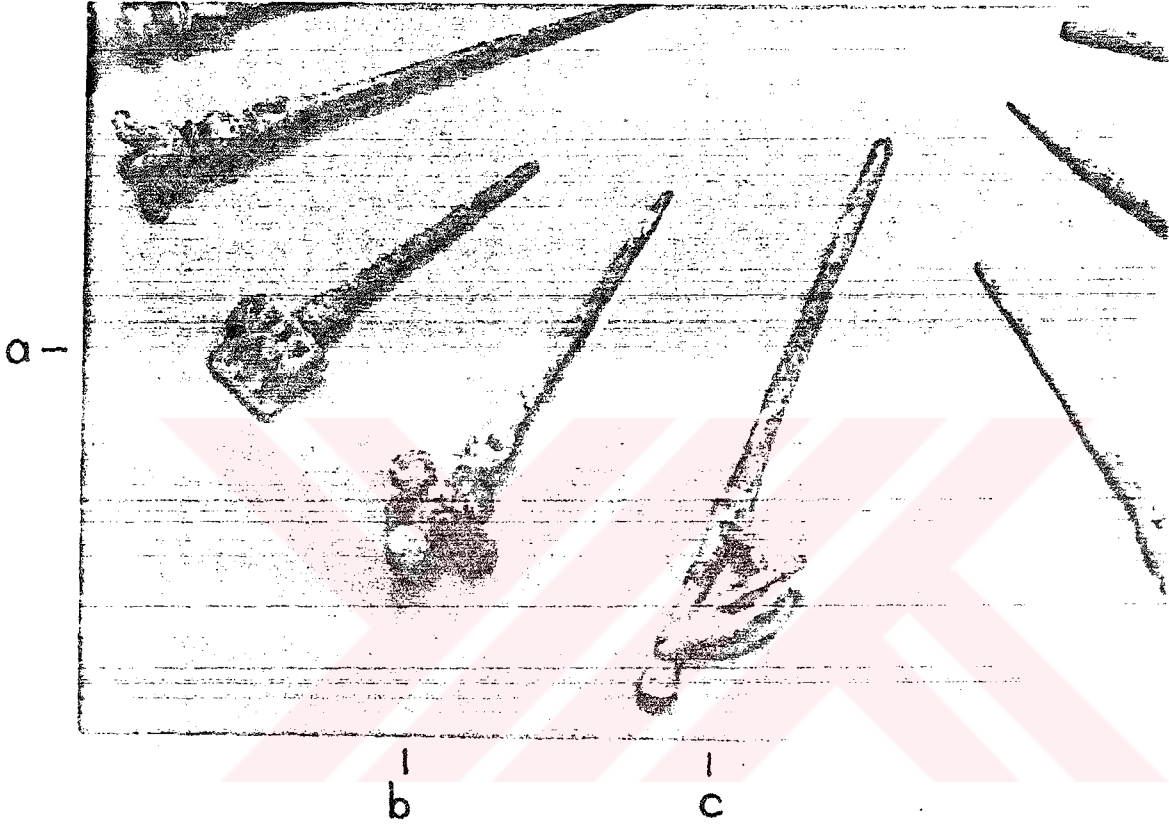
Örnek No : 41-c
Resim No : 56
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 59-14-73
Müze Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos
Müze Geliş Tarihi : 6.6.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yükseklik : 8 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Hayvan başlı
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

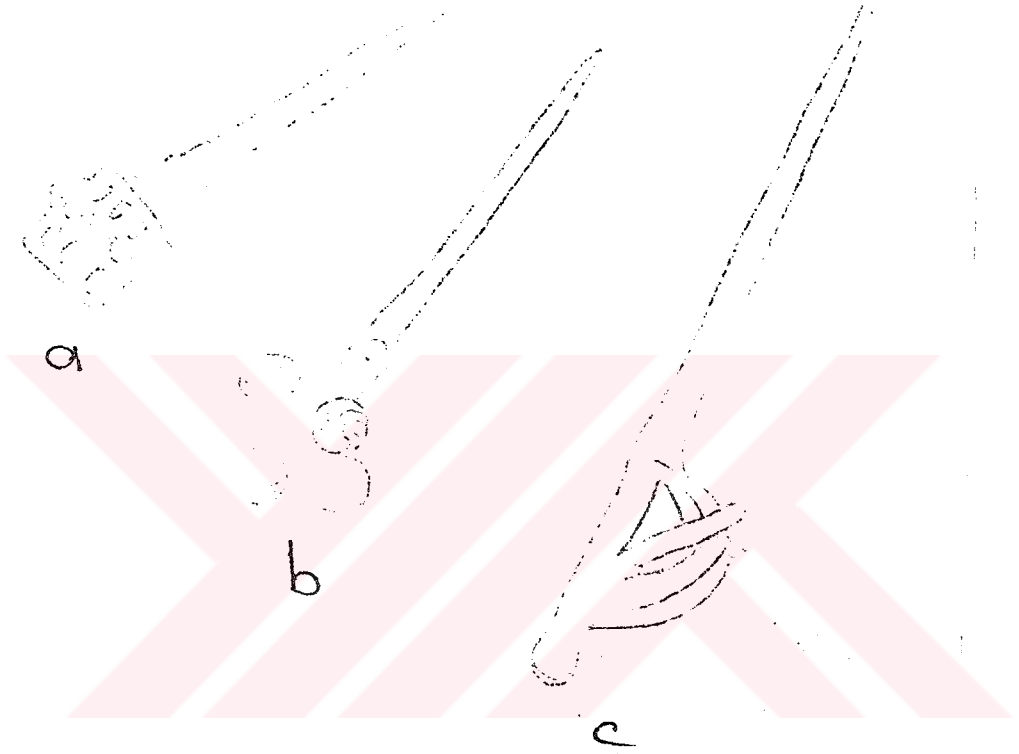
Dekoratif Özellikler :
Konu : Kuş başlı iğne

Kompozisyon

Baş kısmı üç kuş başından meydana gelmiştir. Altında bir topuz, topuzun altında yassı bir daire, üstünde delik vardır. İğnesi tamdır.

Resim 77 : İğne (Bronz)

Şekil 65 : İğne. (Bronz)

Örnek No : 42-a
Resim No : 57
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 18.9.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 86-94-73
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Değirmendüzü köyü Pantos
Müzeye Geliş Tarihi : 16.7.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yükseklik : 5.7 cm Baş gen. : 1.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : Stilize hayvan başlı
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Hayvan ayağının stilize edilmiş iğne

Kompozisyon

Baş kısmı ayakta duran dört adet hayvanın yan yana gelmesinden oluşmuştur. Hayvanların başlar ve ayaklar birbirlerine bitişmiştir. Altında yiv sırası, ip deliği ve uca doğru incelen iğne kısmı gelmektedir. Oksitlidir.

Örnek No	: 42-b
Resim No	: 57
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 18.9.1990
Eserin Adı	: İğne
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 46-42-74
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: Pantos
Müzeye Geliş Tarihi	: 7.5.1974
Müzedeki Yeri	: T.V. 109 B
Boyutları	: Uzunluk : 6.5 cm Baş gen. : 1.5 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: Okside olmuş
Formu	: Topuz başlı
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Granülasyon tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Beş topuz başlı iğne

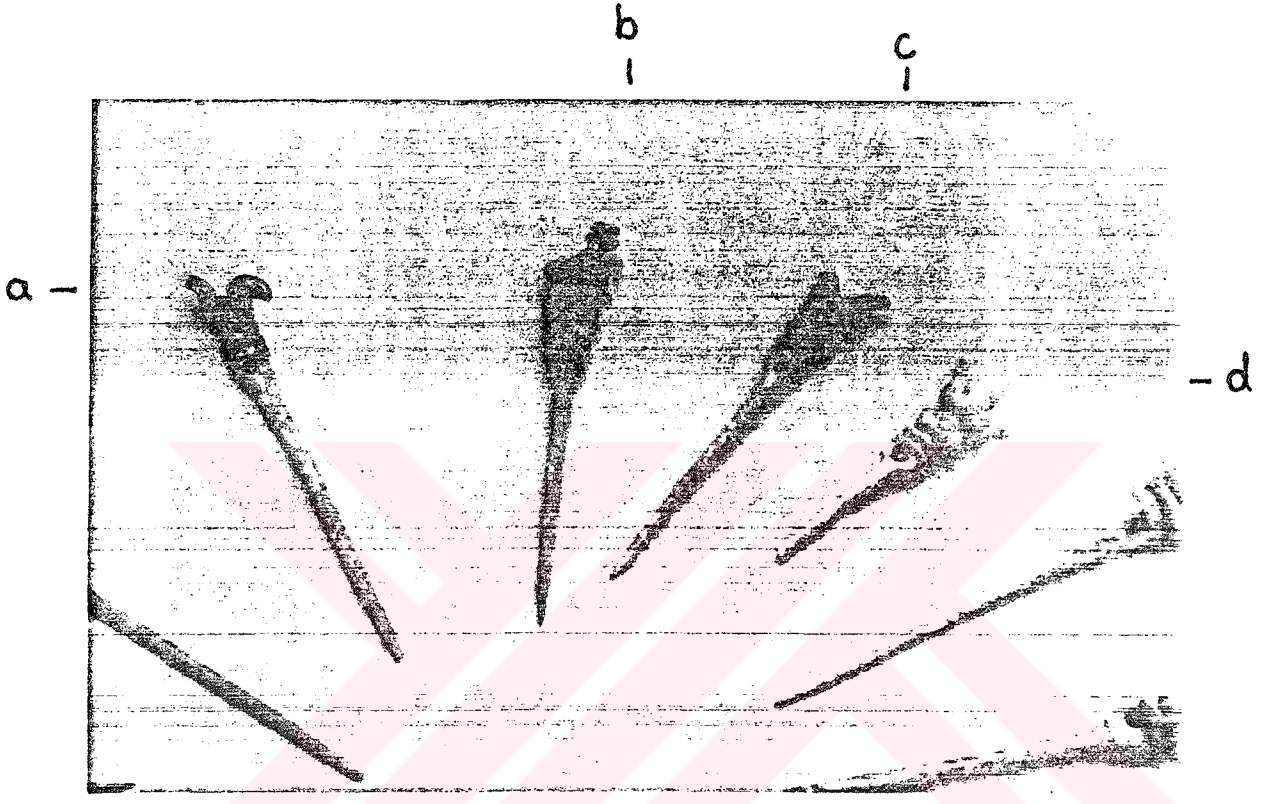
Kompozisyon

Baş kısmı birbirinden ayrı, biri tepede, dört tanesi yanlarda olmak üzere beş topuzdan meydana gelmiştir. Bunun altında delik kısmı yassılaştırılmıştır. İğnesi tamdır.

Örnek No	: 42-c
Resim No	: 57
Devri	: Urartu
İnceleme Tarihi	: 18.9.1990
Eserin Adı	: İğne
İlgili Koleksiyon	: A.M.M.
Envanter No	: 53-87-77
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer	: Van dolayları
Müzeeye Geliş Tarihi	:
Müzedeki Yeri	: T.V. 109 B
Boyutları	: Uzunluğu : 9.8 cm Genişliği : 1.6 cm
Onarım Durumu	: ---
Bugünkü Durumu	: İğnenin ucu kırık
Formu	: Figürlü iğne
Malzeme	: Bronz
Teknik	: Döküm tekniği
Dekoratif Özellikler	:
Konu	: Hayvan boynuzunun stilize edilmiş iğne

Kompozisyon

Baş kısmında boynuzdan stilize edilmiş bir hayvan figürü vardır. Okside olmuştur, uç kısmı kırıktır.

Resim 58: İğneler (Bronz)

Şekil 66 : İğneler (Bronz)

Örnek No : 43-a
Resim No : 78
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 75-61-73
Müze Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müze Geliş Tarihi : 2.7.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Uzunluğu : 7.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu :

Formu :
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu :

Kompozisyon

Tepesinde oturan bir kuş vardır. Bunların altı yivlerle ve topuzlarla süslüdür. Ayrıca bir deliği vardır, iğne kısmı tamdır.

Örnek No : 43-b
Resim No : 78
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 143-4-73
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Değirmendüzü köyü
Müzeeye Geliş Tarihi : 14.12.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yükseklik : 8.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu :

Formu :
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu :

Kompozisyon

Başın tepesinde ayaklarını kıvrımış bir şekilde oturan bir keçi vardır. Boy-nuzları geriye doğrudur. Bunun altında iri bir küre, yassı daire ve iğne deliği vardır. İğne kısmı tamdır.

Örnek No : 43-c
Resim No : 78
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 8.10.1990
Eserin Adı : İğne
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 123-80-73
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeeye Geliş Tarihi : 8.10.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Uzunluğu : 9 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu :

Formu :
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu :

Kompozisyon

İğnenin baş kısmında oturan bir kuş bulunmaktadır. Kuşun altında üç boğum ve bir delik vardır. İğne kısmı uca doğru daralıp sivrilir. Oksitlidir.

9. FİBULA

Fibulalar iki ucu birbirine tutturmak (çengelli iğne) amacı ile kullanılmışlardır. Fibulalar arasında mühür olarak kullanılanları da vardır. Uç kısımlarında iğneleri ve iğnelerin tuturulacak kısımları mevcuttur.

a. Kullanılan Maden

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde incelemiş olduğumuz altı adet fibulanın yapımında bronz (Tunç) kullanılmıştır.

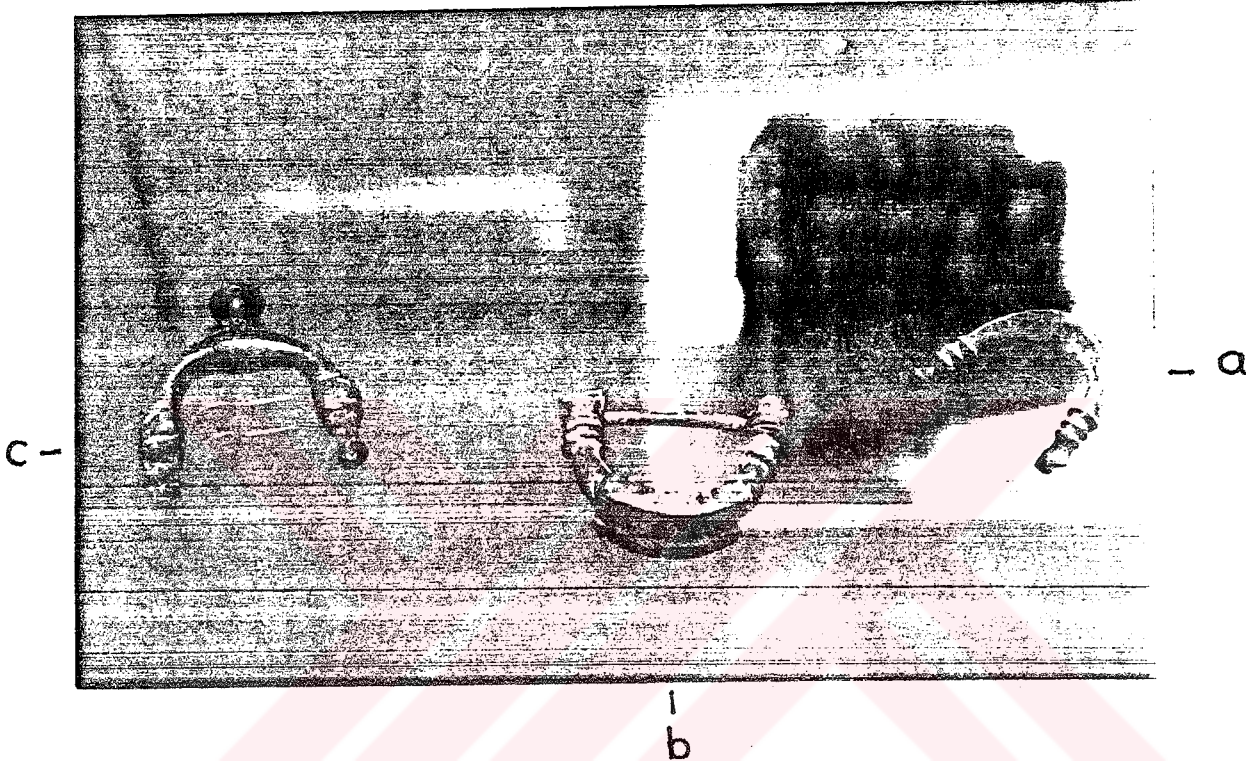
b. Kullanılan Teknik

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan örnek fibulaların altı adedinde döküm tekniği kullanılmıştır. Bunun yanı sıra kazıma ve oyma teknikleride hemen hemen tüm örneklerde kullanılmıştır.

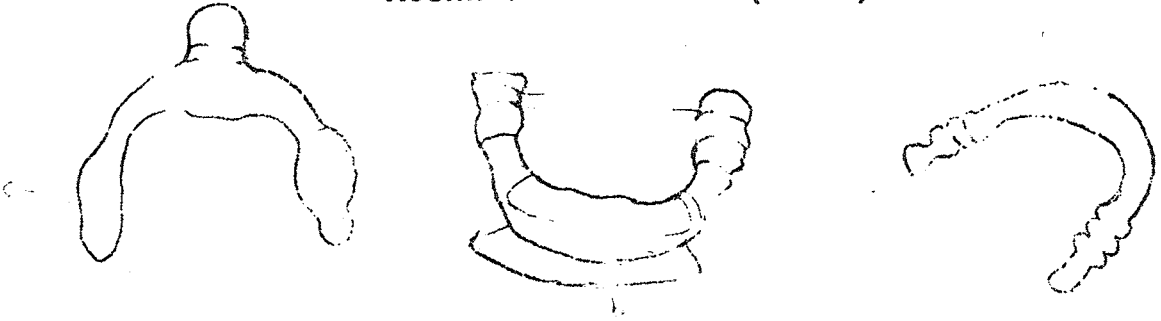
c. Kompozisyon

Fibula genelinde at nalı şeklinde, yarım daire ve yay şeklindedir. Uç kısımlarında iğneler vardır. Bazılarında bu iğneler kırılmıştır.

Resim 59 : Fibulalar (Bronz)

Şekil 67: Fibulalar (Bronz)

Örnek No : 44-a
Resim No : 59
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 15.10.1990
Eserin Adı : Fibula
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 130-53-73
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Dedeli köyü Patnos
Müzeeye Geliş Tarihi : 2.11.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Genişlik : 2.5 Yükseklik : 2.1 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İğnesi kırık

Formu : At nalı şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : At nalı şeklinde fibula
:

Kompozisyon

At nalı şeklindedir. Yay kısmının uçları üç yiv sırası ile süslüdür. Yay daha enli ve beyani şekilli olup, üzeri beş kasartma yiv ile süslüdür. İğnesi kırıktır.

Örnek No : 44-b
Resim No : 59
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 15.10.1990
Eserin Adı : Fibula
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 130-50-73
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Dedeli köyü Patnos
Müzeye Geliş Tarihi : 2.11.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Genişlik : 3.1 Yükseklik : 2.5 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Okside olmuş

Formu : At nalı şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : At nalı şeklinde fibula
:

Kompozisyon

At nalı şeklindedir. Yay kısmının tepesi yassı, iki ucu yivlerle süslüdür. İğne helezoni bir kıvrım yaptıktan sonra el şeklinde yuvaya girmektedir. Yayıdaki yassı kısmın kenarları hafif yüksek olup, iki ince yiv sırası vardır.

Örnek No : 44-c
Resim No : 59
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 15.10.1990
Eserin Adı : Fibula
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 121-127-76
Müzeeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer :
Müzeeye Geliş Tarihi : 20.10.1976
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Genişlik : 3 Yükseklik : 3.2 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İğnesi kırık

Formu :
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : At nalı şeklinde fibula
:

Kompozisyon

At nalı şeklindedir. Yayın ortası kalınlaştırılmıştır. İğnesi düşmüştür. Fibulanın yay kısmının ortası çıkıntılı olup, burası bir damga mührü gibi basit bir hayvan figürü taşımaktadır. Uç kısmında iğne geçecek yer kırılmıştır.

Resim 60 : Fibulalar (Bronz)

Şekil 68 : Fibullar (Bronz)

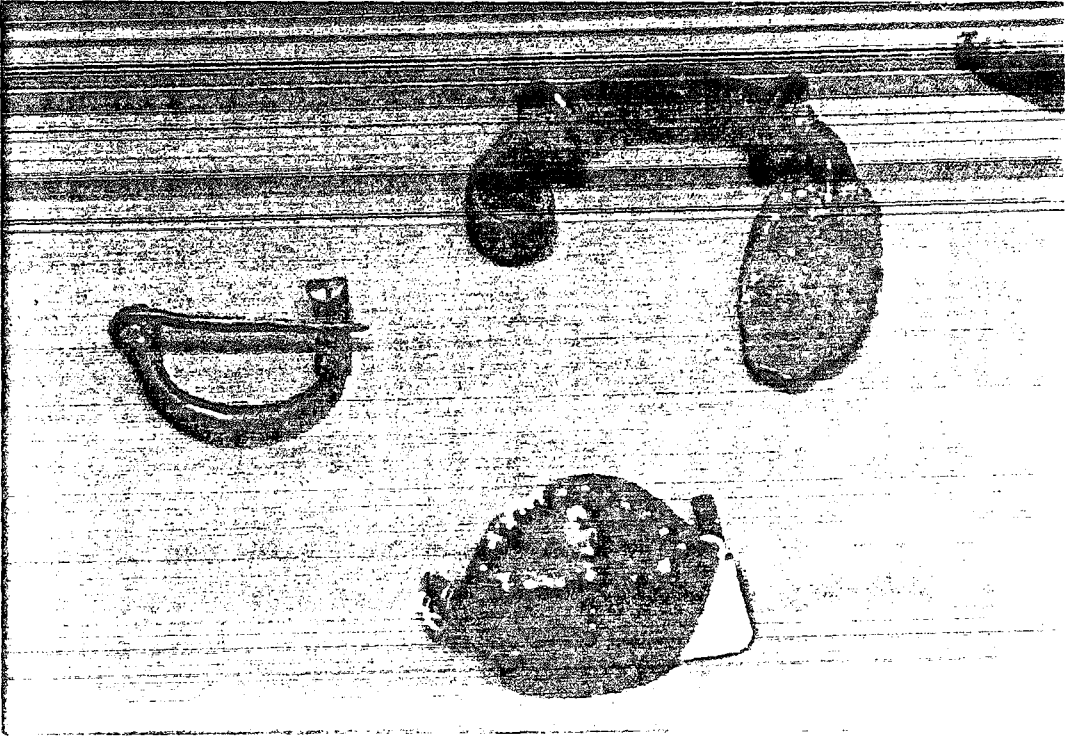
Örnek No : 45
Resim No : 60
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 15.10.1990
Eserin Adı : Fibula
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 148-15-74
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Pantos
Müzeye Geliş Tarihi : 24.10.1974
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yükseklik : 1.9 cm Genişlik : 2 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İğne ve iğnenin takılacağı kısım kırık.

Formu : U şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

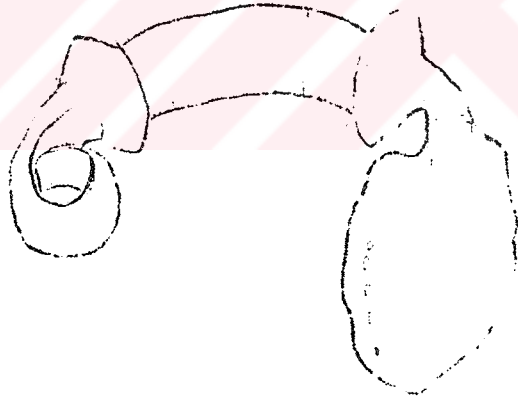
Dekoratif Özellikler :
Konu : U şeklinde

Kompozisyon

Köşeli U şeklindedir. Orta kısmı çok şişkindir. İğnenin başlangıç yerindeki helezon kalmış, iğne ve takıldığı kıvrık uç kırılmıştır.

Resim 61 : Fibulalar (Bronz)

Şekil 69 : Fibulalar (Bronz)

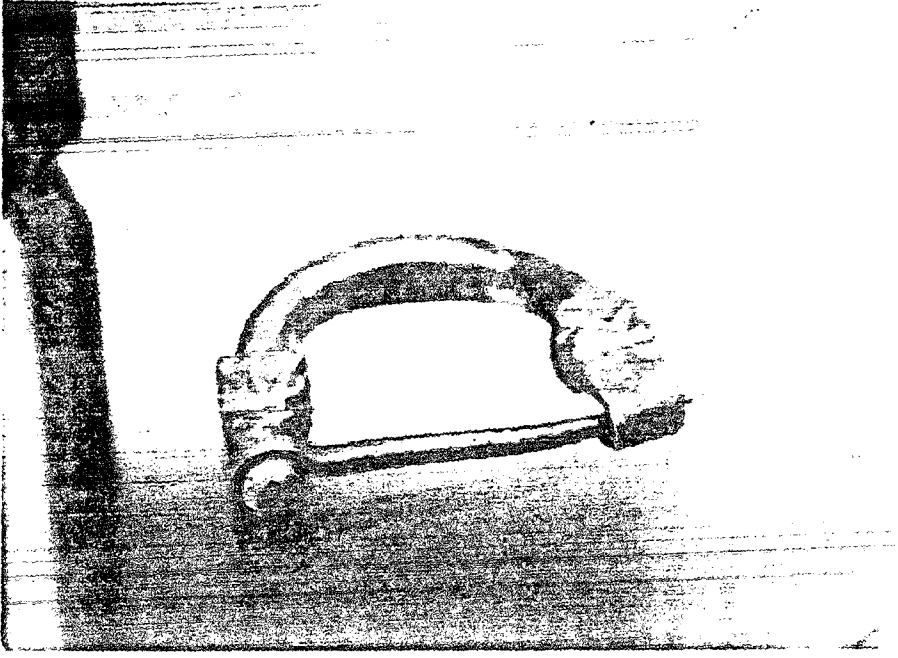
Örnek No : 46
Resim No : 61
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 15.10.1990
Eserin Adı : Fibula
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 130-48-73
Müzeye Geliş Şekli : Satın alma
Eserin Bulunduğu Yer : Dedeli köyü Patnos
Müzeye Geliş Tarihi : 2.11.1973
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yay Gen.: 6.4 cm Yükseklik : 5.7 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İğnesi kırık

Formu : Yay şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm

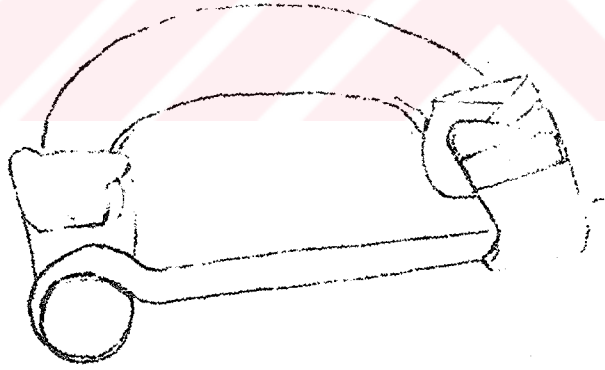
Dekoratif Özellikler :
Konu : Yay şeklinde fibula
:

Kompozisyon

Yay kısmı tepede daha kalın ve boğazı kesitlidir. Bu kısmın iki yanında dairevi iki çıkıntı vardır. Bunun bir tarafından kesiksiz olarak iğnenin helezon kıvrımı çıkmaktadır. İğne kıvrıktır. Diğer taraftan yassı şekilde iğnenin yuvası çıkmaktadır.

Resim 62 : Fibula (Bronz)

Şekil 70 : Fibula (Bronz)

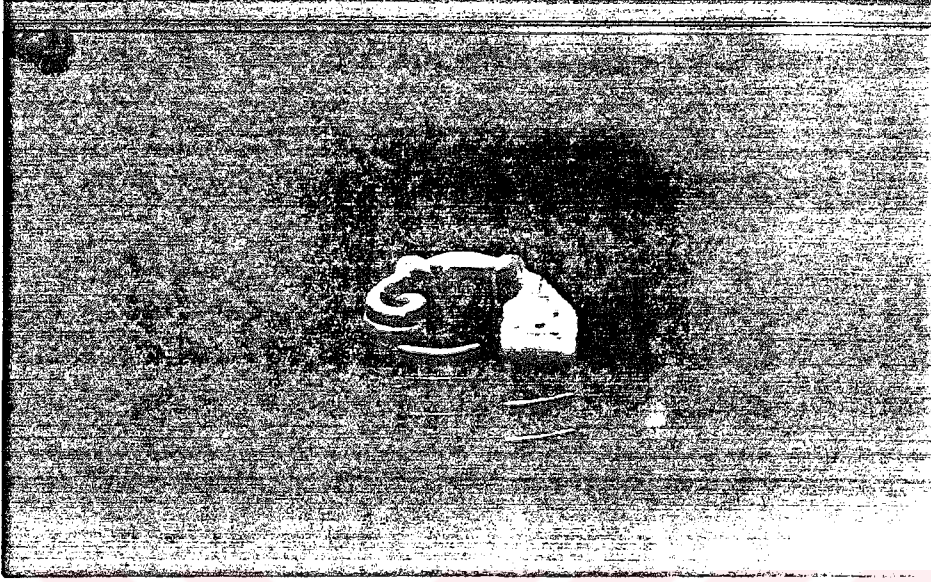
Örnek No : 47
Resim No : 62
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 15.10.1990
Eserin Adı : Fibula
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 175-84-74
Müze Geliş Şekli : Kazıdan
Eserin Bulunduğu Yer : Adilcevaz
Müze Geliş Tarihi :
Müzedeki Yeri : T.V. 116
Boyutları : Yükseklik : 2.6 cm Genişlik : 3.2 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : Temizlenmiş

Formu : Yay şeklinde
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Yay şeklinde fibula
:

Kompozisyon

Bronzdan olup temizlenmiştir. Yay şeklinde olup uçları boğumlu ve yivlidir. Fibula iğnesi ile beraber tamdır.

Resim 63 : Fibula (Bronz)

Şekil 71 : Fibula (Bronz)

Örnek No : 48
Resim No : 63
Devri : Urartu
İnceleme Tarihi : 15.10.1990
Eserin Adı : Fibula
İlgili Koleksiyon : A.M.M.
Envanter No : 103-76-73
Müzeye Geliş Şekli : Satınalma
Eserin Bulunduğu Yer : Patnos civarı
Müzeye Geliş Tarihi :
Müzedeki Yeri : T.V. 109 B
Boyutları : Yükseklik : 2 cm Genişlik : 2.7 cm
Onarım Durumu : ---
Bugünkü Durumu : İğnenin uç kısmı kırıktır.

Formu : Yarım daire
Malzeme : Bronz
Teknik : Döküm tekniği

Dekoratif Özellikler :
Konu : Yarım daire şeklinde fibula
:

Kompozisyon

Üzeri yeşile bakan bir patina ile kaplıdır. Yay kısmı yarım daire şeklindedir. Boğumlu ve yivlidir. İğne iki helezon yaptıktan sonra uzanmaktadır. İğnenin uç kısmı kırıkta iğne yuvası yais şerit şeklinde olup ucu kıvrıktır.

B. TAKILARLA İLGİLİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

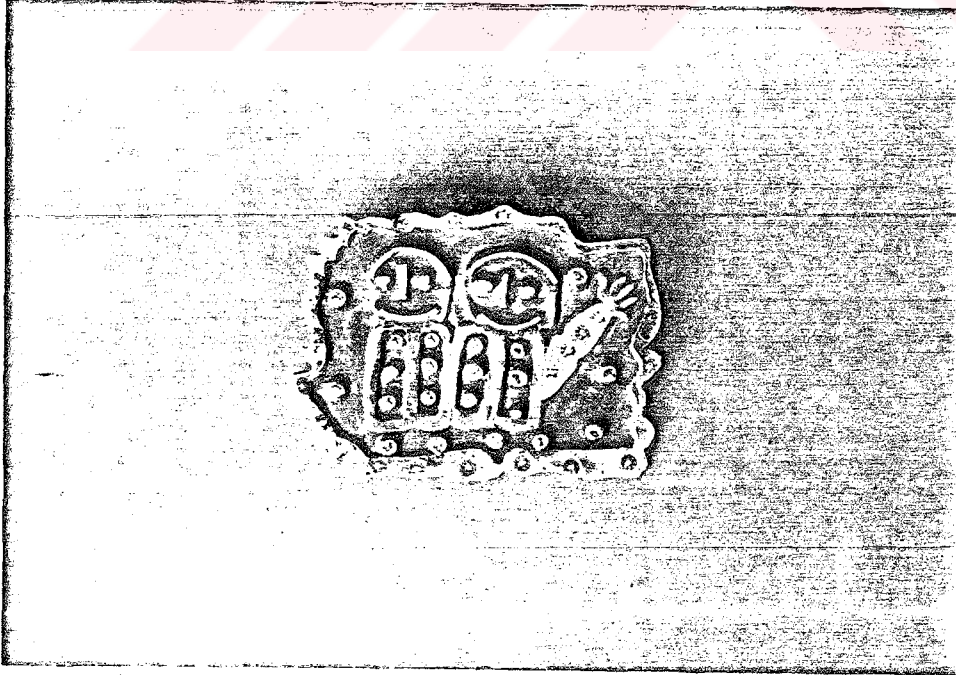
Örnek No : 1
Resim No : 64
Ürünün Adı : Broş (iğne)
Yapılış Tarihi : 29.3.1991
Boyutları : 6 x 4.5 cm
Malzeme : Gümüş
Kullanılan Teknik : Döküm, kesme, döğme, granülasyon
Örnek Alınan Takı : Adak levhası - Resim No : 30
Konu : Düz plaka iğne

Kompozisyon

İğne üzerinde bulunan başları ayrı, vücudu bir olan adak levhasından örnek alınarak çağdaş takı üzerine uygulanmıştır.

Yapılışı

1000 gr gümüş ile 25 gr bakır karışımından meydana gelen eriyik kalıba dökülerek düz plaka haline getirilmiş, daha sonra pres makinasından geçirilerek levhaya istediğimiz incelik verilmiş, motif çizilerek levha üzerine yapıştırılmış ve motife göre kıl testeresi ile kesilmiştir. Bu çalışmada iki plaka kullanılmıştır. Kesilerek çıkartılan motif diğer plaka üzerine kaynak yapılmıştır. Daha sonra gümüş taneleri değişik yerlere koyularak üzerlerine dövme yapılmıştır.

Resim 64 : Broş - İğne (Gümüş)

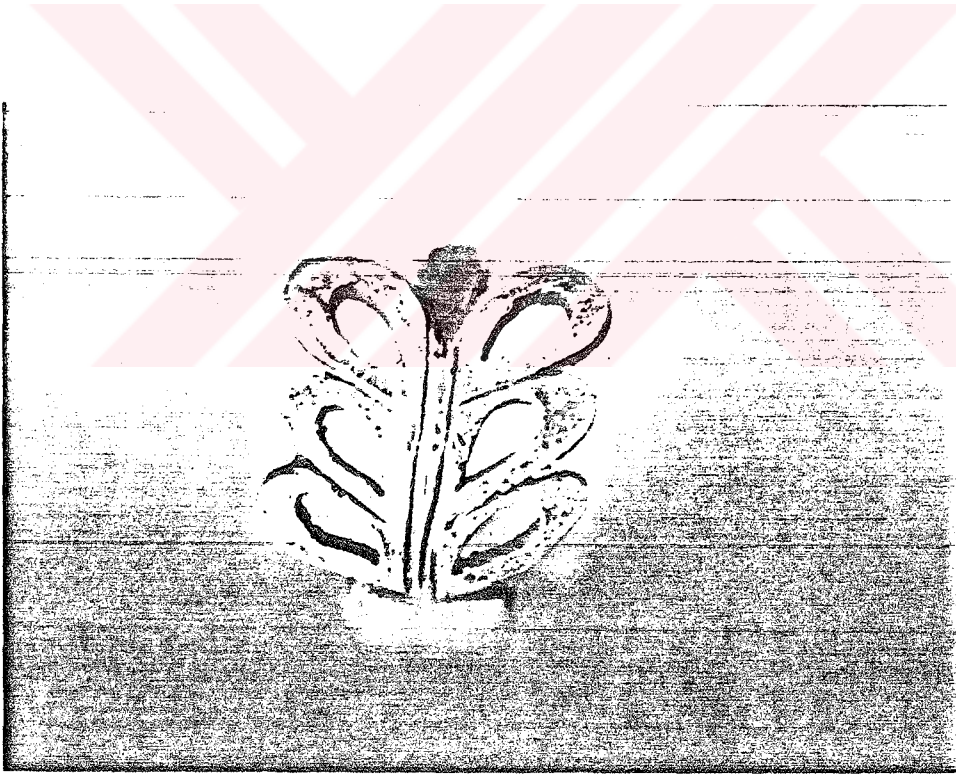
Örnek No : 2
Resim No : 65
Ürünün Adı : Yüzük
Yapılış Tarihi : 29.3.1991 - 1.4.1991
Boyutları : Çapı 2 cm
Malzeme : Gümüş
Kullanılan Teknik : Keserek, kazıyarak
Örnek Alınan Takı : Kemer - Resim No : 1
Konu : Halka şeklinde yüzük

Kompozisyon

Yüzük üzerinde bulunan palmet motifi kemer üzerinden alınmıştır.

Yapılışı

Plaka halindeki gümüş istenilen inceliğe getirilerek, motifin özelliğine göre kesilmiştir. Daha sonra üzerine çelik kalemlerle hafif çizgiler yapılmıştır.

Resim 65 : Yüzük (Gümüş)

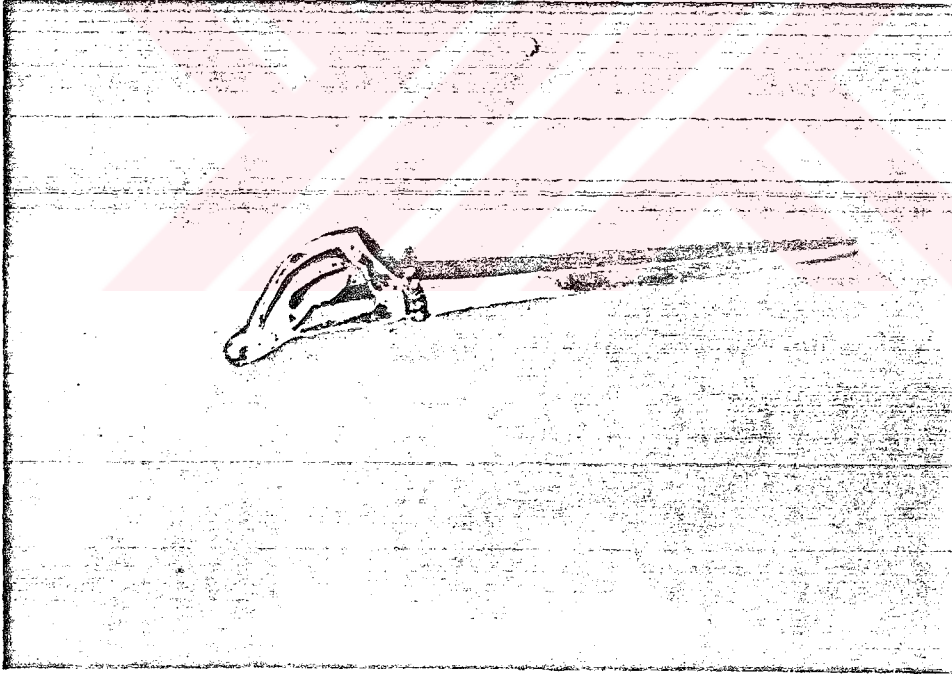
Örnek No : 3
Resim No : 66
Ürünün Adı : Başlı iğne
Yapılış Tarihi : 1.4.1991 - 6.4.1991
Boyutları : Uzunluğu 11 cm
Malzeme : Gümüş
Kullanılan Teknik : Kesme ve granülasyon
Örnek Alınan Takı : Başlı iğne – Resim No: 55-b
Konu : Uzun başlı iğne

Kompozisyon

Koç boynuzları stilize edilerek çalışılan hayvan başlı iğnenin, orijinalinde alt kısmı iğne şeklindedir, uygulamada ise düzdür.

Yapılışı

Plaka halindeki gümüş iğnenin özelliğine göre kesilerek, granülasyon tekniği ile süslenmiştir.

Resim 66 : İğne (Gümüş)

Örnek No : 4
Resim No : 67
Ürünün Adı : Küpe (Kuş)
Yapılış Tarihi : 6.4.1991 - 15.4.1991
Boyutları : 7 x 4.5 cm
Malzeme : Gümüş
Kullanılan Teknik : Kesme, dövme, kazıma
Örnek Alınan Takı : Kemer - Resim No: 21
Konu : Plaka halinde kuş küpe

Kompozisyon

Çok kullanılan motiflerden birisi olan kanatları yukarı kalkık yürüyen kuş kemer üzerinden alınmıştır.

Yapılışı

Plaka halindeki gümüş kuşun özelliğine göre kesilerek, kanatlarının üst kısmı çelik kalemlerle kazıyarak şekillendirilmiş, alt kısmına ise dövme tekniği yapılmıştır. Kanatlarının uç kısmına yapılan bir halka ile taş tutturulmuştur. Gagasından çıkarılan bir halka ile de klips yerine takılmıştır. Klipsin üzerindeki gümüş parçada dövme tekniği ile yapılmıştır.

Resim 67 : Küpe (Gümüş)

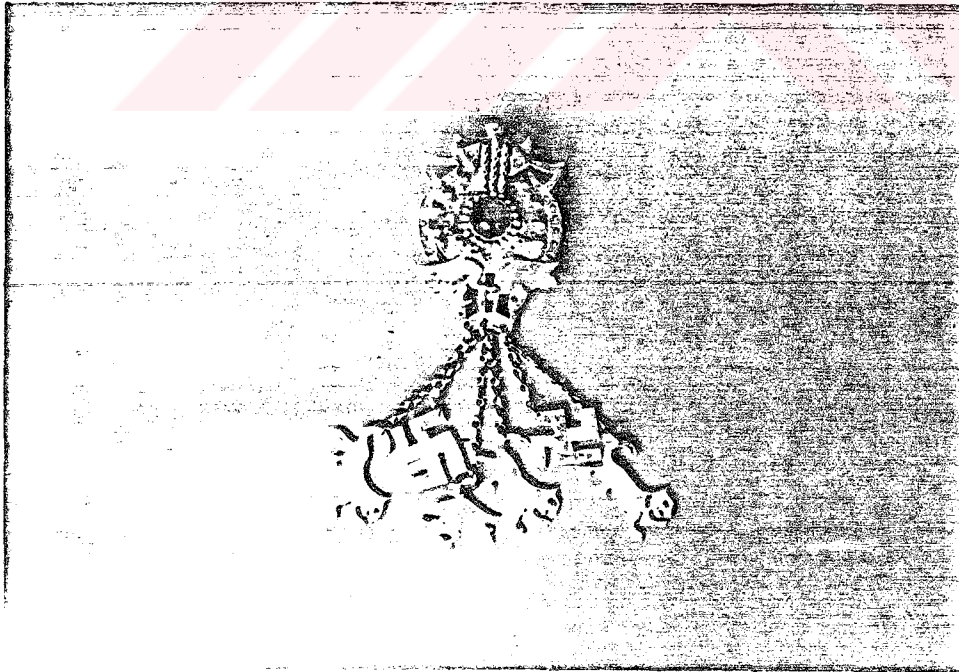
Örnek No : 5
Resim No : 68
Ürünün Adı : Broş (İğne)
Yapılış Tarihi : 15.4.1991 - 20.4.1991
Boyutları : 14.5 x 4.5 cm
Malzeme : Gümüş
Kullanılan Teknik : Kesme, dövme, granülasyon
Örnek Alınan Takı : Kemer - Adak levhaları - **Resim No: 17-22**
Konu : Elips şeklinde zincirli iğne

Kompozisyon

Tanrıların başlarına giydikleri boynuzlu başlıktan stilize edilerek çalışılan iğne oval şekildedir. Taşın alt kısmında iki adet kuş adam vardır. Kuş adamlardan diğeri ise zincirlerle aslan figürü ve malta haçı ile birlikte iğneye tutturulmuştur.

Yapılışı

Plaka halindeki gümüşten motiflerin özelliklerine göre kesilerek hazırlanmıştır. İğnenin orta kısmına konan akik taşı, kenarlarına sıvama yapılarak tutturulmuştur. Taşın çevresine ise granülasyon tekniği ile bir sıra bezeme yapılmıştır. İğnenin alt kısmını ise zincirlerle tutturulan hayvan, hayvan insan karışımı ve geometrik motifler oluşturmaktadır.

Resim 68 : Broş (Gümüş)

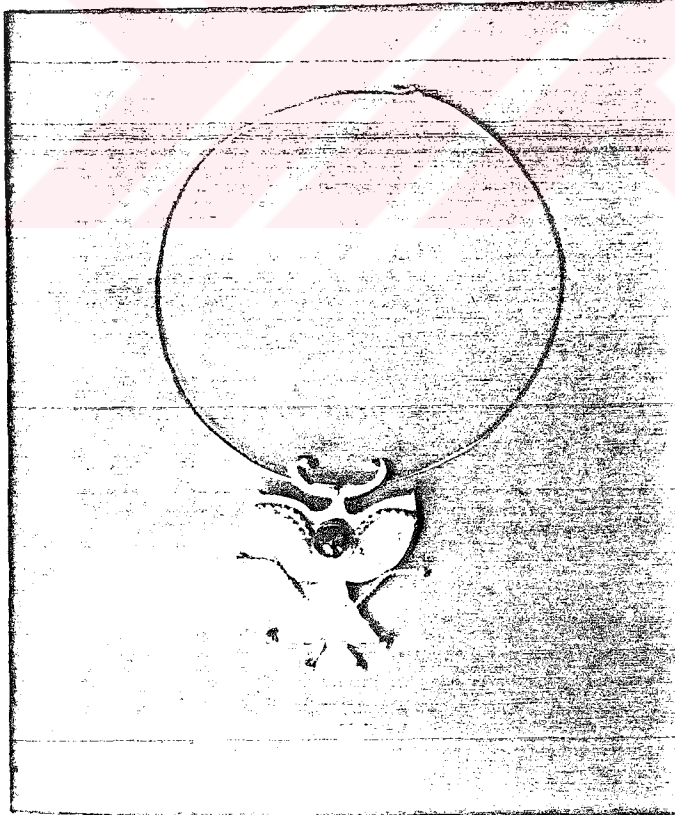
Örnek No : 6
Resim No : 69
Ürünün Adı : Kolye
Yapılış Tarihi : 22.4.1991 - 29.4.1991
Boyutları : 7 x 5.3 cm
Malzeme : Gümüş
Kullanılan Teknik : Kesme, kazıma, granülasyon
Örnek Alınan Takı : Kemer - Resim No: 22
Konu : Güneş kursu motifli kolye

Kompozisyon

Kanatlı güneş kursu tanrı olarak nitelendirilmektedir. Tunç zaman.

Yapılışı

Motifin özelliğine göre kesilen gümüş plakanın orta kısmına Akik taşı yerleştirilerek sıvama yapılmış ve kenarlarına bükülmüş tel geçirilmiştir. Kanatların yerine bükülmüş tel geçirilmiş ve uçlarına granül tekniği uygulanmıştır. Tüm uc kısımlara toprak konulmuştur. Kenar kısımları çelik kalemle kazınarak desen verilmiştir. Üst uc kısmına yapılan bir halka ile tele tutturulmuştur. Telin ucu kanca şekline getirilmiştir.

Resim 69 : Kolye (Gümüş)

Örnek No : 7
Resim No : 70
Ürünün Adı : Küpe (bir çift)
Yapılış Tarihi : 22.4.1991 - 29.4.1991
Boyutları : 6.5 x 3 cm
Malzeme : Gümüş
Kullanılan Teknik : Kesme ve granülasyon
Örnek Alınan Takı : Kemer - Resim No : 22
Konu : Güneş kursu şeklinde bir çift küpe

Kompozisyon

Kanatlı güneş kursu motifi kullanılmıştır. Bir önceki örnekte kolyesi yapılan güneş kursunun daha küçükleri küpe olarak uygulanmıştır.

Yapılışı

Gümüş plaka haline getirildikten sonra, motifin özelliğine göre kesilerek ortasına akik taşı konulmuştur. Akik taşının kenarı sıvama yapılmıştır. Kanat yenire ince kıvrılmış teller tutturulmuştur. Kanat şeklindeki tellere ve alt çıkıntılara küçük toplar konulmuştur. Üst uc kısmına konulan halkalarla klipse tutturulmuştur.

Resim 70 : Küpe (Gümüş)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. SONUÇ

Van bölgesinde yerleşen Urartu'lar devamlı savaş halinde olmalarına rağmen sanat alanlarında en üst düzeye gelmişlerdir. Kullandıkları teknik ve motifler (Mimari, Duvar resimleri, Fildişi ve Maden sanatı) şaşılacak derecede güzel örnekler vermişlerdir.

Urartu'lar tanrılarına kült törenleri düzenleyip adaklar adanmışlardır. Urartu sanatkarları meydana getirdikleri eserlerin üzerlerine işledikleri motifler kendi sosyal yaşantılarının birer parçasıdır. Genelde savaş ve dini konuları, çok fazla işlemişler, ana motif olarak insan ve hayvan figürlerini ve mitolojik varlıkları seçmişlerdir. Ara bezemelerde geometrik ve bitkisel motifler ağırlıktadır.

Takı yapımında başta bronz olmak üzere gümüş ve altın kullanılmıştır. Madeni takıların yapımında kullanılan kesme, dövme, kalıp, döküm, kazıma, granülasyon ve telkari teknikleri ile takıların üzerini işlerken kullandıkları ilkel aletlerle çalışılmasına rağmen çok zengin görünümündedirler. Günümüzde teknolojinin gelişmesine rağmen aynı kalite ve zenginlikte eserler verilememektedir. Bunun nedeni el sanatlarına gereken önemin verilmemesidir.

Bu araştırma sonunda yapılan uygulamalar yedi parçadan oluşmaktadır. Yapılan bu uygulamalar sırasında Urartu dönemine ait kemer, adak levhaları, başlı iğneler örnek alınarak çalışılmıştır. Hammadde olarak 925 ayar gümüş kullanılmıştır. Döküm yapma imkanı olmaması, alet eksikliği ve iyi bir ortamda çalışamamanın verdiği huzursuzluk sonucunda kısıtlı bir çalışma yapılabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı fazla teknik kullanılamamış, bulunabilen aletlerle sadece dövme, kazıma, granülasyon ve kesme teknikleri kullanılarak bir sonuca varılmıştır.

Bu gün piyasada yapılan çalışmalar genelde hazır dökümleri birleştirerek daha estetik bir hale getirilmesi ile olmaktadır. Ticarete yöneliktir ve kar amacı güdülmektedir.

Burada yapmış olduğum çalışma yapmak istediklerimin küçük bir bölümü olmakla beraber istediğim sonucu elde ettim. Umarım, bundan sonraki çalışmaların yozlaşmadan bilimsel araştırmalar yapılarak çağdaş takılara yorumlanması ve bu takıların kullanılabilir hale getirilmesi, beğeni kazanması en büyük istek ve temennimdir.

Eski kültürün yaşatılması çok az kişi tarafından düşünülmektedir. El sanatları çok az hemen hemen yok denecek durumdadır. Gün geçtikçe kaybolmaya yüz tutmuş el sanatlarımızı geliştirmek ve daha ileriye götürmek ancak bilinçli bir çalışma ile eski kültür ve değerleri yaşatmak ve uygulanabilmelerini sağlamak amacıyla sanatkarlara ve imalatçılara yol göstermekle olabilir.

Bu kültür ve sanat birikiminin bozulmadan yaşatılması gerekmektedir.

Bu da niversite'deki araştırmacı uzman ve araştırma görevlilerine düşmektedir.

II-KAYNAKLAR

- AKURGAL, Ekrem. , Anadolu Uygarlıkları, Net Turistik Yayınları, 1987.
- AKURGAL, Ekrem. , "Urartu Medeniyeti", Anatolia IV, Ankara, 1959.
- AKURGAL, Ekrem. , Urartaische und Altiranische Kunstzentren, Ankara, 1968.
- AKYILDIZ, Erhan. , Taş Çağından Osmanlı'ya Anadolu, Milliyet Yayınları, 1984.
- AZARPAY, G. , Urartian Art and Artifacts: A Chronological Study, Los Angeles, 1968.
- ANADOLU UYGARLIKLARI ANSİKLOPEDİSİ. , Cilt I, Görsel Yayınlar, 1982.
- BELLİ, Oktay. , Urartularda Totemcilik Sorunu, Anadolu Araştırmaları VII, 1979.
- BELLİ, Oktay. , İşpuni'ye Ait Tunç Eserler, Anadolu Araştırmaları IX, İstanbul, 1938.
- BALKAN, K. , Patnos'da Keşfedilen Urartu Tapınağı ve Urartu Sarayı, Atatürk Konferansları, Ankara, 1964.
- BELLİ, Oktal. , "Van Bölge Müzesindeki Çivi Yazılı Urartu Tunç Eserleri", Anadolu Araştırmaları IV,V, 1976-1977.
- BİLGİÇ, Emin. , "Birkaç Yeni Urartu Kral Kitabesi", TAD IX-1, 1959.
- BİLGİÇ, Emin. , ÖĞÜN, Baki. , Second Season Excavations at Kef Kalesi of Adilcevaz, 1965.
- BOYSAL, Y. , "Anzavur'da Definecilerin Meydana Çıkardığı Urartu Eserleri", TTKB, XXV, 1961.
- BOYSAL, Y. , "Toprakkale'de Yeni Yapılan Kazılarda Ele Geçen Bir Urartu Kalkanı", VI. Türk Tarih Kongresi Tebliğleri, (TTKY, IX seri, No.6) Ankara, 1967.
- BUDGE, E.A. , KING, L.W. , Annals of The Kings of Assyria I, London, 1903.
- ERZEN, A. , "Çavuştepe Yukarı Kale ve Toprakkale 1977 Çalışmaları", An.Ar.VI, 1978.
- ERZEN, A. , Çavuştepe I, Ankara, 1978.
- ERZEN, A. , "Untersuchungen in der Urartaicshen Stadt Toprakkale bei Van in den Jahren 1959-61" Ar.An.77,1962.
- ERZEN, A. , "Giyimli (Hırkanıs) Kazısı, 1972" TAD, XIX-1, 1974.
- ERZEN, A. , "Giyimli Bronz Definesi ve Giyimli Kazısı", TTKB XXXVIII (150), 1974.
- MEMİŞ, Ekrem. , Eskiçağ Türkiye Tarihi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- ÖĞÜN, Baki. , "Kurze Geschichte der Ausgrabungen in Van und die
Türkischen Versuchsgrabungen auf dem Toprakkale 1959",
ZDMG, 111, 1961.
- ÖZGÜÇ, Tahsin. , "Altintepe Kazıları", TAD, XIII-2, 1964.
- ÖZGÜÇ, Tahsin. , Altintepe I: Mimarlık Anıtları ve Duvar Resimleri (TTKY, V
seri, No. 24), Ankara, 1966.
- ÖZGÜÇ, Tahsin. , "Urartu and Altintepe", Archaeology 22, 1969.
- ÖZGÜÇ, Tahsin. , Altintepe II: Mezarlar, Depo Binası ve Fildişi Eserler
(TTKY, V seri, No.27), Ankara, 1969.
- PIOTROWSKI, B.B. , Il Regno di Van-Urartu (Incunabula Graeca, XII), Roma,
1966.
- PIOTROWSKI, B.B. , Urartu: The Kingdom of Van and its Art, London, 1967.
- SELÇUK, Mustafa. , Urartu Klavuzu, Maarif Matbaası, İstanbul, 1944.
- TAŞYÜREK, Orhan. , Urartu Kemerleri, Adana Eski Eserleri Sevenler
Derneği Yayınları, Ankara, 1975.
- TAŞYÜREK, Orhan. , Giyimli (Hirkanis) Adak Levhalarından Örnekler,
TTKB, XLII (166), 1978.
- VAN LOON, M.N. , Urartian Arts-Its Distinctive Traits in the Light of New Ex
cavations, İstanbul, 1966.

III.EKLER

A.Resim Listesi

1. Tunç Kazan
- 2- Adak Levhası
- 3- Tunç Kazan Kulpu
- 4- Çivi Yazılı Kabartma
- 5- Tapınak
- 6- Kuş Başlı Adam
- 7- Kuş Başlı Adam
- 8- Oturan Aslan
- 9- Oturan Aslan
- 10- Fildişi Aplik
- 11- Geyik Tasviri
- 12- Duvar Resmi
- 13- Mühür
- 14- Mühür
- 15- Başlı İğne
- 16- Dövme Tekniği
- 17- Kemer Parçası
- 18- Kemer Parçası
- 19- Kemer Parçası
- 20- Kemer Parçası
- 21- Kemer Parçası
- 22- Kemer Parçası
- 23- Adak Levhası
- 24- Adak Levhası
- 25- Adak Levhası
- 26- Adak Levhası
- 27- Adak Levhası
- 28- Adak Levhası
- 29- Adak Levhası
- 30- Adak Levhası
- 31- Adak Levhası

- 32- Pektoral
- 33- Pektoral
- 34- Bilezik
- 35- Bilezik
- 36- Bilezik
- 37- Bilezik
- 38- Bilezik
- 39- Bilezik
- 40- Bilezik
- 41- Bilezik
- 42- Bilezik
- 43- Bilezik
- 44- Bilezik
- 45- Küpe
- 46- Küpe
- 47- Küpe
- 48- Küpe
- 49- Küpe
- 50- Küpe
- 51- Yüzük
- 52- Yüzük
- 53- Kolye
- 54- İğne
- 55- İğne
- 56- İğne
- 57- İğne
- 58- İğne
- 59- Fibula
- 60- Fibula
- 61- Fibula
- 62- Fibula
- 63- Fibula

- 64- Broş
- 65- Yüzük
- 66- İğne
- 67- Küpe
- 68- Broş
- 69- Kolye
- 70- Küpe

B. Şekil Listesi

- 1- Kanatlı Güneş Kursu
- 2- Halka Stili
- 3- Halka Stili
- 4- Halka Stili
- 5- Halka Stili
- 6- Noktalar ve Çizgilerin Stilize Edilmesi
- 7- Tanrı Heykeli
- 8- Kemer
- 9- Kemer
- 10- Zengin Bezemelerin Gösterilmesi
- 11- Zengin Bezemelerin Gösterilmesi
- 12- Zengin Bezemelerin Gösterilmesi
- 13- Zengin Bezemelerin Gösterilmesi
- 14- Savaş Sahneleri
- 15- Durgunluk Simgesi
- 16- Boğa figürü
- 17- Boğa Figürü
- 18- Tanrı Figürü
- 19- Ziyafet Sahnesi
- 20- Ay Tanrısı Figürü
- 21- Tören Sahnesi
- 22- Urartu Evi Temel Planı
- 23- Duvar Resmi
- 24- Basamaklı Piramit Motifi
- 25- Kemer Parçası
- 26- Kemer Parçası
- 27- Kemer Parçası
- 28- Kemer Parçası
- 29- Kemer Parçası
- 30- Kemer Parçası
- 31- Adak Levhası
- 32- Adak Levhası

T. G.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

- 33- Adak Levhası
- 34- Adak Levhası
- 35- Adak Levhası
- 36- Adak Levhası
- 37- Adak Levhası
- 38- Adak Levhası
- 39- Adak Levhası
- 40- Pektoral
- 41- Bilezik
- 42- Bilezik
- 43- Bilezik
- 44- Bilezik
- 45- Bilezik
- 46- Bilezik
- 47- Bilezik
- 48- Bilezik
- 49- Bilezik
- 50- Bilezik
- 51- Bilezik
- 52- Bilezik
- 53- Küpe
- 54- Küpe
- 55- Küpe
- 56- Küpe
- 57- Küpe
- 58- Küpe
- 59- Yüzük
- 60- Yüzük
- 61- Kolye
- 62- iğne
- 63- iğne
- 64- iğne

- 65- iğne
- 66- iğne
- 67- Fibula
- 68- Fibula
- 69- Fibula
- 70- Fibula
- 71- Fibula

